

Vordingborg Kommunes Miljøråd
**TAG TEMPERATUREN PÅ NATUREN I
VORDINGBORG KOMMUNE 2021**

Vordingborg Kommunes Miljøråd:
Tag temperaturen på naturen i Vordingborg Kommune 2021
Udgivet af Vordingborg Kommune 2021
Udarbejdet af: Paul Debois (redaktion og tekst)

Bidrag fra medarbejdere fra Byg, Land og Miljø.
Hvor ikke andet er angivet er fotos fra medarbejderne fra Byg,
Land og Miljø.

FORORD

Kommunalbestyrelsens vision for Vordingborg Kommune har naturens værdi for kommunens udvikling herunder bosætning, turisme, og borgernes sundhed som et centralt omdrejningspunkt.

Dette afspejler sig ikke kun i den tilhørende Natur og Miljøpolitik, men er indeholdt i de fleste øvrige politikområder.

Natur og Miljøpolitikken tager udgangspunkt i FN's verdensmål og sætter retning på, hvilken vej kommunen vil følge for at opfylde disse.

Det ligger ligeledes kommunalbestyrelsen på sinde, at dette sker i dialog og samarbejde med kommunens borgere.

Vordingborg Kommunes Miljøråd er dialogforum for emner, der er relateret til natur, miljø, formidling, planlægning i det åbne land og bæredygtighed.

Miljørådet tog i 2011 initiativ til et samspil, om hvordan kommune og interesseorganisationerne ud fra viden om naturtilstanden vil kunne samarbejde om at styrke naturindholdet i kommunen. Initiativet blev døbt "Tag temperaturen på naturen i Vordingborg Kommune". Det blev aftalt at følge op på initiativet efter en årrække.

Siden 2011 er viden om naturens tilstand i Vordingborg Kommune blevet styrket, der er gennemført en række naturforbedrende tiltag, men der er også kommet en række ny udfordringer for naturkvaliteten eksempelvis i form af ændrede klimatiske påvirkninger.

"Tag temperaturen på naturen i Vordingborg Kommune 2021" er derfor både en opfølgning på 2011 arbejdet og et implementeringstiltag i forhold til Kommunalbestyrelsens vision og politikker.

"Tag temperaturen på naturen i Vordingborg Kommune 2021" bidrager desuden til det arbejde med naturforbedringer, som Kommunalbestyrelsen har iværksat med nedsættelsen af et §17 stk. 4 udvalg, som skal komme med anbefalinger til mere natur i Vordingborg Kommune.

Det er mit håb, at synliggørelse af kommunens hidtidige naturindsats og samspillet med Miljørådets interesseorganisationer og deres medlemmer, vil medvirke til, at vi får sat et stærkere fokus på naturforbedringer. En god naturkvalitet vil tillige bidrage til styrkelse af vision og politikker i forhold til bosætning, turisme, friluftsliv og borgernes sundhed.

Tak til Miljørådets medlemmer for konstruktiv og engageret tilgang til samarbejdet.

Else-Marie Langballe Sørensen
Formand for Klima og Miljøudvalget og Formand for Miljørådet

***Miljørådet m.fl. på besigtigelsestur til Gl. Oremandsgård
d. 7. juni 2021.***

INDHOLDSFORTEGNELSE

- 1) Indledning** **s. 7**
  - 1.1 "Tag temperaturen på naturen i Vordingborg Kommune" (september 2011).
  - 1.2 Politikker, strategier og initiativer.
    - 1.2.1 Vordingborg Kommunes Politik for Natur og Miljø.
    - 1.2.2 Grøn omstilling i Vordingborg Kommune.
    - 1.2.3 Grønt Danmarkskort
    - 1.2.4 Politik for borgerinddragelse og frivillighed
    - 1.2.5 Unesco Biosfære Møn
    - 1.2.6 Kystvandene
    - 1.2.7 Strategi for den fysiske vandløbsforvaltning
    - 1.2.8 § 17 stk. 4 udvalget for mere natur
  - 1.3 Miljørådets bidrag
    - 1.3.1 Tag temperaturen på naturen i Vordingborg Kommune 2021 – formål og mål.

- 2) Naturens tilstand i Vordingborg Kommune.** **s.12**
  - 2.1 Arealanvendelsen i Vordingborg Kommune
  - 2.2. Naturens tilstand.
    - 2.2.1 De §3 beskyttede naturtyper
    - 2.2.2 Vandområdeplan og Natura2000 plan basisanalyser
    - 2.2.3 Naturkapital indeks
    - 2.2.4 Biodiversitetskortet.
    - 2.2.5 Udfordringer for naturkvaliteten.
  - 2.3 Samlet vurdering

- 3) Naturplanlægning og naturbeskyttelse.** **s.29**
  - 3.1 Grønt Danmarkskort
  - 3.2 Fredninger
  - 3.3 Vildtreservater
  - 3.4 UNESCO-biosfære Møn.
  - 3.5 Helhedsorienteret forvaltning.

- 4) Tiltag til forbedring af naturtilstanden i Vordingborg Kommune.** **s.39**
  - 4.1 Natur og vandområder – kommunens rolle
  - 4.2 Udvalgte kommunale indsatser og projekter.
    - 4.2.1 Videns indsamling
    - 4.2.2 Tiltag og projekter
  - 4.3 Hvad skal der til for at forbedre naturtilstanden yderligere?

5) Konferencen "Tag temperaturen på naturen i Vordingborg Kommune 2021" s. 50

5.1 Oplæg fra Miljørådets medlemsorganisationer

5.1.1 Dansk Skovforening v/ Nicolai Tillisch

5.1.2 Dansk Landbrug v/ Jesper Øbo Johansen

5.1.3 Danmarks Sportsfiskerforbund v/ Tommy Clausen

5.1.4 Danmarks Jægerforbund v/ Johnny Andersen

5.1.5 Danmarks Naturfredningsforening v/ Martin Vestergaard

5.1.6 Friluftsrådet v/ John Knudsen

5.1.7 Dansk Kano og Kajakforbund v/ Jan Nielsen

5.1.8 Dansk Ornitologisk forening v/ Flemming Pagh Jensen

5.1.9 Naturstyrelsen Storstrøm v/ Torben Hviid

5.1.10 Foreningen Historiske Planter v/ Lars J. Jensen

5.2 Diskussion og anbefalinger

6) Konklusioner, anbefalinger og det videre arbejde. s.86

Bilag: s.88

- 1 Vordingborg Kommunes Miljøråd.
- 2 Kommissorium for §17 stk. 4 udvalget.
- 3 Program for konferencen samt Vordingborg Kommunes skriftlige indspil til konferencen.
- 4 Deltagerliste i "Tag temperaturen på naturen i Vordingborg Kommune 2021"
- 5 Rapporter el.lign. udgivet af Vordingborg Kommune eller andre om naturtilstanden i Vordingborg Kommune.
- 6 Oversigt over projekter - gennemført eller på vej til gennemførelse.
- 7 Natura2000 basisanalyser 2022 – 2027 – opsummeringer
- 8 Vandløb, søer og kystvande – supplerende figurer.

1. Indledning

Udgangspunktet for denne rapport er den dialog, der siden oprettelsen af Miljørådet i 2007, har udspillet sig mellem kommunen og interesseorganisationer i forhold til at forbedre naturtilstanden i kommunen. Der kan læses mere om Miljørådet og dets virke i denne rapports bilag 1 og mere uddybende på Miljørådets hjemmeside www.miljoeraadet.vordingborg.dk.

Afsnittet beskriver baggrunden for "Tag temperaturen på naturen i Vordingborg Kommune 2021", og på hvilken måde dette initiativ spiller sammen med forskellige politikker og initiativer, der udover de lovgivningsmæssige forpligtigelser udgør grundlaget for arbejdet med natur, miljø, klima og bæredygtighed i kommunen. Der refereres nedenfor kort til nævnte politikker.

1.1 Tag temperaturen på naturen i Vordingborg Kommune 1 (september 2011).

d. 30. september 2011 stod Vordingborg Kommunes Miljøråd bag minikonferencen "Tag temperaturen på naturen i Vordingborg Kommune".

Konferencen resulterede i en rapport, der samlede op på viden, ideer, forslag, deltageroplæg og aftaler.

Rapporten har tre konkrete hovedpinde som anbefalinger:

- Naturfond.

Der var generel tilslutning til at forsøge oprettelse af en naturfond for Vordingborg Kommune som geografisk område.

Fonden blev faktisk oprettet af repræsentanterne fra 4 af Miljørådets organisationer: Dansk Landbrug, Dansk Skovforening, Danmarks Naturfredningsforening og Dansk Ornitologisk Forening.

Fonden fik et tilskud fra kommunes udviklingspulje på 100.000 kr. til at få organiseret fonden. På sigt havde fonden svært ved at indsamle tilstrækkeligt med penge, og var vel når det kom til stykket ikke helt enige om kursen. Ideen var nyskabende, men fonden måtte i løbet af et par år selv opløse sig.

Fonden blev senere overhalet, da man stiftede Den Danske Naturfond.

- Dialog og samarbejde.

Mødedeltagerne anbefalede at fremme naturudviklingen i kommunen via dialog og samarbejde.

- Opfølgning på konferencen.

Mødedeltagerne var enige om at mødes igen om nogle år, for at følge op på konferencens indlæg, initiativer og anbefalinger.

I rapporten og på mødet introducerede Vordingborg Kommune bl.a. vores dengang næsten afsluttede §3 registreringer (på det tidspunkt og måske stadig landets mest omfattende og bedste) og begrebet "vandparkering" som del af klimaløsninger.

Konferencerapporten kan i sin fulde længde læses på Miljørådets hjemmeside www.miljoeraadet.vordingborg.dk

1.2 Politikker, strategier og initiativer:

Vordingborg Kommune har en række politikker og initiativer som lægger retningen for udviklingen på naturindsatsen. Nedenfor refereres udvalgte afsnit herfra, der relaterer sig til naturindsatsen.

1.2.1 Vordingborg Kommunes Politik for Natur og Miljø.

(Kommunalbestyrelsen 23. august 2018)

Politikken er opsat med FN's verdensmål som tilgang til indsatserne.

Der ligger en række visioner, mål og ønskede effekter, der læner sig op at de emneområder, der jfr. kommissorium drøftes i Miljørådet.

(Udvalgte udsagn resumeret)

Mål 6: Rent vand og sanitet.

Mål 12: Ansvarligt forbrug og produktion:

Udvikling af biosfære Møn med bevarelse af unik natur og bæredygtig turisme og produktion baseret på lokale råvarer.

Kommunen vil arbejde for, at der kommer mere natur i Vordingborg Kommune, så den bliver mere robust og bedre kan tåle forøget turisme.

Mål 13: Klimaindsats: Gennem en helhedsorienteret vandløbsplanlægning tilstræbes en bæredygtig og klimasikret balance mellem forbedring af vandkvaliteten og behovet for afvanding. Gennem en helhedsorienteret analyse af oversvømmelsesrisiko skal der tilstræbes en balance mellem ønsket om kystbeskyttelse og naturhensyn.

Mål 14: Livet i havet: En forbedret vandkvalitet i vandløb og søer skal sikre vandmiljøet i de indre farvande. Gennem initiativerne Blå Eventyr og Fishing Zealand skal der ske en bæredygtig udbygning af borgere og turisters mulighed for aktiviteter på vandet, samtidig med, at der sker en tydelig beskyttelse af ynglestederne for havets fisk, pattedyr og fugle.

Mål 15: Livet på land: Kommunens righoldige natur og de værdifulde landskaber skal styrkes gennem etablering og pleje af levesteder og korridorer med stort naturindhold.

Effekt: Kommunens projekter på natur og vandløbsområdet vil sikre en mere sammenhængende natur og en forbedret naturtilstand og vandkvalitet.

Mål 17: Partnerskab for handling

Den borgerrettede samskabelse skal styrkes bl.a. ved at understøtte lokale natur – og friluftsjprojekter.

Kommunen vil aktivt involvere frivillige og interesseorganisationer i udviklingen af kommunen på natur og miljøområdet.

1.2.2 Grøn omstilling i Vordingborg Kommune.

Udvalget for Klima og Miljø (Realisering af tids - og aktivitetsplan for grøn omstilling 5/3 – 2019)

Katalogets indsatser er opdelt efter FN's verdensmål. I forhold til de temaer, som indsatserne omfatter, er der en del, der ligger inden for de rammer, som er Miljørådets interesseområder.

Nogle er prioriterede og nogle går under betegnelsen "undersøges nærmere".

Mål 6 – Rent vand og sanitet – grundvands - og spildevandsaktiviteter igangsatte.

Mål 12 - ansvarligt forbrug og produktion.

Økologi på kommunens arealer – plan medio 2019.

Grøn turisme

Mål 13 - Klimaindsats

Klimatilpasningsmuligheder indtænkes i større anlægsprojekter

Mål 14 - Livet på havet

Gennemførelse af vådområdeprojekter og vandløbsrestaureringer

Biosfære –fremme af kystnært erhvervsfiskeri.

Mål 15 – Mere og bedre natur – naturgenopretningsprojekter – øget biodiversitet.

Større inddragelse af borgere i naturpleje

Mål 17 – partnerskab for handling.

Udbygning af biosfæreideerne.

1.2.3 Grønt Danmarkskort (Kommuneplan 2018 – 30).

Kommuneplanen indeholder en række udpegninger, der tilsammen udgør kommunens bidrag til Grønt Danmarkskort.

Målene for Grønt Danmarkskort:

- Et sammenhængende naturnetværk bestående af eksisterende og potentielle ny naturområder bundet sammen af forbindelseslinjer med et stort indhold af naturelementer.
- Øge kommunens bestande af sårbare og sjældne arter.
- Øgning af arealet og kvaliteten (biodiversiteten) af beskyttede naturtyper.
- Naturnetværket skal medvirke til at sikre spredningsmulighederne for dyr og planter mellem større og mindre naturområder i kommunen og skabe forbindelse til naturområder i nabokommunerne.

1.2.4 Politik for frivillighed og borgerinddragelse.

(Kommunalbestyrelsen 26/1 – 2017)

Politiske målsætninger (udvalgte):

Vi sikrer, at der gennem hele viften af inddragelses- og samarbejdsformer sker involvering af og dialog mellem borgerne, frivillige ildsjæle og kommunen, når vi skaber eller bidrager til nye løsninger.

Vi fremmer nye samarbejdsformer på kryds og tværs mellem aktive medborgere, foreninger, virksomheder og de kommunale institutioner.

1.2.5 Unesco Biosfære Møn

Handleplanen for biosfæreområdet indeholder ambitioner for udvikle og pleje naturen både på land og i kystvandene. Naturgrundlaget og udviklingen af dette er del af det at være et biosfæreområde. Udviklingen meget gerne i samspil med borgerne.

1.2.6 Kystvandene

Vordingborg Kommune har som kommune landets længste kystlinje (385 km). Kystvandene har stor interesse, men ligger planlægningsmæssigt, myndighedsmæssigt og forvaltningsmæssigt

uden for kommunens ressortområde. Alligevel er der mange natur- og miljømæssige forpligtigelser i form af vandkvalitetsmålsætninger (eks. spildevand og vådområder), natura2000 og mange interesser i forhold til friluftsliv, turisme mv. "Mål 14 livet i havet" er del af Natur og Miljøpolitikken og "Grøn Omstilling" – kataloget.

Kystvandene hænger derfor natur og miljømæssigt sammen med naturen på land og herunder "Grønt Danmarkskort".

Det marine miljø er tillige afgørende for det formålstjenlige i mange af de natur- og vandbaserede indsatser på land (det kommunale ressortområde), som Vordingborg Kommune udfører. Halvdelen af Unesco Biosfære Møn´s areal er kystvande.

Men der er også aktiviteter, som kan forstærke det samlede resultat af VK´s indsatser. Store dele af havbunden i kystvandene er uden struktur, da man har fjernet rev, større sten o.l. En genskabelse af disse strukturer vil gavne den øvrige indsats.

1.2.7 Strategi for den fysiske vandløbsforvaltning

(Teknik og Miljøudvalget d. 28. september 2016)

Strategien tager udgangspunkt i en helhedsorienteret forvaltning af vandløbene i de enkelte vandløbsoplande. Strategien indeholder emner som helhedsplanlægning, vandløbsvedligeholdelse, vandløbsregulativer, vandløbsrestaurering, vandforsinkelse/vandparkering (klima) mv. og involvering af interessenterne.

Formålet er at sikre og forbedre vandløbskvaliteten, sikre afvanding og tage højde for de klimabaserede ændringer i nedbørsregimer.

1.2.8 § 17 stk. 4 udvalget. (Kommunalbestyrelsen d. 27. januar 2021)

Kommunalbestyrelsen vedtog d. 27/1 – 2021 at nedsætte et §17 stk. 4 udvalg, der skal komme med anbefalinger til hvordan der kan skabes mere natur i Vordingborg Kommune. Arbejdet skal forløbe i perioden 1. marts – 1. september.

"Tag temperaturen på naturen i Vordingborg Kommune 2021", skal bidrage til dette arbejde.

1.3 Miljørådets bidrag:

De ovennævnte politikker, strategier og initiativer lægger op til, at der skal ske forbedringer i naturindholdet i Vordingborg Kommune.

Miljørådets bidrag i form af "Tag temperaturen på naturen i Vordingborg Kommune 2021" tager udgangspunkt i ovennævnte grundlag.

1.3.1 "Tag temperaturen på naturen i Vordingborg Kommune 2021".

Formål:

- At følge op på anbefalingerne fra "Tag temperaturen på naturen i Vordingborg Kommune" 2011, herunder anbefalingen om et opfølgende møde / minikonference.
- At via dialog, samarbejde og forslag at bidrage til implementering af VK´s Natur og Miljøpolitik, Politik for Frivillighed og Borgerinddragelse, Grøn Omstilling, Unesco Biosfære Møn og indholdet af Grønt Danmarkskort.
- At styrke og udbygge samarbejdsrelationerne med organisationer og "de frivillige".
- At genere ny ideer til indsatser, projekter og samarbejdsflader.
- At koble indsatserne så de bidrager til løsninger på klimaudfordringerne.
- At synliggøre VK´s indsatser og profil inden for forbedringer af natur, vandmiljø og biodiversitet, men også de udfordringer, der er knyttet hertil.

- At inspirere og motivere parterne til at medvirke til natur og miljøforbedringer – gerne i former, der også bidrager til klimaløsninger (synergier).

Mål:

- At komme med en sober vurdering af natur og miljøtilstanden i Vordingborg Kommune set fra Miljørådets medlemsorganisationers synsvinkel.
- At medlemsorganisationerne kommer med forslag og ideer til hvordan de selv kan bidrage til at sikre og forbedre natur og miljøtilstanden i Vordingborg Kommune. Gerne i samspil med andre organisationer, myndigheder (herunder kommunen) og interesser.
- At generere ny ideer og forslag til indsatser og samarbejder som VK kan bruge i sin fremadrettede indsats. Hertil hvor og hvordan der kan skabes mere natur i kommunen.
- At ovenstående medvirker til implementeringen af formålspindene.
- At der udarbejdes en opfølgende rapport, der opsamler viden om tilstanden af natur og miljø i VK og indsatser, men også opsamler forslag og ideer til hvordan parterne alene eller i samarbejder bidrager til natur og miljøforbedringer.

”Tag temperaturen på naturen i Vordingborg Kommune 2021” munder ud i en række forslag og anbefalinger, der overdrages til Udvalget for Klima og Miljø, men arbejdet skal også bidrage til §17 stk. 4 udvalgets arbejde med hvordan, der kan skabes mere natur i Vordingborg Kommune.

Forsiden af rapporten fra ”Tag temperaturen på naturen i Vordingborg Kommune” fra 2011

2. Naturens tilstand i Vordingborg Kommune

Dette afsnit giver en vurdering af naturens tilstand i Vordingborg Kommune med udgangspunkt i den overvågning og rapportering, som kommunen selv har genereret siden 2011, men også de rapporter og planer som genereres af andre myndigheder og interesseorganisationer. Der refereres fra de forskellige tilgange, der er brugt til at vurdere naturkvaliteten i Vordingborg Kommune.

Aktiviteterne forud for 2011 er kun undtagelsesvis medtaget i rapporten. Udvikling og vurderinger frem til 2011 er omtalt i "Tag temperaturen på naturen i Vordingborg Kommune" fra 2011, som kan læses på Miljørådets hjemmeside www.miljoeraadet.vordingborg.dk.

Det er selvsagt ikke alt, der kan komme med, eller som Vordingborg Kommune har eller får kendskab til, så der vil være emner, tiltag eller initiativer, som ikke omtales eller kun omtales sporadisk.

Dette afsnit koncentrerer sig om naturtilstanden på naturtype niveau. Tilstanden og udviklingen for udvalgte arter eller artsgrupper omtales i afsnit 3 og 4 i forbindelse med hvilke indsatser til naturforbedringer, der er gennemført eller under udførelse i perioden 2011 – 2021.

Bilag 5 og 6 indeholder en oversigt over rapporter, projekter mv.

Denne oversigt er jfr. ovenstående ikke en komplet oversigt over alle data omhandlende Vordingborg Kommune for den angivne periode.

2.1 Arealanvendelsen i Vordingborg Kommune.

Data i nedenstående tabel 1 er taget fra Danmarks Statistik (Statistikbanken).

Der er valgt de nyeste data fra 2018 og data fra 2011, hvor "Tag temperaturen på naturen i Vordingborg Kommune" blev afviklet første gang. Det er således muligt, at se ændringerne i arealanvendelsen for den givne periode. Der er givet vis fortsat sket mindre ændringer de efterfølgende år, men sådanne data er ikke tilgængelige fra Danmarks Statistik i skrivende stund. Som reference til den skete udvikling er anført de tilsvarende tal fra Region Sjælland (17 kommuner inkl. Vordingborg).

Nogle emner er underopdelt. Samletallene er angivet med "**fed kursiv**" og deltallene med almindelig skrift.

Vordingborg Kommunes areal angives til 618,2 km². Dette tal afviger fra de 621 km², som vi normalt angiver som kommunens areal og den seneste opgørelse, hvor arealet angives til 625,22 km².

Befolkningstal: 2020 45.566.; 2018 46.087; 2011 46.170 svarende til ca. 74 indbyggere km²

Tabel 1. Arealanvendelse i Vordingborg Kommune (data fra Danmarks Statistik).

Tema	Vordingborg Kommune 2018 Areal i procent	Vordingborg kommune 2018 Areal i km ²	Vordingborg Kommune 2011 Areal i procent	Region Sjælland 2018 Areal i procent
Veje, jernbaner, landingsbaner	5,2	32,2	5,1	5,3
Befæstede veje	2,7	16,8	2,6	3,1
Ubefæstede veje	2,4	14,8	2,4	2,0
Jernbaner	0,1	0,6	0,1	0,2
Landingsbaner	0	0	0	0,1
Bygninger og bebyggede områder	6,5	40,3	6,4	7,8
Bygninger	1,2	7,4	1,2	1,6
Bebyggede områder (mellem og omkring bygninger)	5,3	32,9	5,2	6,3
Øvrige kunstige overflader	0,6	3,5	0,6	1,0
Råstofindvindingsområder (grusgrave o.l.)	0	0,1	0	0,1
Parker, sportsanlæg og andre rekreative områder	0,6	3,4	0,5	0,8
Landbrugsafgrøder	65,4	404,4	66,3	65,4
Korn, rodfrugter og andre midlertidige afgrøder	60,2	372,3	61,9	59,9
Frugttræer, juletræer, bærbuske og andre permanente afgrøder	0,8	5,0	0,8	0,7
Permanent græs og andre ekstensive afgrøder	3,9	24,1	3,2	4,3
Mark uden oplysning om afgrødetype	0,5	3,0	0,3	0,5
Skov	12,8	78,9	12,7	11,8
Heder, enge og anden natur (våd og tør)	6,6	40,7	6,3	4,9
Heder, klitter og anden tør natur	2	12,2	1,9	1,0
Enge, moser og anden våd natur	4,6	28,5	4,4	4,0
Søer og vandløb	1,6	10,0	1,6	2,1
Søer	1	6,0	0,9	1,3
vandløb	0,7	4,1	0,7	0,8
Ikke klassificeret	1,3	8,3	1,2	1,7

Ikke uventet kan det ses, at landbrugsarealer er den dominerende arealanvendelse og udgør ca. 2/3 af kommunens areal. Der er et lille fald i perioden fra 66,3 % til 65,4 %.

Skovene udgør med 12,8 % den næststørste arealanvendelse.

Heder, enge, klitter overdrev o.l. er registreret med 6,6 %. En stigning fra de registrerede 6,3% i 2011.

Vandløb og søer udgør 1,6% af kommunens areal.

Byer, parker o.l. kan indeholde værdifuld natur, men hovedparten af naturen skal findes på de ovenstående arealanvendelser. Landbrugsarealerne og især skovene indeholder også områder med naturværdier, men kommunens naturværdier er primært knyttet den arealanvendelse, der er angivet som "heder, enge, klitter, overdrev o.l." – arealer der er registrerede og beskyttede i.h.t. Naturbeskyttelseslovens §3. Søerne (over 100 m²) og mange af vandløbene er også omfattet af §3-beskyttelsen.

Arealanvendelses opgørelsen siger noget om den kvantitative udbredelse af kommunens naturområder, men ikke noget om naturkvaliteten på arealerne.

Der henvises til de efterfølgende afsnit.

2.2 Naturens tilstand.

Arealanvendelsen er som udgangspunkt afgørende for, hvilken slags natur og hvilke arter kommunen rummer.

De intensivt dyrkede landbrugs og skovarealer samt de urbaniserede arealer tilfredsstillende nogle arter, som ikke har de store krav til levestederne, eller som kan bruge strukturerne som erstatning for den type levested, de normalt er tilpassede. Byernes huse og industribygninger og tilhørende arealer kan eksempelvis tilfredsstille arter, der hører hjemme i mere gøde og klippefyldte landskaber.

Generalist arterne – arter med få særlige krav til levestederne – trives om end i begrænset antal i de mere intensiv udnyttede landskaber. Der er derimod en række arter (specialist arterne), og de naturtyper de er del af, som har særlige krav til levestederne for at trives.

Naturens tilstand (naturkvaliteten) kommer derfor til udtryk i forhold til hvordan og hvor mange af specialist arterne, der trives. Et andet udtryk herfor er den biologiske mangfold eller biodiversiteten. Arter og naturtyper med særlige krav til levestederne (biotoper / habitater) er også de mest sårbare og dermed oftest de mest sjældne.

Nogle af nøgleordene for specialistarterne er kontinuitet af naturtypen, ringe næringsbelastning og mere begrænsede forstyrrelser af jordbunden.

2.2.1 De §3 beskyttede naturtyper

Hermed menes de naturtyper, der er beskyttede i henhold til naturbeskyttelseslovens § 3. Det er arealer, der betegnes som enge, strandenge, hede, overdrev, klitter og søer over 100m². Alle erkendte beskyttede naturtyper er registrerede. En del vandløb er udpegede i henhold til §3 og omfattet af beskyttelsen, men ikke medtaget i opgørelserne.

Vordingborg Kommune lavede fra 2008 – 2011 en nyregistrering af den § 3 beskyttede natur og en vurdering af naturtilstanden alle de registrerede arealer. På det tidspunkt og måske stadig den på landsplan bedst dokumenterede registrering. Rapporten fra "Tag temperaturen på naturen i Vordingborg Kommune" (2011) har en mere detaljeret gennemgang af resultaterne fra nyregistreringen, hvorfor kun udvalgte data tages med i denne rapport.

Vi har desværre ikke nyere registreringer og opdateringer, hvorfor en fremskrivning hviler på de ovennævnte data fra Danmarks Statistik og opgørelser fra Miljøstyrelsen. Vi har en del projektdata, der mangler at blive indrapporteret i Miljøportalen, for at give et mere retvisende billede af udviklingen. Alle nyere data (efter 2011) er kvantitative og siger af samme årsag ikke noget om naturkvaliteten på de pågældende ny arealer, eller om kvaliteten har ændret sig på de allerede registrerede arealer. Der er kort sagt behov for en opdatering en nyregistrering af den beskyttede natur. Der er dog nyere data for naturkvaliteten i Natura2000 områderne (se senere afsnit)

Miljøstyrelsen har på deres hjemmeside lavet en oversigt over den kvantitative udvikling i naturtypernes antal og areal. Disse data er bortset for en opdatering fra 2016 af ældre dato end vores registrering fra 2011.

Tabel 2 Udviklingen i §3 beskyttet natur i Vordingborg Kommune

År	Samlede areal i ha	Samlede areal i % af kommunens areal	Kilde
1992	3227	5,1	VK Tag temp. 2011
2006	4259	6,7	Miljøstyrelsen
2008	4259	6,7	Miljøstyrelsen
2010	4275	6,8	Miljøstyrelsen
2011	4208	6,7	VK tag temp 2011
2011	4450	7,2	Statistikbanken
2016	4480	7,2	Miljøstyrelsen
2016	4610	7,4	Statistikbanken
2018	4670	7,6	Statistikbanken
2021	?	?	

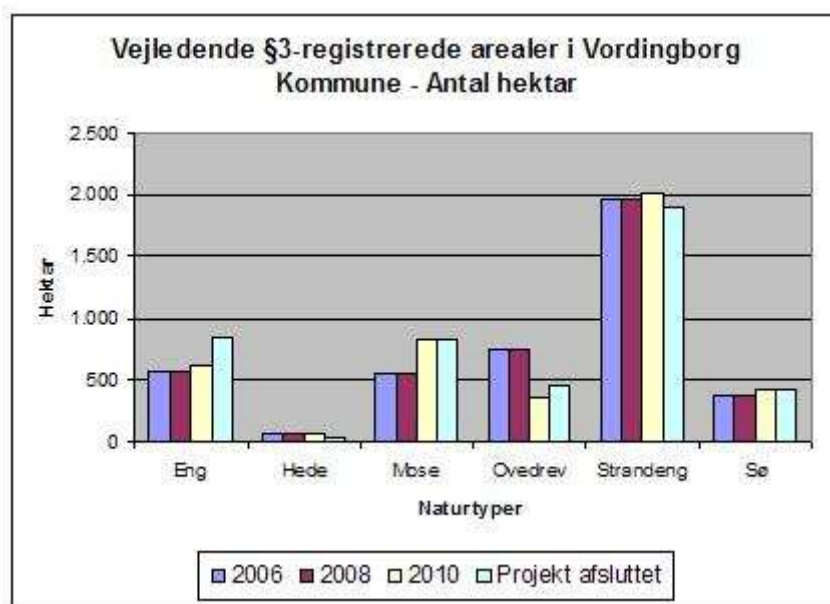
Bemærkninger til tabel 2:

- Procenttallene er angivet med en decimal.
- Statistikbanken angiver Vordingborg Kommunes areal til 618,2 km². Procentsatserne for statistikbankens opgørelser er derfor udregnet på basis heraf. Øvrige er procentsatserne udregnet p.b.a. af, at Vordingborg Kommunes areal er 621 km². Nyeste angivelser af kommunens areal er 625,22 km².
- Tallene /arealerne fra 1992 er identificeret/opgjort p.b.a. luftfotos og få besigtigelser, mens kommunens opgørelse fra 2011 er opgjort p.b.a. konkret identifikation ved besigtigelse af alle lokaliteter.
- Miljøstyrelsens opgørelser hviler i høj grad på identifikation via luftfotos suppleret med besigtigelser i særlige tvivlstilfælde.
- Kommunen og Miljøstyrelsens opgørelser omfatter kun registrerede §3 beskyttede arealer. Fælles for begge er at de medtager tørre og våde naturtyper og søer – men ikke vandløb. Statistikbankens materiale omfatter al natur, der opfattes som tørre og våde naturtyper samt søer. Men da der er arealer af de pågældende typer, der af forskellige årsager ikke er omfattet af §3 beskyttelsen (bl.a. landbrugsjord efter særlig ordninger), vil tallene forventeligt her være lidt større. I ovenstående arealopgørelser er ikke medtaget vandløb.

Som det ses af bemærkningerne, så kan tallene i tabel 2 ikke sammenlignes uden medtage de ovennævnte forbehold og usikkerheder i konklusionerne.

Men det er næppe forkert at konkludere, at der er tale om en stigning i arealerne af beskyttede naturtyper i opgørelsesperioden.

Figur 1 viser Miljøstyrelsen opgørelser for delt på naturtyperne.
(kilde: Miljøstyrelsens hjemmeside)

Arealopgørelserne siger som tidligere nævnt ikke noget om kvaliteten af naturtyperne. I 2011 opgjorde kommunen i forbindelse med registreringen af de §3 beskyttede naturtyper også kvaliteten af disse. Se nærmere i "Tag temperaturen på naturen i Vordingborg Kommune" fra 2011. Samlet var vurderingen af naturkvaliteten (citater fra denne rapport):

(citater begyndt)

Samlet vurdering

Det samlede billede af tilstanden for de beskyttede naturtyper i Vordingborg Kommune viser at hovedparten af arealerne ikke har en gunstig bevaringsstatus svarende til en tilstandsklasse 1 eller 2.

En af de vigtigste og hyppigste årsager hertil er ophør/fravær af drift eller pleje i form af græsning, høslæt eller rørhøst. Hovedparten af de beskyttede naturtyper er lysåbne naturtyper, hvis naturtilstand er betinget af en kontinuerlig årlig drift.

Øvrige konstaterede trusler mod naturtilstanden er eutrofiering, afvanding, gødskning, tilskuds fodring og invasive arter. (citater slut).

Vi har ikke en tilsvarende nyere samlet vurdering af naturtilstanden for kommunens §3 beskyttede natur.

Det betyder dog ikke, at der ikke er viden om de arter, der er tilknyttede de §3 beskyttede naturtyper. Mere om dette i efterfølgende afsnit.

2.2.2 Vand og Natura 2000 planernes basisanalyser.

I forbindelse med hver planperiode (6 år) laver miljøministeriet en basisanalyse af tilstanden af naturen knyttet til disse planer. Nedenfor referes fra de seneste basisanalyser, der er lavet som forarbejder til den næste planperiode 2022 – 2027.

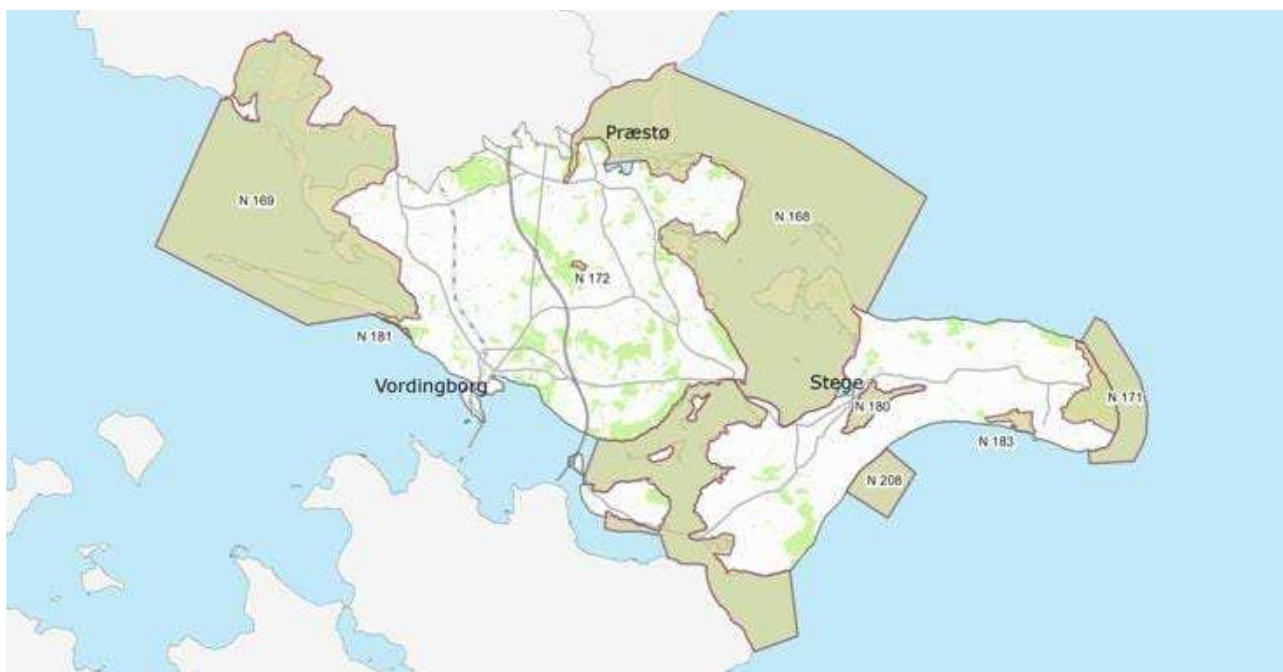
Natura2000 planerne.

Natura2000planerne er knyttet til EU's habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiver. Det er derfor de udpegede EU naturtyper og arter, der tilstandsvurderes i denne sammenhæng.

Vordingborg Kommune indeholder helt eller delvis 8 natura2000 områder, langt den største del af områdernes areal er kystvande.

Natura2000 områdernes landareal udgør 7347 ha (ca. 12 %) af kommunes landareal, der i denne opgørelse er fastsat til 625,22 km². Afhængig af udpegningsgrundlaget, så indeholder natura2000 områderne ofte en relativt større koncentration af beskyttet natur end kommunen som sådan, men er udpegningsgrundlaget eks. trækfuglearter, så kan natura2000 områderne indeholde store landbrugs og skovarealer uden beskyttede naturtyper. Ca. ½ af natura2000 områdernes areal er tilstandsvurderede naturtyper (inkl. skovnaturtyper).

Figur 2 Natura2000 områder i Vordingborg Kommune

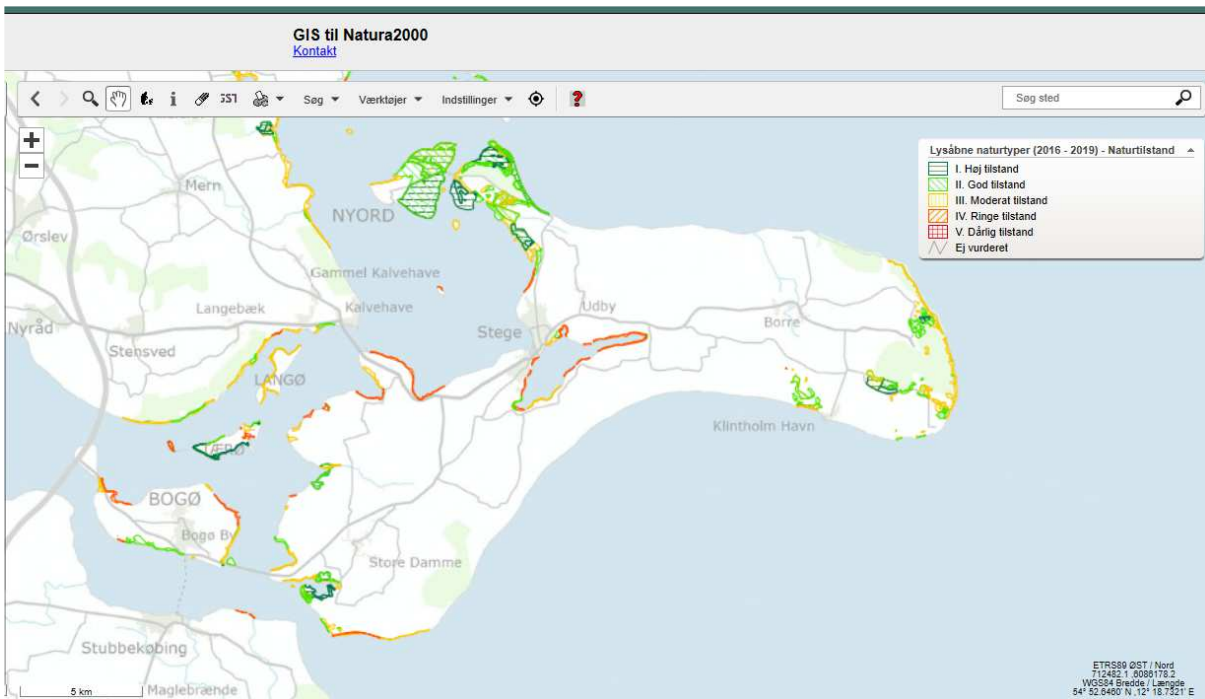
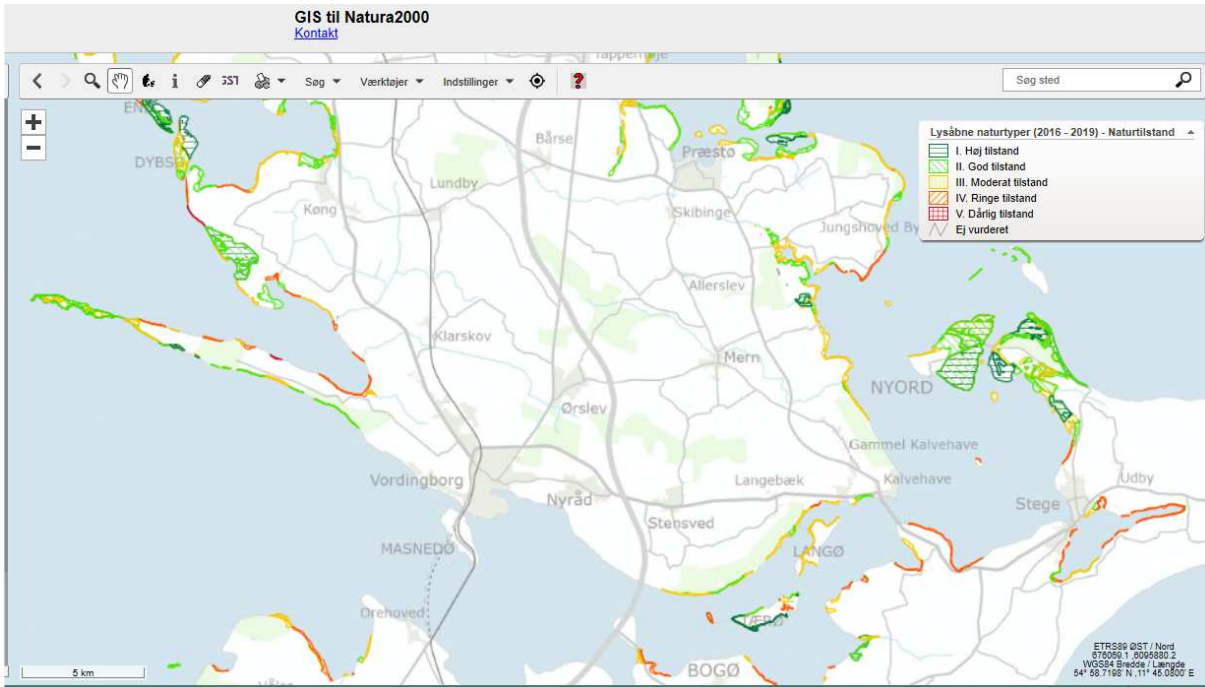

Kvaliteten af natura2000 områdernes registrerede lysåbne naturtyper.

Natura 2000 områdernes naturkvalitet er tilfredsstillende såfremt de opfylder kategorierne "1 høj tilstand" eller "2 god tilstand". Er naturkvaliteten derimod vurderet som "3 moderat tilstand", "4 ringe tilstand" eller "5 Dårlig tilstand", så er naturkvaliteten ikke tilfredsstillende.

Nedenstående 2 figurer illustrerer tilstande af de lysåbne naturtyper i Vordingborg Kommunes natura2000 områders landarealer. Data er Miljøstyrelsens basisanalyser. Basisanalyserne er udgivet 11. juni 2020 og er derfor udarbejdede i årene forud fra denne dato.

Figur 3 og 4. Kort over naturkvaliteten af de lysåbne naturtyper i natura2000 områderne i Vordingborg Kommune. Fra basisanalyserne til planperioden 2022 - 2027

Der er ikke en samlet opgørelse over natura2000områderne, der dækker Vordingborg Kommune, der henvises derfor til de enkelte basisanalyser (se bilag 7)

Meget generaliserende kan man konkludere, at de lysåbne naturtyper er i moderat til god naturtilstand.

Vandområdeplanerne basisanalyser 2022 - 2027:

Vandløb

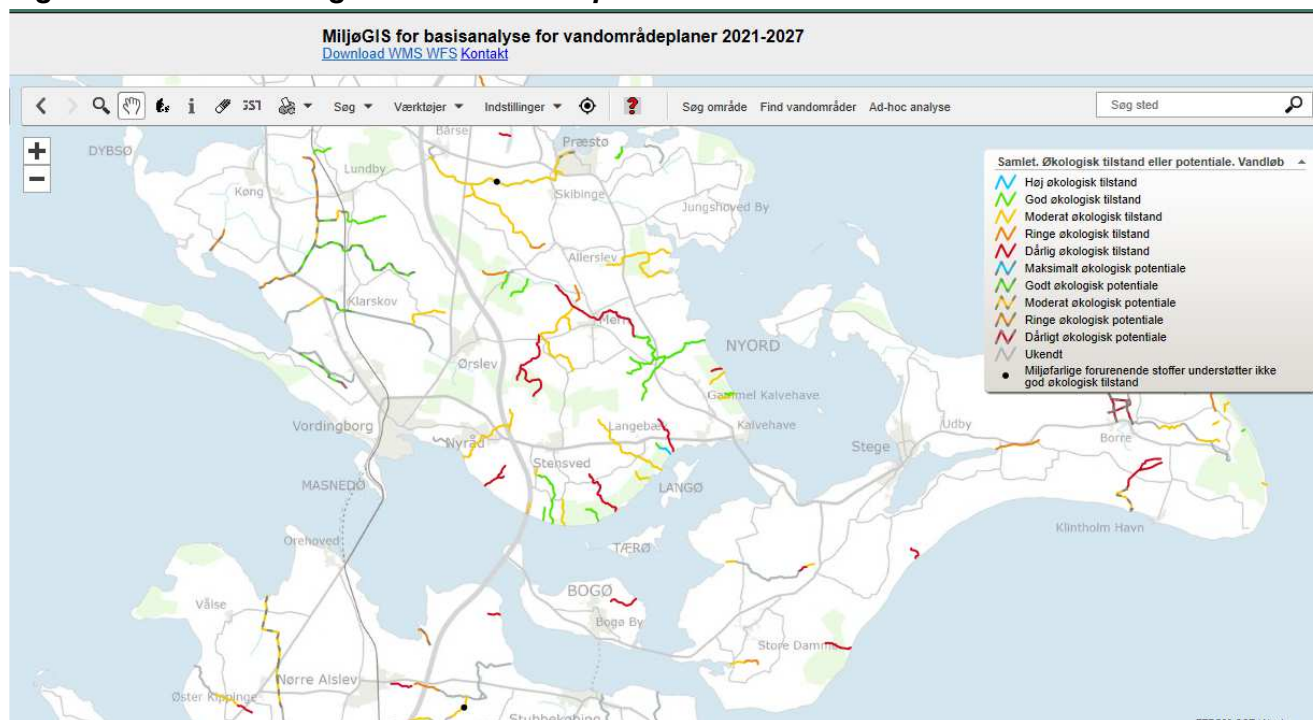
Vandløbskvaliteten er tilfredsstillende (opfylder målsætningen) såfremt de tildeles kategorierne "høj økologisk tilstand" eller "god økologisk tilstand" - eller "maksimalt økologisk potentiale" eller "godt økologisk potentiale".

Vandløbskvaliteten er ikke tilfredsstillende (opfylder ikke målsætningen) de tildeles kategorierne "moderat"-, "ringe"- eller "dårlig økologisk tilstand" eller "- økologisk potentiale".

Man skal notere sig, at det kun er de målsatte vandløb, altså ikke alle kommunens vandløb, der indgår i basisanalysen.

Nedenstående kort viser resultatet fra basisanalysen.

Figur 5: Samlede økologiske tilstand eller potentiale - vandløb

Figur 5 angiver den samlede økologiske tilstand. Den består af flere måleparametre: Bentiske invertebrater (smådyr), makrofyter (vandplanter), fisk, miljøfarlige stoffer og kemisk tilstand. Se flere oversigter i bilag 8.

De bentiske invertebrater er de smådyr, man i de seneste mange år har målt vandløbskvaliteten på. Denne måling dækker alle vandløbene, mens de øvrige parametre er af mere ujævn og sporatisk karakter. Det er derfor stadig især smådyrsfaunaen, der udtrykker vandløbskvaliteten.

Målemetoden (faunaindex) i forhold til vandløbskvaliteten for smådyrsfaunaen køre på en skala fra 1 – 7, hvor 5 er udtryk for målopfyldelse. På godt dansk betyder det, at vandløbskvaliteten er ok, men heller ikke mere. Det betyder, at hvis man har biodiversiteten for øje, så skal der mere til.

Som det ses af figur 5, så er der strækninger, hvor målsætningen om "god økologisk tilstand" eller "godt økologisk" er opfyldt. Men de fleste strækninger mangler stadig at komme i mål. Men det må tilføjes, at der er fremgang i forhold til basisanalysen for vandområdeplanen for 2015 – 2021.

Tabel 3 samler op på målopfyldelsen for målsatte vandløb jfr. basisanalysen fra 2019, der ligger til grund for vandområdeplan 3 (2022 – 2027).

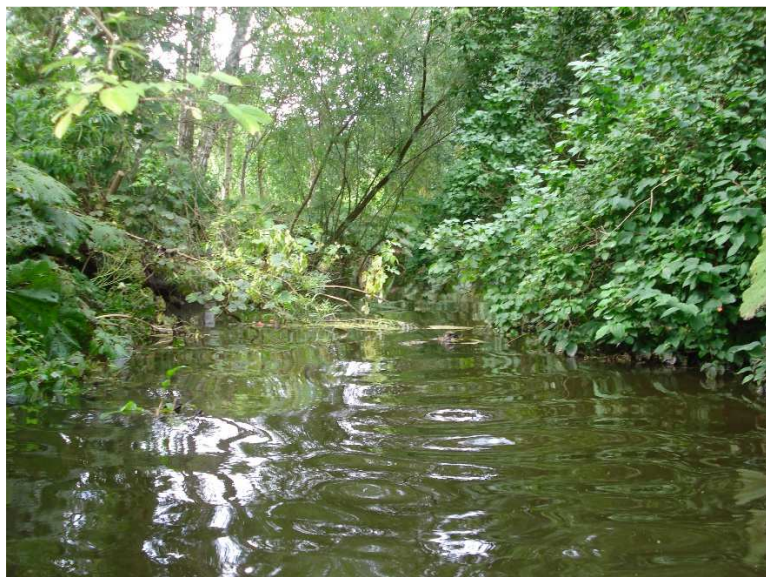
Tabel 3:

Samlet økologisk tilstand for alle vandløb i Vordingborg Kommune	Længde (km)	Andel af det samlede (%)
Høj økologisk tilstand	0,67	0,39
God økologisk tilstand	25,31	14,74
Godt økologisk potentiale	13,35	7,77
Moderat økologisk tilstand	52,89	30,81
Moderat økologisk potentiale	5,58	3,25
Ringe økologisk tilstand	9,08	5,29
Ringe økologisk potentiale	6,62	3,86
Dårlig økologisk tilstand	27,39	15,95
Dårligt økologisk potentiale	6,9	4,02
Ukendt	23,89	13,92
SAMLET ANTAL KM	171,68	100

Dvs., at ca. 23 % af de målsatte vandløb opfylder målsætningen om god økologisk tilstand eller godt økologisk potentiale.

Supplerende kan DTU-aquas fiskeanalyser give et bud på tilstanden af vandløbene. Bilag 8

Mern Å

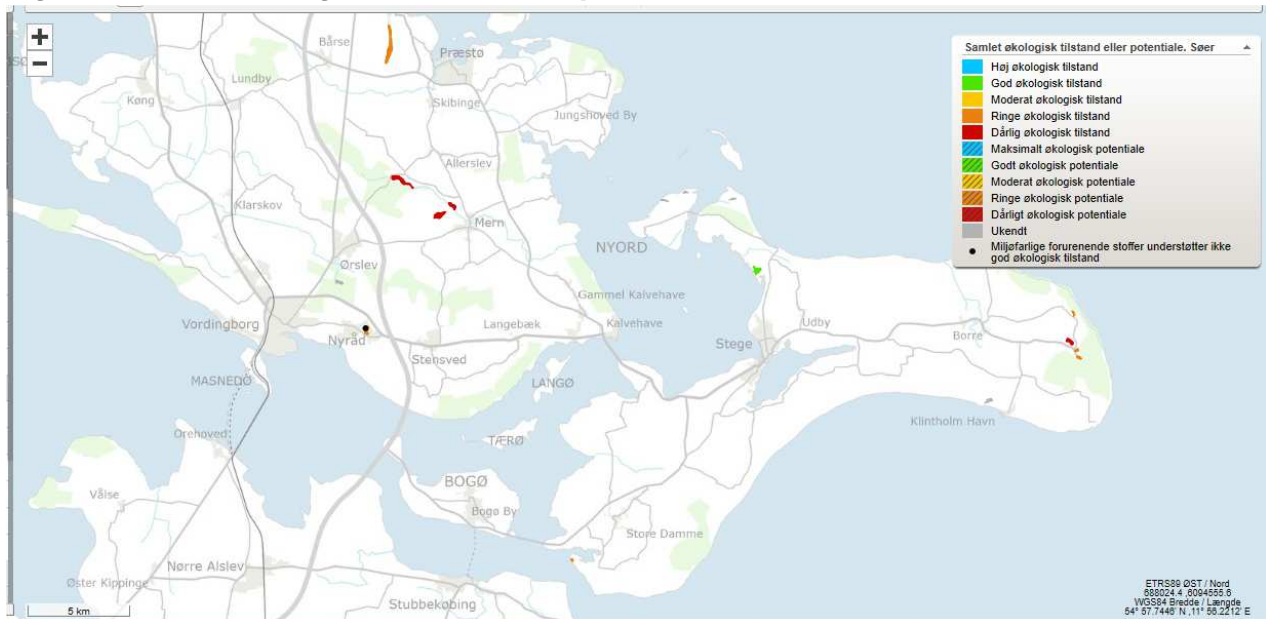

Søer

Kommunen har kun et begrænset antal større søer. Generelt er tilstanden ikke god.

Den ene af søerne er dog anlagt med kvælstofreduktion som formål, så her kan man næppe forvente en alt for god økologisk tilstand. At de øvrige søer har det mindre godt, er mere problematisk.

Figur 6 Samlede økologiske tilstand eller potentiale søer

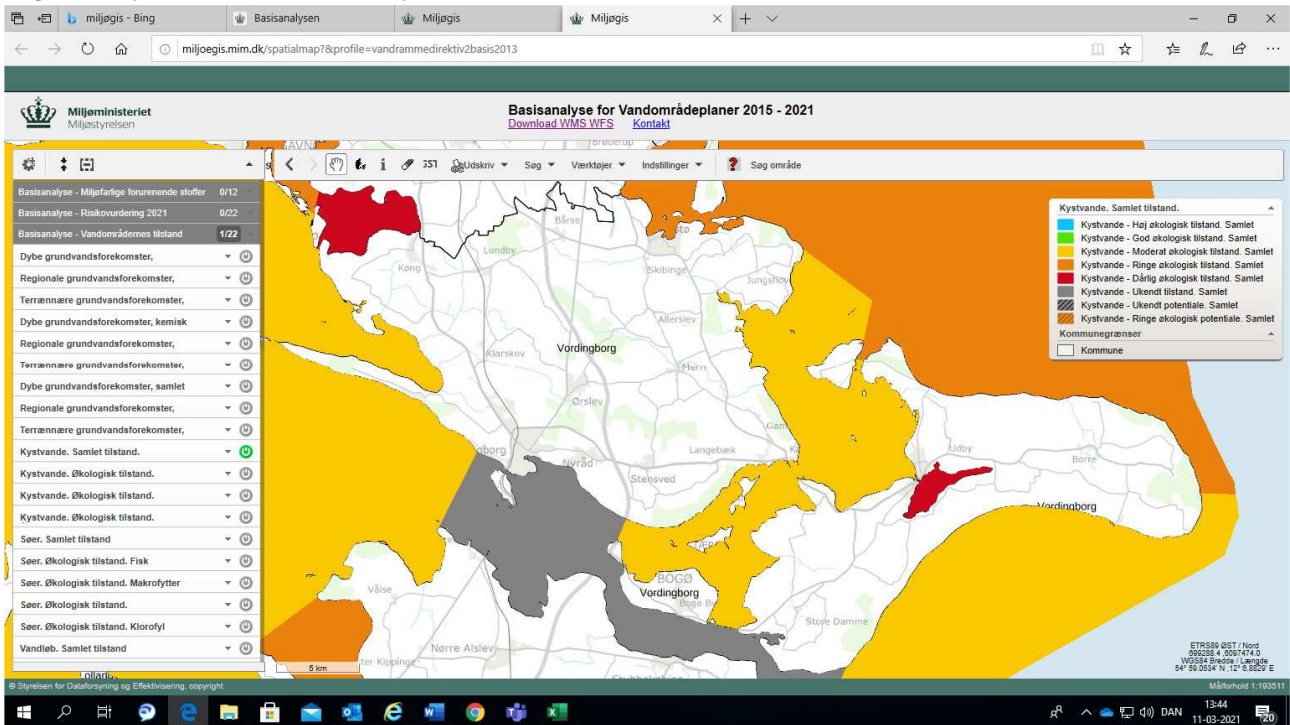
"Aborre- og klimasø" Mern Å systemet.

Kystvandene

På det tidspunkt rapporten bliver skrevet, foreligger der ikke en basisanalyse for kystvandene. Der tages derfor udgangspunkt i basisanalysen fra vandområdeplanerne for 2015 – 2021. Som det fremgår af figur 6, så er der ingen af kystvandene der opfylder målsætningen.

Figur 7 Kystvande basisanalysen 2015 - 2021

Samlet kan det ud fra basisanalyserne konkluderes, at vandløbene er i bedring selvom mange ikke opfylder målsætningerne. Søerne og kystvandene er ikke i tilfredsstillende tilstand.

Kystvandene: Natur og rekreation

2.2.3 Naturkapital indeks

En nyere tilgang til naturkvaliteten er "Naturkapital indeks", som udarbejdes i et samspil mellem Danmarks Naturfredningsforening og DCE – Århus Universitet. Der er en rangering af de 98 danske kommuner. 1 er bedst 98 er ringest.

Der er to forskellige tilgange: En kvantitativ der angiver hvor stor en del af kommunen der karakteriseres som naturområder og en kvalitativ der angiver kvaliteten af naturområderne.

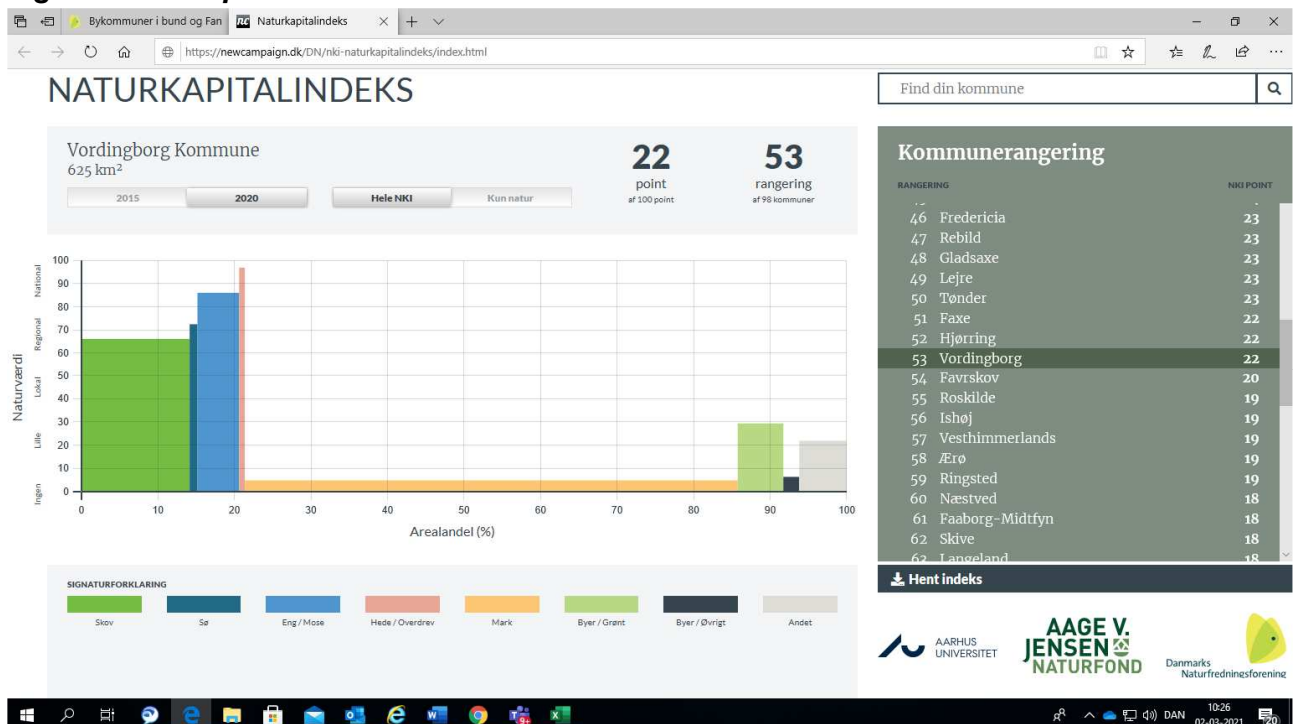
Figur 8 viser at Vordingborg Kommune i 2020 indtager en plads som nr. 53 i forhold til andelen af naturområder. Det er en fremgang i forhold til 2015, hvor Vordingborg Kommune er rangeret som nr. 54.

Figur 9 viser at Vordingborg Kommune i 2021 rangeres som nr. 30, når der kun fokuseres på kvaliteten af naturområderne. Det er en tilbagegang i forhold til 2015 hvor kommunen var rangeret som nr. 28. Naturarealerne angives i 2021 til 134 km² og i 2015 til 127 km². Kommunens areal angives til 625 km². Dvs., at i denne opgørelse udgør naturarealerne i 2020 21,44 % (skov 14,14 %) og i 2015 20,32 % (skov 13,19 %) af kommunens areal. I denne opgørelse medregnes skovarealet i naturarealerne.

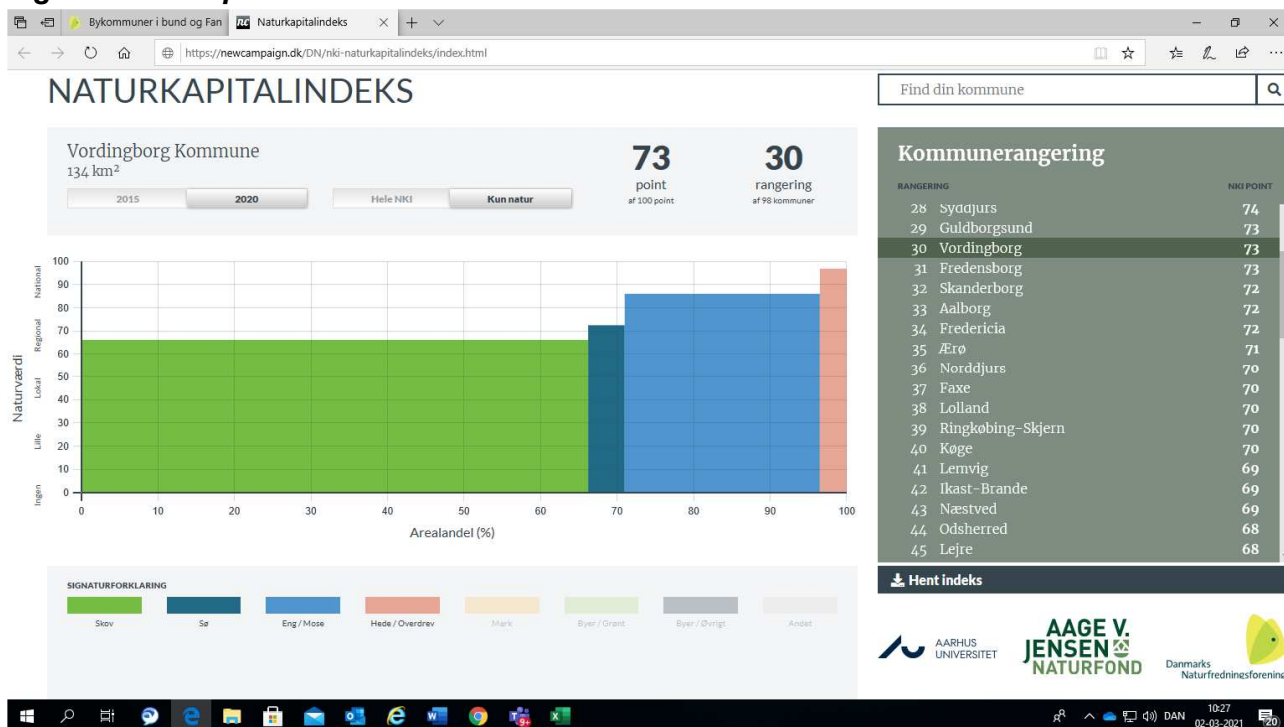
Hede / overdrev fylder meget lidt men vurderes til at have en særdeles høj naturværdi.

Man skal være opmærksom på, at en frem eller tilbagegang i rangering skal tages med et vist forbehold. Der kan godt ske en arealfremgang eller en kvalitetsforbedring af kommunens naturarealer, men hvis andre kommuner, har haft en relativt større fremgang i naturarealer eller deres kvalitet, så kan man falde i rangering.

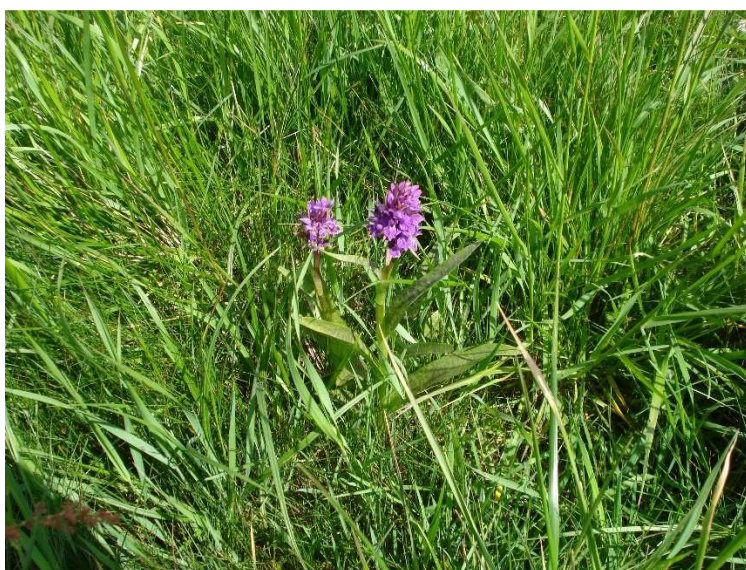
Figur 8 Naturkapitalindeks 2021 - hele kommunen

Figur 9 Naturkapitalindeks - kun naturområderne

Vordingborg Kommune har generelt god dyrkningsjord, så jordbrugserhvervene fylder naturligt meget. Rangeringen kan vise en tendens i naturudviklingen kvantitativt (og kvalitativt), men man kan af førstnævnte årsag ikke forvente, at kommunen når en af toppalceringerne, næsten uanset indsatsen.

Maj-gøgeurt

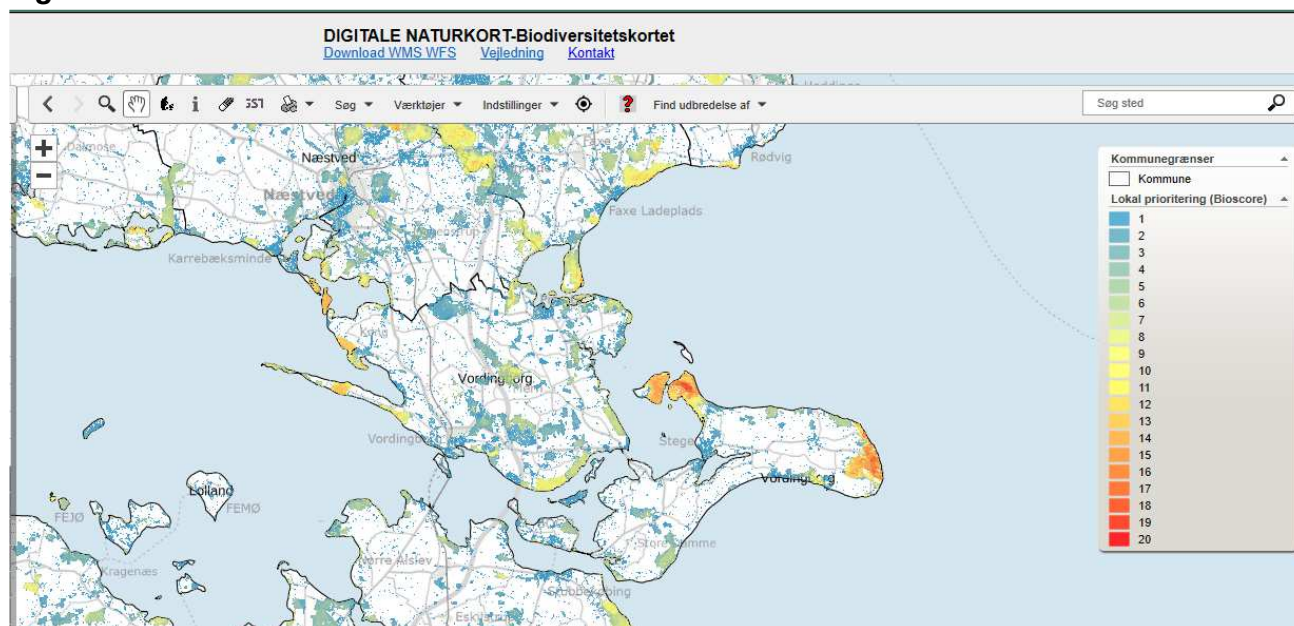
2.2.4. Biodiversitetskortet.

Biodiversitetskortet er udarbejdet af Aarhus og Københavns universiteter. Det viser noget om, hvor det er helt nødvendigt at beskytte naturområder, hvis den samlede biodiversitet skal bevares og udvikles.

Men Biodiversitetskortet (se figur 10) kan også anvendes til endnu en måde at udtrykke naturkvaliteten på. Kortet er udtryk for koncentrationen af truede (rødlistede) arter og en række landskabsindikatorer, der siger noget om områdets naturpotentiale.

Det fremgår af kortet, at der er områder i kommunen med meget høj koncentration af rødlistede arter. Dette er på en gang positivt og men også en smule foruroligende. For det viser modsat, at arterne og deres levesteder er truede, fordi områderne og spredningsmulighederne er begrænsede.

Figur 10 Biodiversitetskortet:

2.2.5. Udfordringer for naturkvaliteten.

Vordingborg Kommunes natur har de samme generelle udfordringer, som naturen i Danmark generelt har.

Der mangler plads, der mangler variation, mange naturlokaliteter er (for) små, ligger fragmenteret og med begrænsede spredningsmuligheder for de tilknyttede arter. Der mangler vandområder i landskabet.

Der er næringspåvirkning af naturområderne, tilgroning med næringstolerante og invasive arter samt påvirkning fra pesticider. Nogle kyst og naturområder er udsat for stort publikumspres.

Der er på nogle af de ovenstående parametre de seneste år sket ændringer i dette billede hen imod øget ekstensivering af de mere marginale dyrkningsarealer.

Ændringer i arealanvendelse.

Som det kan læses af ovenstående, så er arealanvendelsen en helt afgørende parameter.

Tendensen gennem mange år har været, at der er sket en mere intensiv arealanvendelse.

Der er sket en øget urbanisering og en udbygning af infrastrukturen.

Befolkningen i Danmark er vokset i antal og har mere fritid. Det øger presset på naturarealerne.

Den intensive arealanvendelse har medført, at mange tidligere marginale arealer er indgået i dyrkningen, at flere arealer er afvandede, at kyster er blevet beskyttede og at skovlysninger er blevet tilplantede. Der er de seneste år dog sket en øget ekstensivering af marginale arealer.

Manglende naturlig variation.

Autentisk natur har en mosaik af levesteder og en stor strukturel variation. Der er plads til mange arter. Det er variationen og dynamikken (se næste afsnit), der giver biodiversiteten.

Nogle naturtyper er relativt artsfattige (eks. heder og klitter), men bidrager med deres unikke arter og naturtyper til den samlede biodiversitet.

Udviklingen i arealanvendelsen har bevirket, at mosaiklandskabet er afløst af ensartede naturarealer uden den store variation.

Tilplantning af de artsfattige naturtyper har måske samlet set givet flere arter, men der er oftest tale om flere af de almindelige arter. Den samlede biodiversitet er faldet.

Manglende dynamik.

Den intensive arealudnyttelse efterlader kun få større naturarealer. Og selv de lidt større naturområder søges som følge af fredninger o.l. fastlåst i en bestemt natur eller landskabstilstand.

I naturlige systemer vil arealer udvikle sig – der vil ske en naturlig succession. I Danmark er successionens slutstadium i de fleste tilfælde skov. I naturlige systemer vil der ske "katastrofer" i form af oversvømmelser, brande, vindfald eller lignende. Successionen begynder forfra.

Landskabet vil indeholde en mosaik af åbne naturtyper, vådområder, tilgroningsområder og skov. Der vil hele tiden være naturtyper i et successionsstadium, der tilfredsstiller de forskellige arter. Der er en stor mangfoldighed.

Denne dynamik er nu om dage fraværende i Danmark bortset fra en del af kystområderne.

Hovedårsagen er den intensive benyttelse af landskabet.

Lader man successionen forløbe i landskabet vil de mange lysåbne naturtyper forsvinde og dermed de tilknyttede arter. P.g.a. den manglende dynamik er der ingen steder, hvor successionen naturligt kan starte forfra.

Der udføres derfor naturpleje for at fastholde de lysåbne naturtyper i bestemte successionsstadier med henblik på at bevare mangfoldigheden.

Vådområder:

Flere arealer er blevet drænet eller afvandet (lavbundsarealer). Resultatet er færre søer, moser, oversvømmede enge o.l. Lavbundsarealer er kunstigt afvandede eller drænede arealer, der tidligere var enge, moser, lavvandede søer og fjorde. 6879 ha (11%) af kommunens areal er registreret som lavbundsarealer.

Der er desuden sket en omfattende regulering af vandløb og søer for at styre vandspejl og undgå oversvømmelser. Så arealer der oversvømmes med mellemrum – eks. ved søerne – er forsvundet. Områder der periodevis er vandfyldte (temporære pytter / søer) udgør biotoper med nicher, som til sig har knyttet deres eget unikke liv med arter, som kræver denne naturtilstand for at kunne overleve. Kort sagt er meget af vandet i landskabet forsvundet, og dermed også den

buffervirkning de udgør i forhold til tilstrømningen af vand til vandløbene ved større nedbørshændelser.

Naturarealernes størrelse.

Der er to afgørende faktorer for arternes overlevelse. Arealernes / naturtypernes kvalitet og størrelse.

Det er en biologisk naturlov, at arealernes størrelse har betydning for antallet af arter.

Store arealer med samme naturtype indeholder flere arter end små arealer. Erfaringerne viser, at hvis arealstørrelsen i naturlige biotoper (ensartede levesteder) øges med en faktor 10, så fordobles artsantallet.

Der er i Danmark mangel på større sammenhængende naturområder.

Plads og sammenhængende arealer er helt afgørende for at få dynamikken og variationen tilbage i naturområderne.

Tid:

De artsrige naturtyper med mange levesteder og livsformer kræver normalt en lang tidshorisont for at udvikle sig. Der er tit tale om samliv mellem forskellige organismer. Eksempelvis svampe og planter. Man etablerer derfor ikke med en snuptag et nyt artsrigt naturareal. Hvis svampen ikke er til stede i jorden, så kommer planten heller ikke. Det er derfor afgørende, at eksisterende artsrige naturarealer bevares. Dels for at sikre arterne og dels fordi der ellers ikke er mulighed for spredning til ny naturarealer.

Næringsberigelse:

De forskellige lysåbne naturtyperes kvalitet er betinget af tilgangen til næringsstoffer, strukturen og græsningstryk. For mange tilgængelige næringsstoffer medfører en favorisering af få konkurrencestærke græsser og urter. Resultatet bliver en artsfattig vegetation med få almindelige arter (lav biologisk mangfoldighed).

Pesticider:

Pesticider benyttes til flere forskelligartede formål. Fælles for pesticiderne og deres nedbrydningsprodukter er, at de direkte eller indirekte påvirker andre organismer end de er målrettede mod.

Fragmentering af arealer.

Den ændrede arealanvendelse herunder en stærk udbygning af infrastrukturanlæg er medvirkende til at opdele naturtyperne i mange mindre isolerede arealer.

Små arealer er mere påvirkelige for ydre påvirkninger (mindre robuste). Der er derfor større risiko for at naturtypen forsvinder, og de tilknyttede arter uddør. Små populationer er i risiko for indavl, hvilket også på sigt medfører uddøen. Der skal derfor være mulighed for gennudveksling og/eller ny kolonisering fra andre tilsvarende arealer.

Invasive arter:

Invasive arter er indførte ikke hjemmehørende arter, der breder sig på bekostning af de hjemmehørende arter. Der er for planternes vedkommende generelt tale om konkurrencestærke arter, der spreder sig let, vokser tæt og i højden og bortskygger de naturligt hjemmehørende arter. Det betyder uddøen af de hjemmehørende plantearter og de artsgrupper, der er tilknyttede hertil.

Landskabet indeholder desuden mange indførte, udsatte og/ eller forvildede arter eller underarter, der ikke er hjemmehørende i Danmark.

Eksempler herpå er mink, signalkrebs og guldfisk. Disse arter skader den autentiske natur.

2.3 Samlet vurdering af naturens tilstand i Vordingborg Kommune.

Vurderingen forholder sig til det store samlede billede. I afsnit 4 er der eksempler på særlige indsatser for arter og artsgrupper, som har positiv indvirkning på naturudviklingen i kommunen. Billedet er derfor mere nuanceret end det fremgår af nedenstående afsnit.

Der er kvantitative og kvalitative fremgange, når der sammenlignes med 2011. Man skal huske at skelne mellem de naturforbedringer, der gavner generalistarterne og de naturforbedringer, der gavner specialistarterne.

Kvantitativt er naturarealet (beskyttede naturtyper) som et hele siden 2011 forøget med ca. 1 % af kommunens areal lidt afhængig af, hvilken af ovenstående udregningsmetoder der benyttes.

Det er ikke muligt, at fastsætte en fælles tilstandsvurdering for alle naturtyper og arter. Dertil er forskellene for store. Der er positiv fremgang inden for nogle naturtyper og arter, men det er også en fremgang, hvor der er indbygget stor sårbarhed, og hvor der kan være langt til målet.

Kvalitativt ligger naturtilstanden af de beskyttede naturtyper i natura2000 områderne især i kategorierne moderat (ikke målopfyldelse) til god naturtilstand (målopfyldelse).

For de § 3 beskyttede naturtyper som helhed, så har vi ikke nyere tal end opgørelsen i 2011. Her varierer tilstanden afhængig af naturtypen. I 2011 opfyldes målsætningen af 17 % af de ferske enge, 43 % af overdrevene, 96 % af hederne, 23 % af moserne, 49 % af strandengene og 8 % af søer og vandhuller.

Arealmæssigt fylder heder og overdrev ikke meget. Strandengene er de mest næringstolerante og har store arealandele af de beskyttede naturtyper.

De målsatte vandløb opfylder for 23 % af strækningerne målsætningerne. Søer og kystvande opfylder generelt ikke målsætningerne.

Skovene har vi som sådan ikke fyldestgørende tal for. Der er i seneste basisanalyse ikke vurderinger af skovens tilstand i natura2000 områderne.

Biodiversitetskortet viser, at kommunen indeholder områder med endog store koncentrationer af sjældne og sårbare arter (rødlistede arter).

Ny naturgenopretningsprojekter, der omfatter større arealer har de seneste år set dagens lys, og vil på sigt bidrage til en forbedring af naturtilstanden i kommunen. Nogle viser allerede nu positive resultater.

Samlet set er der fremgang at spore både kvantitativt og kvalitativt.

3. Naturplanlægning og naturbeskyttelse

Kommuneplanlægningen har til formål, at tilgodese de mange forskelligartede interesser, der er knyttet til arealanvendelsen i kommunens geografiske område. Et af disse temaer forholder sig til naturinteresserne. Temaet er sammensat af en række delelementer, men kaldes samlet "Grønt Danmarkskort", idet det er tænkt som del af en samlet interessevaretagelsen på tværs af kommunegrænserne.

Grønt Danmarkskort er del af kommuneplanen og kan derfor justeres i takt med, at kommuneplanen fornys.

Fredninger er en andet instrument. Med fredninger sikres fælles natur eller landskabsværdier for fremtiden.

Vildtreservater er en mere restriktiv form for beskyttelse af arter, som især kommer til udtryk ved færdselsforbud.

En hel række andre temaer, der er beskrevet i vandplaner, natura2000planer, råstofplaner, spildevandsplaner, kommuneplan m.v. har indflydelse på naturkvaliteten i kommunen, ligesom sektorlovgivningen som eksempelvis naturbeskyttelsesloven (§3) og vandløbsloven sætter rammer for krav og betingelser, der kan stilles til forskellige aktiviteter. Der henvises til de nævnte planer og lovgivning.

Afsnit 3.5 giver eksempler på helhedstænkning i naturforvaltningen.

3.1 Grønt Danmarkskort

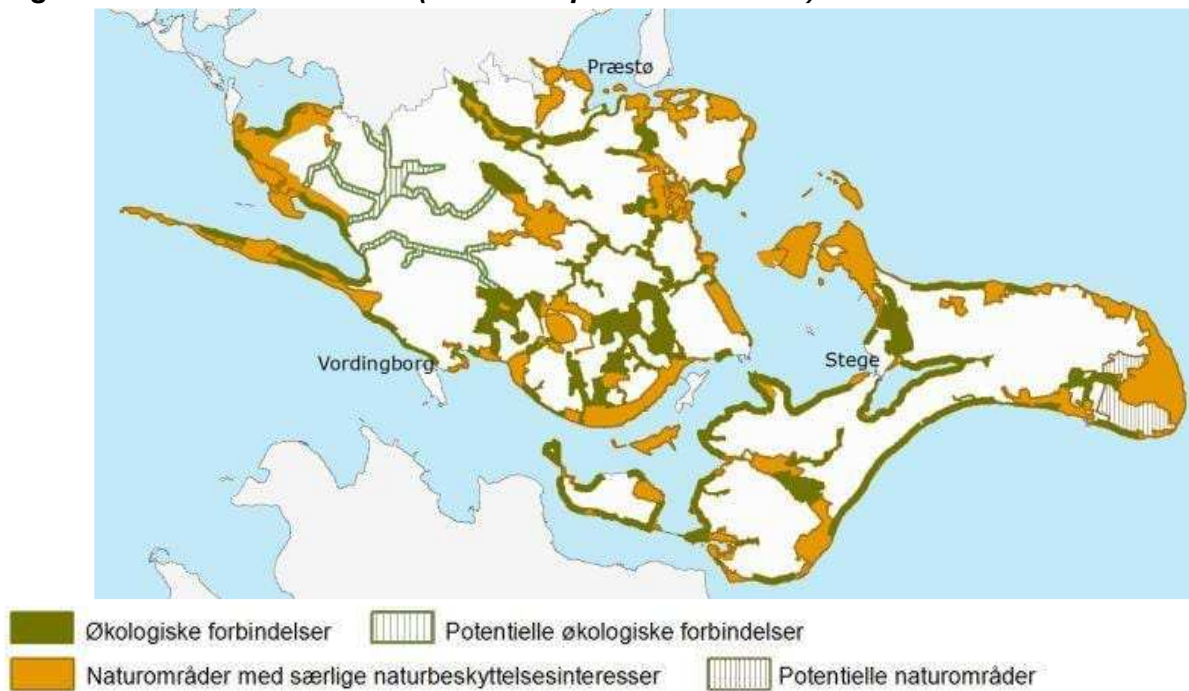
Vordingborg Kommune har op til seneste kommuneplan lavet en omfattende analyse, for at kunne revidere naturudpegningerne. De fleste tidligere udpegninger er resultatet af fredningsplanudvalgenes arbejde i 1970'erne suppleret med ny udpegninger, som eksempelvis økologiske forbindelser. Tidligere kommuneplaner har derfor baseret sig på naturudpegningerne fra de tidligere regionplaner.

Grønt Danmarkskort temaet viser, hvor de største naturinteresser er lokaliseret, og hvordan der kan skabes en sammenhængende natur i kommunen. Grønt Danmarkskort viser derfor både, hvor der i arealforvaltningen skal tages særlige hensyn til naturværdierne (beskyttelse), men peger også på hvor naturforbedringer kan medvirke til positivt at tage hånd om de udfordringer for naturkvaliteten, som er omtalt i afsnit 2.2.5.

Grønt Danmarkskort medtager ikke kystvandene, da det ikke ligger i statens udmelding i forhold til indholdet af kommuneplanen. Men kystvandene, vandløbenes udløb til kysten og kystvandsnaturen hænger naturligt sammen. De store Natura 2000 områder langs kysterne har udpegningsgrundlag, der både berører land og vandområder, hvilket gør denne sammenhæng ekstra åbenlys. Mange arter er knyttet til både vand og landområderne og arter af fisk migrerer mellem de ferske og de brakke / salte kystvande.

I forvaltningen af Grønt Danmarkskort vil det være naturligt at indtænke kystvandenets naturværdier

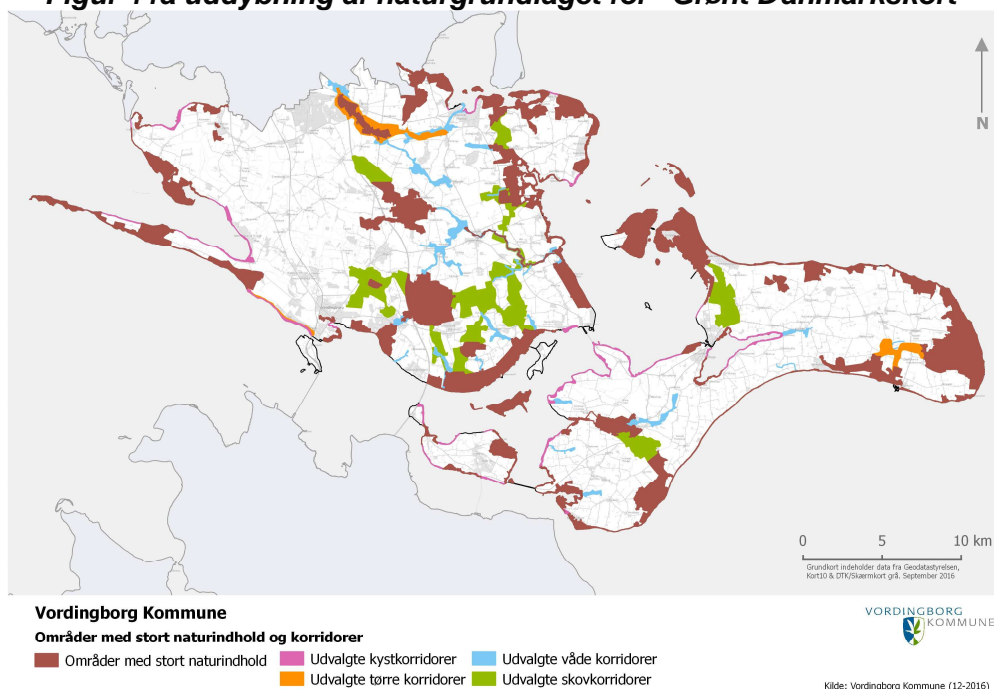
Figur 11 Grønt Danmarkskort (Kommuneplanen 2018 – 30)

"Naturområder med særlige naturbeskyttelsesinteresser" omfatter områder, der er identificerede som "områder med stort naturindhold" og "natura 2000 områder". Der er et vist overlap, men det er ikke alle de natura2000 udpegede arealer, der nødvendigvis har et stort naturindhold. Disse arealer er med i udpegningerne, da de eks. er rasteplasser for trækfugle. Det tilsiger på anden vis, at det er arealer, hvor en forbedret naturindsats kan være aktuel.

"Økologiske forbindelser" er sammensat af en række forskelligartede korridorer. Det er områder, hvor det kan være aktuelt at styrke forbindelseslinjerne.

Figur 11a uddybning af naturgrundlaget for "Grønt Danmarkskort"

Den procentvise arealdækning af områder med stort naturindhold og økologiske forbindelser.

- Områder med stort naturindhold 16,8 % (8,6 % er skov)
- Økologiske forbindelser 8,1% (4,8 % er skov).
  - Våde korridorer 1,7 %
  - Tørre korridorer 1,0 %
  - Kystkorridorer 0,6 %
  - Skovkorridorer 4,8 %

3.2 Fredede områder

Fredningerne kan have forskellig karakter. Mange er landskabsfredninger, men der er også en række fredninger med formål at sikre en naturtilstand. Fredningerne har til formål at sikre en bestemt tilstand og sætter rammerne for hvilke aktiviteter, der må forekomme på det fredede areal. Der er tale om en mere restriktiv og vidtgående beskyttelse af et areal end en række andre mål, udpegninger og registreringer omfatter.

Figur 12 Fredede områder i Vordingborg kommune

3.3 Vildtreservater

Vildtreservater er oprettet for at beskytte pattedyr og fugle. Vildtreservaterne oprettes via en statslig bekendtgørelse og lægger en række forbud og begrænsninger primært i forhold til jagt og færdsel.

Vildtreservaterne er dermed en del af naturbeskyttelsen.

Figur 13 Vildtreservater i Vordingborg Kommune

3.4 Unesco Biosfære Møn

Møn med omliggende øer og kystvande blev i juni 2017 udnævnt til Unesco biosfæreområde. Området er på ca. 450 km², hvoraf ca. halvdelen er kystvande.

Hovedformålet er bæredygtighed – og det indebærer bl.a., at der er skal tages initiativer til at sikre områdets værdifulde naturområder (kernezone) og nærområderne hertil (bufferzone).

Zonering. Zonernes beskyttelsesniveau hviler på dansk lovgivning.

Initiativer sker på frivilligt grundlag.

Kernezoner = Stærkt natur – og artsbeskyttede områder.

Bufferzoner = Skal medvirke til beskyttelsen af kernezonerne. Fokus på forskning, overvågning og uddannelse.

Overgangszoner = Øvrige område. Økonomisk og menneskelig udvikling fremmes på sociokulturel og bæredygtig vis.

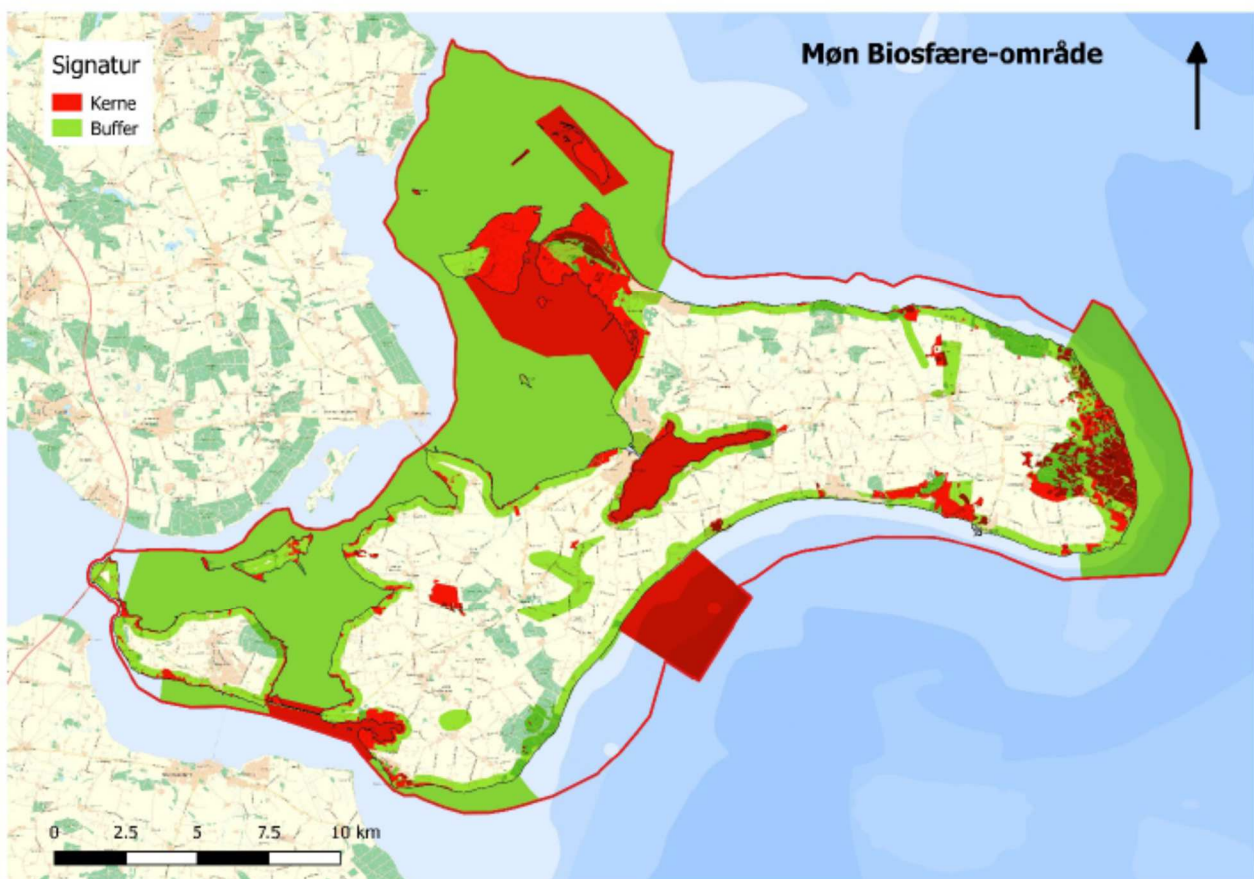
Der er en tilhørende handlingsplan, der indebærer, at Vordingborg Kommune ønsker at udvikle og forbedre naturindsatsen.

De naturbeskyttende og naturudviklende initiativer kan ses omtalt på biosfære hjemmesiden.

Biosfæreområde handlingerne bidrager til naturplanlægningen og naturbeskyttelsen i Vordingborg Kommune.

Figur 14 Unesco Biosfære Møn.

Figur 1: Kort over det kommende biosfære-område Møn

3.5 Helhedsorienteret forvaltning.

Et par eksempler.

Strategi for den fysiske vandløbsforvaltning (2016).

Strategien lægger rammerne for hvordan vandløbene forvaltes, så de både kan tage naturhensyn og sikre vandafledningen.

Der er delstrategier for helhedsorienteret forvaltning på vandoplandsniveau (helhedsplaner for hele vandløbssystemer), vandløbsvedligeholdelse, vandløbsrestaurering og vandparkering, vandløbsregulativer, gennemførelse og samarbejde.

Bl.a. "Vandløbsrådet" er en følge af denne strategi.

Målet er bl.a. at prioritere naturværdierne i vandløbene, så de kan være levested for et varieret dyre og planteliv.

Helhedsplan for Tubæk Å vandløbsoplandet.

Allerede i 2015 blev der udarbejdet en helhedsplan for Tubæk Å systemet.

Formålet er at skabe en sammenhæng mellem de forskellige forslag til tiltag, der er for vandløbssystemet, sikre at de ikke modarbejder hinanden og kan sættes iværk, i den rækkefølge det er muligt at indgå aftaler og finde økonomi hertil.

Målet har været at sikre afvandingen, beskytte Præstø by ved at forsinke vandtilstrømningen hertil i situationer med store nedbørshændelser kombineret med høj vandstand i Præstø Fjord (vandparkering) og samtidig skabe et godt vandløbsmiljø.

Der tænkes i synergieffekter – projekterne kan tilgodese flere formål – når de enkelte projekter planlægges og iværksættes.

Helhedsplanen består derfor af en række tiltag, der er resultatet af lodsejertilkendegivelser, kommunens egne forslag, statslige ordninger m.v. Finansieringen kommer derfor fra flere kilder. Planen er fleksibel og kan ændres i takt med ny ønsker og tiltag blot disse ikke modvirker helhedsforvaltningens formål og mål.

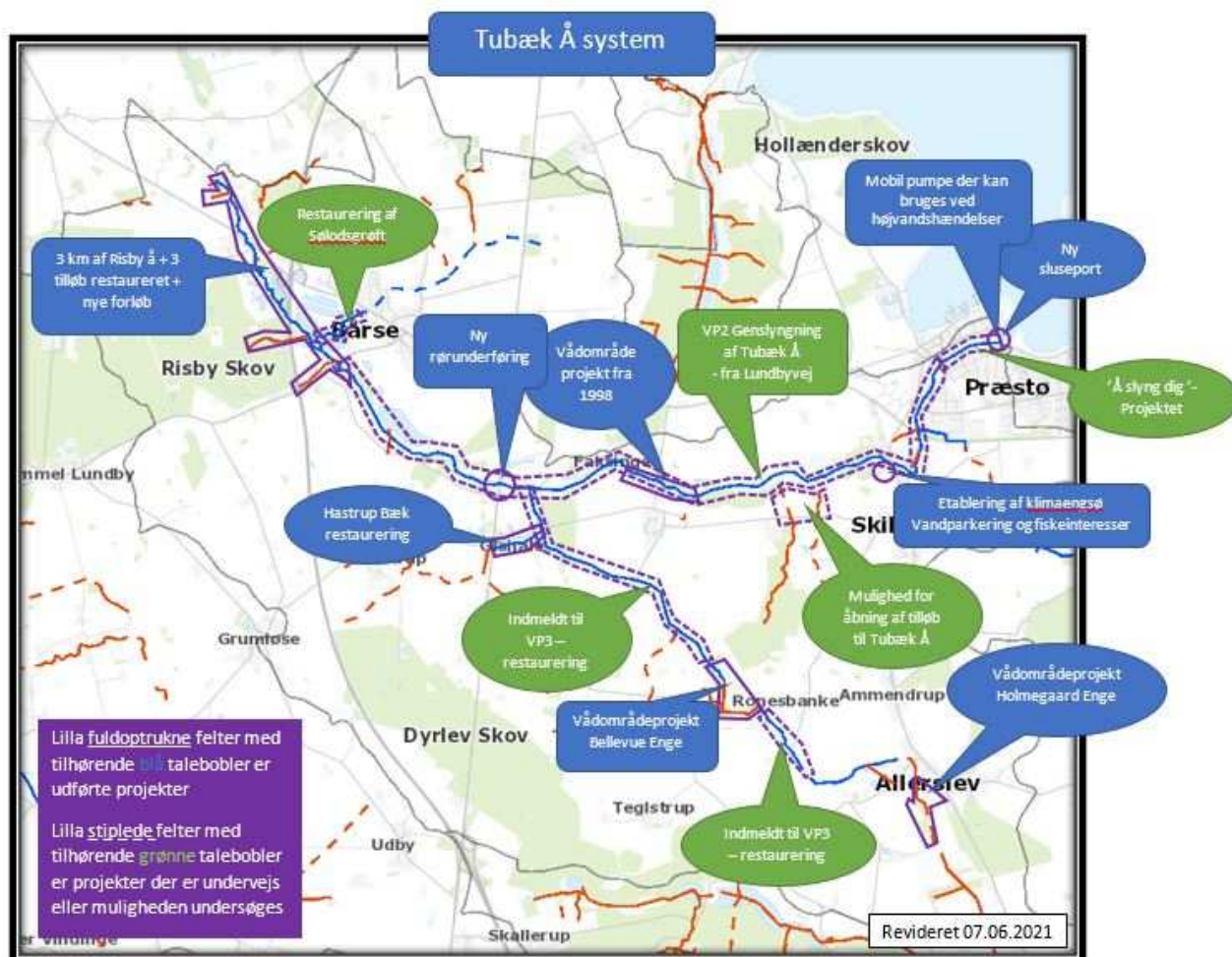

Vue ud over det første vådområde etableret ved Tubæk 1998. Formål reduktion af kvælstof. Placeringen kan ses på nedenstående oversigtskort.

Nedenstående figur 15 viser helhedsplanen og realiseringsgraden i 2020.

Figur 15. Tubæk Å helhedsplan og realiseringsgrad.

Vådområder:

Der er etableret 2 ny vådområder på Tubæk Å's tilløb Skvatten. De to vådområder "Bellevue Enge" (11,2 ha) og "Holmegaard Enge" (8,4 ha) er etableret med det formål at reducere kvælstoftilførslen til Præstø Fjord. Tilsammen fjerner projekterne 1,75 t N pr. år. Men de fungerer samtidig som nye naturområder og bidrager til at forsinke vandtilførslen til Tubækken ved større afstrømninger. Skvatten er ved samme lejlighed blevet omlagt / restaureret.

Bellevue enge og Skvatten efteråret 2019

Klimasø og Geddefabrik

Et delprojekt i udkanten af Præstø etableret i 2020 omfatter en sø med tilløb og afløb fra Tubækken. Søen har en flersidig funktion. Den fungerer som klimasø (vandparkering) og "geddefabrik" for brakvandsgedderne. De tørre dele af projektområdet retableres med henblik på at bidrage til forbedring af biodiversiteten. Området vil også have en rekreativ værdi.

Klimasøen foråret 2021 – en tør periode med meget lidt vand i søen.

Nyråd – kommunale arealer.

I takt med at der ikke har været behov for byudvikling på en række kommunale arealer omkring Nyråd, er de indgået i en helhedsorienteret forvaltning af arealerne.

Det har skabt en række arealer, hvor forskellige tiltag indgår som delelementer og bidrager til natur og miljømæssige forbedringer og friluftsliv/rekreation, samtidig med at de har bidraget til vandforsinkelse/vandparkering (klimasikring), så der i ringere grad vil opstå oversvømmelser eller skadelige afstrømning i forhold til vandløbene.

Der er tale om 4 arealer, der bindes sammen af Fladbækken og Vintersbøllebæk, der i praksis er et sammenhængende vandløb. På arealerne er der lavet vandhuller / paddehuller, plantet / etableret lysåben skov (egeskov), etableret græsning med køer, lavet stensamlinger, lavet arealer til markfirben, skabt fiskefaunapassage, restaureret vandløb og til friluftslivet er lavet stier opsat bænke, lavet "hundeskov" og plankebro med platforme langs Hulmose søen med adgang for folk i

kørestol. Arealet hænger så i øvrigt sammen med Vintersbølle skov som kommunen lejer adgangen til. De fire arealer tilsammen er på 36 ha.

Der er indarbejdet vandparkering i projektet. Ved store afstrømninger i Fladbækken ledes vand ind i Hulemose søen og parkeres der, for så efterfølgende at løbe tilbage til vandløbet når afstrømningen aftager.

Regnvand fra Nyråd opsamles og forsinkes i tre sammenhængende søer på det nederste areal, inden det løber til Vintersbøllebækken. Søerne fungerer samtidig som naturvandhuller på arealet.

Figur 16 Arealerne ved Nyråd

Regnvands forsinkelsesbassiner ved Nyråd

Fiskepassabelt vandløbsstryg og paddehul fra Nyrådsprojektet

Fishing Zealand

Fishing Zealand er et tværkommunalt samarbejde, hvor en række sjællandske kommuner og Danmarks Sportsfiskerforbund samarbejder om at udvikle et bæredygtigt lystfiskeri til glæde for friluftsliv og som bidrag til turismeudviklingen.

Det giver kun mening, hvis naturforholdene i vandløb, søer og kystvande er af en kvalitet, så der rent faktisk er fisk at fange. Der arbejdes derfor via overvågning og restaurering, at forbedre livsvilkårene for fiskefaunaen ud over de tiltag, der fremgår af vandområdeplaner o.l.

Samarbejdet har i Vordingborg Kommune resulteret i en særlig indsats for brakvandsrovfiskene (brakvandgedder og brakvandaborrer) (se afsnit 4.2). Der er ikke kun tale om at få flere fisk at fange, men i høj grad at redde og ophjælpe de små unikke bestande af især brakvandsgedder, som der er tilbage. Her er tale om et bidrag til at sikre ikke blot den lokale biodiversitet, men at redde bestandene for eftertiden.

(Se mere om helhedstækning i projekterne i afsnit 4.2.)

4. Tiltag til forbedring af naturtilstanden i Vordingborg Kommune.

De ovenstående afsnit fortæller på det overordnede plan om det kendskab vi har til natur- og miljøtilstanden i Vordingborg Kommune, og hvilke udfordringer der er knyttet hertil. Der gives et indblik i de planlægnings- og beskyttelsesmæssige forhold, der lægger rammer for handlemulighederne.

Afsnit 4.1 uddyber dette ved at angive opgavefordelingen mellem forskellige myndigheder, og dermed inden for hvilke rammer kommunens handlemuligheder befinder sig.

Afsnit 4.2 kommer med en oversigt over udvalgte indsatser gennemført i Vordingborg Kommune fra 2011 til 2021, eller som er i udførelsesfase eller på vej.

4.1 Natur og vandområder – kommunens rolle.

Forudsætninger, myndighedsopgaver og andre offentlige aktører

- **Råstofplan** (regionen) * – implementering regionen
- **Vandområdeplaner** (staten) * - implementering kommunen (spildevand, vandløbsprojekter, sø projekter, Vandråd)
- * "erstatte" *Kommuneplanen*
- **Natura2000 planer** (staten) implementering kommunen (naturgenopretning, naturpleje)
- **Kystvandene** (staten er myndighed)
- **Statens egne arealer** (Forsvaret – Naturstyrelsen) implementering af vandområde- og natura2000planer - staten.
- **Vand og naturovervågning** - NOVANA (staten).
- **Forvaltning af pattedyr, fugle og fisk** (staten er myndighed)
- **Skovene** (staten er myndighed)
- Statens krav til kommuneplanlægningen - **Grønt Danmarkskort**.
- **Fortidsminder** (staten er myndighed) – kommunen plejer
- **Fredninger** (fredningsnævn).

Der er en rollefordeling, der betyder, at kommunen har opgaver på forskellige områder. Ovenfor er skitseret en rollefordeling på områder, der påvirker natur og miljø i kommunen. Kommunen har så en række faste opgaver i forhold til forvaltningen af natur og miljø (naturpleje, fortidsmindepleje, vandløbsvedligeholdelse m.v.) og som angivet ovenfor er kommunen "entreprenør" på diverse opgaver knyttet til vandområde og natura2000 planerne.

Den ovenstående fordeling efterlader et "tomrum", hvor kommunen via planlægning, overvågning, myndighedsforvaltning og fysiske tiltag kan tage initiativ til og gennemføre projekter eller andre tiltag til gavn for natur og miljø.

Indgangen hertil er kommunalbestyrelsens "Vision 2030" og "Politik for Natur og Miljø".

Kommunen påvirker afgørende naturkvaliteten i sin daglige forvaltning og drift af natur og vandområderne. Denne forvaltning og pleje sker på baggrund af de lovgivningsmæssige og politiske rammer der lægges og den viden, de erfaringer og de ressourcer, der er til rådighed herfor.

Målet er en højere naturkvalitet i kommunen. Emnet omtales i øvrigt kun sporadisk i denne rapport.

4.2 Udvalgte kommunale indsatser og projekter.

Dette afsnit giver en række eksempler på indsatser, hvor Vordingborg Kommune arbejder for at forbedre naturtilstanden. Jfr. lovgivning har kommunen en række forpligtigelser til at gennemføre indsatser i forhold til vandområde og natura2000 planerne og sikre tilstanden på egne arealer. Derudover forpligtigelse til natur og fortidsmindepleje, hvortil der ikke er fastlagt et niveau og forpligtigelse til af pleje de offentlige vandløb.

Alle indsatser kan ikke omtales, så afsnittet koncentrerer sig om udvalgte indsatser. Især indsatser hvor der er fokus på helhedstænkning og på at lægge lag på de indsatser, der er del af vandområde- og natura2000planerne, men også indsatser der ligger helt uden for disse rammer.

I bilag 5 og 6 er der oversigter over rapporter og projekter. Både kommunale, samarbejdsprojekter og indsatser fra andre aktører. Oversigterne kan ikke blive fuldstændige, da der er mange vidensniveauer, der er mange aktører og ikke alt materiale kommer frem til kommunen. Men oversigterne giver forhåbentlig en tilgang til Vordingborg Kommunes arbejde i forhold til forbedring af naturtilstanden i kommunen.

4.2.1 Videns indsamling.

Som det fremgår af de foranstående afsnit, så er der behov for viden for at kunne forvalte naturen og prioritere indsatsen.

Vordingborg Kommune har gennem årene søgt at udbygge vidensgrundlaget, så der kan ageres og prioriteres bedst muligt for at styrke naturindsatsen. Den viden, vi indhenter, indgår som del af tilstandsvurderingen af naturen i kommunen. Vi får også et fingerpeg om den indsats, vi og andre laver, rent faktisk virker.

Vi koncentrerer os om vidensindsamling i forhold til de arter, hvor vi synes der mangler viden, og i forhold til arter / artsgrupper, hvor vi mener kommunens indsats kan gøre en forskel.

Her gives en række eksempler på denne vidensindsamling. Ikke alt er medtaget. Bilag 5 prøver at give en oversigt over kommunens vidensindsamling fra 2011 suppleret med den vidensindsamling / overvågning, som kommer fra andre kilder. Men da der er mange aktører, der med forskellige baggrunde holder øje med naturudviklingen, og ikke alle informationer når frem til kommunen, så er oversigten ikke fyldestgørende.

Se den samlede rapportoversigt i bilag 5.

Indsatsen for at kortlægge kvaliteten på de naturtyper der er omfattet af naturbeskyttelseslovens §3 er omtalt tidligere og i "Tag temperaturen på naturen i Vordingborg Kommune" fra 2011. Der henvises hertil.

Da naturtyperne registreres og overvåges via §3 registreringerne og statens basisanalyser og NOVANA overvågning, har Vordingborg Kommunes tilgang primært været at se på, hvordan de sjældne og sårbare arter, der findes i Vordingborg Kommune, har det.

Rødlister.

Den danske rødliste samler de sårbare og sjældne arter, som er i fare for at forsvinde, hvis der ikke gøres en indsats for at sikre deres overlevelse og levesteder. Vi har for en række artsgrupper

udarbejdet lokale rødlister, der medtager og tilstandsvurderer, de arter der findes i Vordingborg Kommune. Rødlisterne er handlingsorienterede og angiver og prioriterer de handlinger, hvor vi vurderer, at vores indsats kan gøre en afgørende forskel. Vi har stærkt fokus på det, vi kalder ansvarsarter, dvs. arter, der har en stor del af udbredelsen i Vordingborg Kommune eller kun findes få steder i Danmark, og naturligvis på de lokaliteter hvor de findes.

Der er hidtil udarbejdede lokale rødlister:

- Rødlistede planter i Vordingborg Kommune 2018. AGLAJA for Vordingborg Kommune
- Rødlistede svampe i Vordingborg Kommune 2017. Naturatlas for Vordingborg Kommune.
- Rødlistede sommerfugle og biller i Vordingborg Kommune 2017. Entomologisk Fagudvalg for Vordingborg Kommune.

Bynatur

Købstæderne i kommunen indeholder også værdifulde naturområder eller arter, som det er værd at passe på. Der er derfor lavet en registrering af naturværdierne i Præstø, Stege og Vordingborg, for at sikre at disse værdier værdsættes, beskyttes og fremover bidrager til kommunens samlede biodiversitet.

De tre rapporter:

- "Bynatur i Præstø – Natur, pleje, publikum" marts 2013. AGLAJA for Vordingborg Kommune.
- "Bynatur i Stege – Natur, pleje, publikum" marts 2013. AGLAJA for Vordingborg Kommune.
- "Bynatur i Vordingborg – Natur, pleje, publikum" december 2011. AGLAJA for Vordingborg Kommune.

Fisk

Kommunen laver små fiskeundersøgelser som projektrelaterede forundersøgelser og opfølgninger. Men ellers er vidensgrundlaget vandområdeplanernes basisanalyser og Fishing Zealands ørredundersøgelser.

Vordingborg Kommune har unikke bestande af brakvandsgedder og – aborrer. Der er derfor i 2015 lavet en kortlægning af gydeområder for brakvandsgedder og -aborrer med henblik af forbedre forholdene for disse arter.

Flagermus.

Der er mange flagermus arter i Vordingborg Kommune. Atlasundersøgelsen om pattedyr fra 2007 indikerer dette. Bynaturrapporterne indeholder også flagermusobservationer. For at blive klogere på udbredelsen i kommunen er der over en treårig periode (2017 – 2019) eftersøgt flagermus.

Eftersøgningen viser, at kommunen har mange arter og er noget af et flagermus "hot spot" i Danmark. Der er 17 danske arter, heraf 2 kun på Bornholm og 3 arter forekommer sporadisk. Der er dermed registreret 11 ud af 13 mulige danske arter i Vordingborg Kommune.

Fugle

Der har været en lang tradition for at overvåge fuglefaunaen på Nyord Enge og Jordbassinerne ved Stege sukkerfabrik. Overvågningen startede tilbage i Storstrøms Amt frem til kommunalreformen og er derefter fortsat i regi af Vordingborg Kommune. Overvågningen frem til kommunalreformen er beskrevet i 2 opsamlingsrapporter fra Vordingborg Kommune: "Fugle på Nyord Enge 1997 – 2007" og "Fugle i Stege Jordbassiner 1975 - 2007". Nyord Enge rapporten følger op på en opsamlingsrapport fra Storstrøms Amt, der beskriver perioden 1982 – 1996. Så der er lange tidsserier, der beskriver udviklingen i fuglefaunaen på 2 af kommunens væsentligste fuglelokaliteter. Rapporterne er derfor grundlag for de initiativer, der er for forvaltningen - herunder plejen af arealerne -, sikrer og forbedrer forholdene for fuglefaunaen på lokaliteterne inden for de arbejdsområder, hvor kommunen kan gøre en forskel. Jordbassinerne ejes af kommunen, mens Nyord Enge ejes af Fugleværnsfonden, Naturstyrelsen (staten) og private lodsejere. Overvågningen på Nyord Enge er de senere år blevet suppleret med overvågning fra Fugleværnsfonden. De senere år 2017 – 2020 har Vordingborg Kommune desuden lavet en overvågning på Degneholm og fået lavet rapporten "Kortlægning af fugle på udvalgte strandenge og øer i Vordingborg kommune 2019".

Fuglefaunaen overvåges også af andre aktører, så disse aktører og kommunens indsats supplerer hinanden. Her kan eksempelvis nævnes overvågning af Vandrefalk (en signaturart for kommunen) og Havørn (DOF), Kystfuglene på Naturstyrelsens lokaliteter 2019, NOVANA og den viden der kan ses på DOF-basen m.v.

Samlet set giver det et stort vidensgrundlag at handle ud fra.

Insekter

Rødlisten om sommerfugle og biller dækker hele kommunen. I forbindelse med Biosfære Møn er der igangsat initiativer for vilde bier. Der er i denne forbindelse udarbejdet rapport om vilde bier på Møn.

Supplerende kan nævnes rapport om biller på Ulvshale og Hårbølle. Naturstyrelsen har fået lavet rapporter om sommerfugle på Høje Møn og Ulvshale, biller i Klinteskoven og Ulvshale Skov samt om overvågning af sjældne dagsommerfugle på Ulvshale.

Padder og Krybdyr.

Der er en lang indsats for at forbedre tilstanden for kommunens padder (se afsnit 4.2.2). Dette indebærer en kortlægning og overvågning af udvalgte paddearter (de mest sjældne og sårbare). Der er siden 2016 lavet årlige rapporteringer (se bilag 5).

Marfirbenet er en såkaldt bilag 4 art – en art, der er beskyttet på EU niveau. For at blive klogere på hvor udbredt markfirbenet er i kommunen, er der lavet en kortlægning heraf, som er rapporteret i 2 delrapporter.

Monitering af markfirben, *Lacerta agilis*, i Vordingborg Kommune.

Padderapport 2018

Sjældne padder i Vordingborg Kommune

Nyforvandlede løvfrøer på Kulsbjerg Øvelsesplads den 10. juli 2018

Amphi Consult ApS v. Peer Ravn

Teknik og Miljø
Natursekretariatet
2012

Udfærdiget af
RANA-Consult v. Peer Ravn

Planter

Plante rødlisten (se ovenfor) tager mere generelt fat om de sjældne og sårbare arter i kommunen. Der er desuden foretaget mere målrettede registreringer af plantefloraen i forhold til at kunne tage plejemæssige initiativer.

Der er lavet registrering på udvalgte fortidsminder, vejkanter og udvalgte arter. (se bilag 5).

Svampe

Svampe rødlisten (se ovenfor) dækker hele kommunen. Supplerende har Naturstyrelsen fået lavet rapporter om svampefloraen i Klinteskoven og på Ulvshale.

Vandløb og søer.

Der laves forundersøgelser og opfølgende overvågning af strækninger med enkeltprojekter. Ellers er det primært basisanalyserne og fiskeundersøgelser, der er grundlaget for viden om tilstanden af vandløb og søer.

4.2.2 Tiltag og projekter til forbedring af naturtilstanden i Vordingborg Kommune.

Der gives nogle udvalgte eksempler på de konkrete tiltag og projekter, der har bidraget til naturforbedringer, som kommunen selv - eller i samarbejde med andre aktører (myndigheder, interesseorganisationer, private lodsejere m.fl.) har gennemført. Andre eksempler kunne med lige så stor berettigelse vælges, men der søges vist eksempler inden for forskellige indsatsfelter. Nogle eksempler viser projekter i proces. Se også afsnit 3.5 om helhedsorienteret forvaltning.

Bilag 6 indeholder en oversigtsliste over kommunens forskellige tiltag.

Flere initiativer/projekter kunne skrives på listen, men er på screeningsniveau, hvorfor det ikke er sikkert, de gennemføres.

Desuden er der vandområdeplan – og NATURA 2000 område projekter. Mange er ikke medtaget på listen.

Indsatsen for padder

I forhold til at sikre og udvide bestandene af padder (frøer og tudser) er der i perioden, som led i den årlige indsats eller som del af flerårige projekter, etableret 154 ny vandhuller og oprenset 77 andre vandhuller. Vandhullerne gavner naturligvis også andre organismer, der er knyttet til vandhullerne.

De mange vandhuller følger op en langvarig indsats gennem de seneste 30 – 40 år. En indsats som har båret frugt – det virker. Et godt eksempel er Løvfrøen, der har været på randen til udryddelse, men nu har gode og flere steder sammenhængende bestande.

Den seneste periodes indsats er en blanding af en årlig indsats kombineret med konkrete projekter, der under forskellige overskrifter med lidt forskelligt indhold har bidraget til, at der er gravet eller oprenset vandhuller målrettet udvalgte arter.

Der kan eksempelvis nævnes "Semi-aquatic life", "Biodiversitet søer i Biosfære Møn" og "Clima Bombina".

Løvfrøer

Vandhul ved Nyråd

Clima Bombina

Som eksempel på store projekter med mange hektar involveret kan nævnes EU – Life projektet Clima Bombina på Rosenfeldts jorde. Her udtages og omdannes 110 ha til naturformål, og der etableres 25 ny vandhuller (7 ha). I sin navngivning tilsiger projektet, at der er tale om et projekt for Klokkefrøen – og det er det også, men det har meget videre perspektiver for flora og fauna generelt. Mange overdrevsarter fugle, planter, insekter, krybdyr m.v. vil blive tilgodeset ved projektet.

Sammen med de øvrige dele af Knudshoved Odde udgør Clima Bombina projektområdet et stort sammenhængende naturområde.

Clima Bombina Knudshoved Odde marts 2021 - projektets første synlige tiltag.

Gl. Oremandsgård – Naturlig Hydrologi – projekt.

Et andet eksempel er "naturlig hydrologi" projektet ved Gl. Oremandsgård, der indeholder græsningsarealer, vandhuller til padder, omlagte vandløb med forbindelse til lavninger og vandhuller, der kan fungere som gydeområder for brakvandsgedder og brakvandsaborrer o.m.a. Projektet er pt. på ca. 70 ha, men der er visioner for et meget større sammenhængende naturområde i størrelsesordenen 600 ha (et "rewilding" projekt).

Projektet gavner mange forskellige artsgrupper.

Fuglene har reageret hurtigt på de ny muligheder.

Gl. Oremandsgård 2018

Vandløbsrestaurering o.l.

Der er i perioden 2011 – 2020 åbnet 2,750 km rørlagte vandløb, genslynget 2,851 km, udlagt groft materiale på 9,836 km, fjernet 10 spærringer, plantet træer langs 5,475 km vandløb, ændret sluseport fra tophængt til sidehængt og etableret 18 sandfang. Der er desuden etableret 6 søer med forbindelse til vandløb, lavet forbindelse til 2 eksisterende søer og etableret 2 vådområder. (se også afsnit 3.5 om helhedstænkning i forvaltningen)

Vandløbsrestaurering - Kildebækken 2016

Brakvandrovfiskene

Der er lavet en særlig indsats for at sikre de nu særdeles sjældne brakvandsrovfisk – brakvandsgedden (to former – måske flere populationer) og brakvandsaborren. Nogle af de ovenstående tiltag er led heri.

Som noget nyt er vi gået i gang med at etablere gydeområder. Enten særskilte (eks. geddefabrikken ved Hulebækken) eller som dele af andre projekter. Hertil projekt ved Gl. Oremandsgård og Tubæk Å indsatsen.

En "geddefabrik" er en forårsoversvømmet eng, der er ideel som gedde gyde og opvækstområde. Nedenfor ses geddefabrikken ved Hulebækken.

Tilblivelsen af projektet er dokumenteret i tre film. Filmene kan ses på Fishing Zealands hjemmeside.

Geddefabrikken ved Hulebækken blev indviet foråret 2019.

Indsatser med særlig henblik på fugle.

Naturforbedringer som beskrevet ovenfor er generelt også gode i forhold til at forbedre levevilkårene for fuglene. Som beskrevet i afsnit 4.2.1, så bidrager Vordingborg Kommune til overvågningen af fuglene på udvalgte lokaliteter, bl.a. for at følge udviklingen, men i høj grad også for at kunne gøre en aktiv indsats for at forbedre forholdene.

De kommunale arealer "Jordbassinerne ved Stege Jordbassiner" opgraderes med mellemrum, så formålet med fredningen kan opfyldes. Der naturplejes, graves ny vandhuller og opsættes fuglekasser (Hvinand) – for at nævne et par tiltag. Arealet som sådan kan dog opgraderes yderligere i forhold til at sikre vandballancen og skabe bedre publikumsforhold.

Storeholm (delvist kommunalt) og Lilleholm (kommunalt) var tidligere en god fuglelokalitet. Tilgroning, ræve og rotter har fjernet fuglekolonierne. Bl.a. en hættemågekoloni, der ved sin tilstedeværelse, giver ly for mange andre arter. Kommunen har de senere år ved rotte og rævebekæmpelse, afbrænding af vegetation og indførelse af græsningsdyr, søgt igen at gøre forholdene attraktive for svømme og vadefugle. Tiden må vise om det lykkes at få genskabt fuglekolonierne.

Præstø Fjord med Lille- og Storeholm i forgrunden

Stor Skallesluger kasse

Stor Skallesluger er fåtallig art med særlig udbredelse i Sydsjælland og sydhavsøerne. Arten yngler kystnært i gamle hule træer. Den type træer er en mangelvare: I samspil med Dansk Ornitologisk Forening og lodsejere er opsat specielt byggede kasser på egnede lokaliteter. I Vordingborg Kommune blev der i perioden 2014 – 2015 opsat 60 kasser til stor Skallesluger. Det samlede antal kasser i kommunen er væsentligt større (min. 115 - kontrolleret i 2019).

4.3 Hvad skal der til for at forbedre naturtilstanden yderligere?

Samlet set sker der mange indsatser og projekter, der bærer i den rigtige retning. Der arbejdes med vandløb, søer, vådområder, naturpleje af eksisterende naturområder, pleje af fortidsminder, naturforbedrende tiltag i samspil med borgerne – eks. "Vild med vilje", bæredygtighedstiltag i Biosfære Møn og en masse andet.

Nogle tiltag forbedrer forholdene for den "almindelige" natur (eks. vådområdeprojekter med næringsstoffjernelse som formål), og for arter der kræver plads, men ikke er specielt kræsnede i forhold til levestederne (eks. mange rovfugle); andre tiltag gavner den mere sjældne og sårbare natur.

Men der er stadig nogle større udfordringer i forhold til at give naturen et løft.

Der er flere udfordringer (se afsnit 2.2.5), men en af de væsentligste udfordringer er mangel på plads – sammenhængende større naturområder er en mangelvare - dette beskrives allerede i "Wilhelm udvalget" 's rapport fra 2001 "En rig natur i et rigt samfund".

Kommuneplanens "Grønt Danmarkskort" viser, hvor de store naturværdier er mest koncentrerede, og dermed hvordan der kan skabes sammenhæng. Så det kan være en mulighed at koncentrere indsatsen med større sammenhængende naturområder i tilknytning hertil.

Det skal selvfølgelig huskes, at der også er sjælden og sårbar natur uden for "Grønt Danmarkskort", der skal forvaltes.

Kystvandene er forvaltningsmæssigt statens gebet. Men da Vordingborg Kommune har den længste kystlinje, halvdelen af Biosfære Møn udgøres af kystvande, brakvandet og de arter der er knyttet hertil, er noget unikt for kommunen, så vil en indsats i kystvandene kunne styrke den samlede naturtilstand og biodiversitet i kommunen.

Ildtæge

Biulv

5. Konferencen ”Tag temperaturen på naturen i Vordingborg Kommune 2021”.

D. 10 maj 2021 blev Miljørådets konference afholdt på Rådhuset i Vordingborg. Mødet var p.g.a. Covid-19 restriktionerne en blanding af fysisk deltagelse og elektronisk deltagelse via Teams. Konferencen var tillige del af processen for det af Kommunalbestyrelsens nedsatte § 17 stk. udvalg om mere natur i kommunen. Fysisk tilstede var derfor Miljørådets medlemmer og medlemmerne af § 17 stk 4 udvalget.

Hver organisation i Miljørådet kunne tilmelde op til 5 deltagere inkl. det faste medlem af Miljørådet og evt. suppleant. De ”ekstra” deltagere deltog i mødet via video.

Deltagerkredsen fremgår af bilag 4.

Det udsendte mødeprogram inkl. bemærkninger fremgår af bilag 3.

Mødeprogram.

Ordstyrer: Formanden for Miljørådet Else-Marie Langballe Sørensen.

Tidspunkt:	Programpunkt	Oplægsholder
16.30 – 16.45	Velkomst Formanden for Miljørådet og Formanden for §17stk4 udvalget	Else-Marie Langballe Sørensen og Daniel Irvold
16.45 – 17.00	Pause inkl. servering	
17.00 – 17.15	Dansk Skovforening	Nicolai Tillisch
17.15 – 17.30	Dansk Landbrug	Jesper Øbo Johansen
17.30 – 17.45	Danmarks Sportsfiskerforbund	Tommy Clausen
17.45 – 18.00	Pause	
18.00 – 18.15	Danmarks Jægerforbund	Johnny Andersen
18.15 – 18.30	Danmarks Naturfredningsforening	Martin Vestergaard
18:30 – 18.45	Friluftsrådet	John Knudsen
18.45 – 19.00	Dansk Kano og Kajakforbund	Jan Nielsen
19.00 – 19.15	Pause	
19.15 – 19.30	Dansk Ornitologisk Forening	Flemming Pagh Jensen
19.30 – 19.45	Museet Sydøstdanmark	afbud
19.45 – 20.00	Naturstyrelsen Storstrøm	Torben Hviid
20.00 – 20.15	Pause	
20.15 – 21.15	Diskussion og anbefalinger	
21.15 – 21.30	Opsamling og afrunding	

Vordingborg Kommune havde for at skaffe mere tid til diskussionsfasen sendt et skriftligt oplæg til deltagerne forud for konferencen. Oplægget er i vid udstrækning et ekstrakt af teksten i afsnittene forud for rapportens pkt. 5 (konferencen).

Teksttoplægget er derfor medtaget som del af bilag 3.

Museet Sydøstdanmark havde ikke mulighed for at deltage, hvorfor der ikke er et oplæg herfra. Til gengæld havde formanden for Miljørådet modtaget et skriftligt bidrag fra ”Foreningen Historiske Planter”. Oplægget blev oplæst og er medtaget i oplægssækken.

Hver organisation havde 15 minutter til at præsenterer deres synspunkter, vurderinger og forslag. Da præsentationer sjældent har en form, der er velegnet som bidrag til en rapport, er alle oplæggholderne blevet bedt op at omskrive deres oplæg til et skriftligt rapportbidrag på i størrelsesordenen 3 – 5 sider. Det der er med i rapporten er altså ikke præcis det samme, som oplæggholder præsenterede på konferencen.

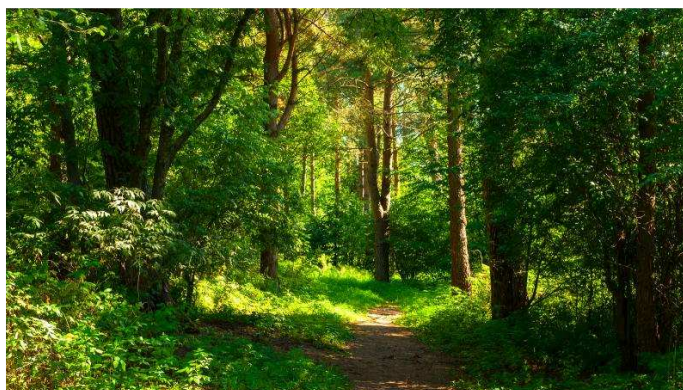
5.1. Oplæg fra Miljørådets medlemsorganisationer.

5.1.1. Dansk Skovforening v/ Nicolai Tillisch.

NB! PP-showet fra konferencen

Dansk Skovforenings Vurdering af naturens tilstand i Vordingborg Kommune

- Der er en rig biodiversitet i skovene i Vordingborg kommune, flere forskellige typer skov og mange forskellige sammensætninger af træ.
- Flere skove grænser op til hav, mose, mark eller hegn, der er derfor en bred biodiversitet i skovene i kommunen, grundet de forskellige habitater.
- Skoven har dog den ene udfordring at den ikke er særlig omstillingsparat, da det tager et træ 80-140 år før det fældes og der plantes et nyt, det er derfor svært for skovene at agere i omskiftelige, trends og megatrends.
- De naturværdier vi i dag ser i skovene af skabt af flere generationer før os, vi skal huske at de ændringer vi foretager i dag, vil ramme/begunstige kommende generationer
- Skovenes flora og fauna er under pres, grundet øget pres fra lokalbefolkning og turister, vil mere biodiversitet give yderligere pres?

Vision for naturudviklingen og anbefalinger til indsatser, naturforbedringer

- At fremme natur og biodiversitet uden at gå på kompromis med indtjening og ejerrettigheder
- At levere det træ forbrugerne efterspørger (det betyder i dag for det meste certificeret træ)
- At give naturen plads, hvor det er naturligt at give naturen plads (svært dyrkede dele af skovene)
- Mulighed for at vedligeholde skovene som vi har gjort i flere 100 år.
- Ingen skove i dag er naturlige, men vi kan forsøge at gøre dem mere naturlige.

Forslag til samarbejdsflader

- Skal der ske ændringer, såsom ny skov/ny natur, er det vigtigt at disse ikke skal finansieres af skovejerne, da der i dag ikke er økonomi i at have skov, fremtidens projekter skal ske gennem partnerskaber og finansiering fra anden side.
- Der er allerede meget biodiversitet på vej gennem de nye certificeringsordninger, der kræver dødt ved, område uden produktionstræ.
- Nogle naturtiltag kan "betales" af jagten, jagten i skovene er med til at holde biodiversiteten i skovene, da biodiversiteten gavner jagten.
- Tilskud til veteranisering af gamle træer
- Understøt skovejernes muligheder for alternativ indtægt i skovene som kan være med til at betale for biodiversiteten.
- Samarbejde med landbruget, en stor del af skovens og insekter og dyr lever i skovbrynene, hvis man laver blomsterstriber, vil det gavne biodiversiteten gevaldigt, uden de store tab for landbruget især i nordvendte skovbryn.

5.1.2. Dansk Landbrug v/ Jesper Øbo Johansen

Dansk Landbrug Sydhavsøernes indlæg til konferencen Tag temperaturen på naturen i Vordingborg.

V. Miljørådsmedlem Jesper Øbo Johansen, Landmand

Jeg er landmand, endda konventionel husdyrsholder med en malkekvægsbesætning og planteavl, som ligger lige ned til farvandet mellem Møn og Bogø. Et farvand der er udpeget til natura2000 område, hvilket en lille del af mine marker også er. Et farvand der i øvrigt er et af de eneste farvande i Danmark, som i sidste vandplan havde god økologisk tilstand, hvilket er EU's krav til de danske farvande.

Jeg er en af de landmænd, som iflg. mange ikke-landmænd, gør for lidt for naturen, og som skal braklægge op til 30 % af mine marker for at give plads til mere natur.

Når jeg tager temperaturen på en ko, så er det fordi jeg frygter at hun er syg.

Når jeg tager temperaturen på naturen i Vordingborg, er det ikke fordi jeg tror den er syg, men for at se hvor den har bevæget sig hen over en længere årrække.

Jeg vil i følgende oplæg derfor forsøge at beskrive nogle af de barrierer, der er for at få mere natur i det åbne landbrugsland.

Udgangspunktet vil være min egen ejendom, Bomgården, og jeg vil forsøge at belyse udviklingen fra 1954 til 2020, som er en periode hvor der findes en masse luftfotos, der viser hvordan landbruget har ændret sig.

Først et par fotos der viser Bomgården som den har udviklet sig siden 1954.

1956

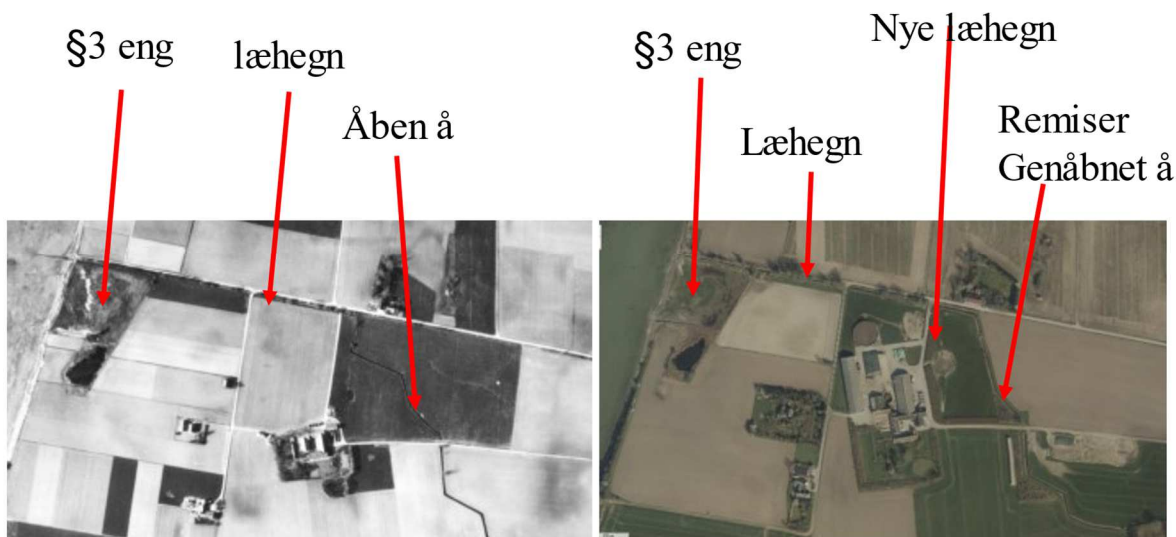

2020

På det første foto ser vi et landbrug mange ønsker sig tilbage til. Der er læhegn, hø i stak, møddingsplads, telefonpæle og mindre marker. De samme der ønsker os tilbage til en svunden tid,

vil på næste foto se en moderne landbrugsejendom med gyllebeholder, ensilageplads, wrapballe og store marker.

Men hvis vi zoomer lidt ud og kigger på området omkring Bomgården og sammenligner arealerne omkring ejendommen i 1954 med 2020 så er der faktisk ikke meget forskel.

Hvis vi fokuserer på det der er natur og ikke er omdriftsarealer, så er der flere små fristeder for dyr og insekter i dag end der var i 1954.

Læhegnene er der stadig, strandengen er der stadig. Vandløbet, som har været delvist rørlagt, er blevet genåbnet i samarbejde med kommunen, der er lavet små remiser op til vandløbet, og der er plantet nye levende hegn tæt på ejendommen.

Desuden er der små snipper og hjørner hvor mine store maskiner ikke kan komme ind på samme måde som den lille grå Ferguson eller et hestespand. Det er bl.a. små områder som disse, hvor man nemt kan gøre en indsats for at berige naturen i vores område.

Det er min påstand, at der på min ejendom og også på mange andre ejendomme, i dag er flere fristeder for natur og dyr end der var for 70 år siden.

Det er ikke stor flot natur som på Knudshoved Odde, men små vigtige trædesten som insekter og dyr i det åbne land, også har brug for.

Vi er mange der gerne vil gøre lidt mere også frivilligt og endda for egen regning, men vi oplever bare, at der er en reel risiko for, at de arealer vi gerne vil lade ligge, kan ende med at blive §3 arealer.

Igen vil jeg bruge min egen ejendom som et eksempel.

Jeg har en lille strandeng på 1 hektar. Den vil jeg meget gerne afgræsse ved at sætte ungdyr på den, hvilket vil give en klar forbedring af naturen på engen, da man ønsker at bibeholde strandengens økosystem.

§3 strangeng

Tilskudsforbud

Ekstensiv drift = §3 beskyttelse
Fra 2022 ingen omlægning og gødning.
Tilskudsforbud stadig forbudt.

Men da arealet i lange perioder af året ikke kan give nok foder til dyrene, vil jeg være nødt til at tilskudsforbud. Det må jeg dog ikke da det er et §3 areal. Hvis jeg derved afgræsser området uden tilskudsforbud, vil det både få konsekvenser for dyrene idet de vil blive underernæret, samt at det vil få konsekvenser for produktionen af mælk.

På luftfotoet kan I se, at jeg dyrker et lille areal i forlængelse af engen, mellem søen og kysten. Det er et areal der giver et rimeligt udbytte, det måske ikke det største areal at køre på og jeg ville lige så gerne bruge det til afgræsning i forlængelse af strandengen. Men det tør jeg ikke da et græsareal tæt op til natur, meget hurtigt kan ende med at blive et §3 areal. Sker det, kan jeg med de nye regler for §3 som gælder fra 2022 ikke længere gøde, sprøjte og lave jordbearbejdning, hvilket fører til at arealet med årene ikke kan bruges til afgræsning, idet jeg heller ikke må tilskudsforbud.

Når jeg kigger på mit eget naturtermometer, så synes jeg at det viser, at der på min ejendom er potentiale for en bedre natur på de nuværende arealer, der ikke er i omdrift.

Jeg arbejder med at de skal blive bedre, men det er ikke altid at jeg lige ved hvad jeg skal gøre. Axelborg har lavet en lavpraktisk guide til hvordan landmænd, uden at bruge en masse penge og tid, kan gøre livet lidt bedre for bierne. Enkelte af forslagene er nok mest for syns skyld mens andre faktisk har potentiale.

Dødt ved og halmballer, der bliver lagt i hegn eller på små naturarealer, er noget jeg selv arbejder med. Jeg kan se, at det tiltrækker en masse insekter og fugle. Og det synes jeg da er fantastisk at opleve.

Til sidst vil jeg komme med en lille opfordring

Jeg ser gerne, at naturtemperaturen bliver bedre i Vordingborg kommune. Ingen tvivl om det. Der laves store flotte projekter hvor der skal klippes snore, men glemmer vi ikke de mange små projekter?

Man har fået besigtiget stort set alle §3 arealer. På mange af dem kan der med garanti laves nogle få enkle tiltag, som vil gavne naturen rigtig meget.

Min opfordring er derfor, at kommunen laver en lille pjece med 10 enkle lavpraktiske anbefalinger til hvordan man som landmand, risikofrit kan gavne naturen i de hjørner og snipper man ikke kan dyrke, og hvordan man som landmand uden at komme i konflikt med naturbeskyttelsesloven, kan arbejde med vandhullerne, engene og andre beskyttede arealer uden at det kræver en masse ressourcer og tid.

5.1.3 Danmarks Sportsfiskerforbund v/ Tommy Clausen.

Oplæg ved konference i Miljørådet den 10/5 - 2021 – Danmarks Sportsfiskerforbund Tag Temperaturen på Naturen i Vordingborg Kommune 2021

Danmarks Sportsfiskerforbund er en landsdækkende organisation for lyst- og sportsfiskere. Forbundet er repræsenteret ved mange lokale foreninger rundt i landet. I Vordingborg Kommune er der Sportsfiskerforeningen "Storstrømmen" samt Møns Sportsfiskerforening.

Danmarks Sportsfiskerforbund har som målsætning at "arbejde for en rig natur med flere vilde fisk". Det sker på 4 forskellige indsats- og interesseområder – I vandløb, i søer, på kyst og fjord samt på havet. I Vordingborg Kommune har der over en årrække været fokus på vandløbene. Med en af Danmarks længste kyststrækninger er kyst- og fjordområdet naturligvis også af ganske stor interesse. Søer har vi ikke så mange af og de, der findes, er relativt små i areal. Havområder er primært Østersø området, der er relevant og anvendes som område for lystfiskeri.

Danmarks Sportsfiskerforbund arbejder koncentreret med at forbedre vilkårene for lyst- og sportsfiskeri i landet. Der deltages bl.a. aktivt i den politiske debat og hørings svar, klager og andre henvendelser til myndigheder og politikere er én af grundstenene i Forbundet til at sikre et bedre lystfiskeri. På den lange bane gavner dette fokus selvsagt ikke kun de snævre lystfiskerinteresser, men i lige så høj grad naturligvis forbedringer i naturen selv såvel som det danske samfund generelt.

Restaureringer:

Lokalt i Vordingborg Kommune har lystfiskernes fokusområdet omkring vandmiljø haft en særlig interesse i forbindelse med generel naturgenopretning og i særdeleshed i forbindelse med restaureringsprojekter i vandløb. Det har meget høj prioritet, da det aktivt er med til at forbedre vilkårene for vandrefiskene (bl.a. havørreder) samtidig med at forbedringer i de fysiske forhold i vandløbene kan være med til at forbedre vandkvaliteten via den selvrensende effekt i vandløbet, sådan at noget udvaskning af næringsstoffer til vores fjorde og kystnære områder kan reduceres.

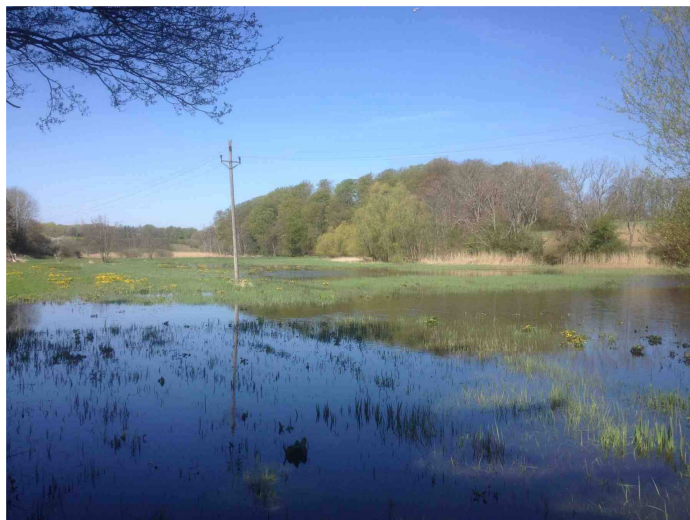
I Vordingborg Kommune er der de sidste 4-6 år med en vis succes gennemført en del vandløbsrestaureringer. Stor interesse har især hele vandløbssystemet Mern Å med tilløbene Ellestedrendsden, Krumbæk, Præstemarksvandløbet

(del af Hestofte og Øster Egesborg vandløbet) samt Kildebækken haft, da der her er en oprindelig stamme af havørreder (unik DNA), som bl.a. er blevet anvendt i avlsarbejde i andre vandløb. Af andre konstruktive restaureringsprojekter i kommunens vandløb kan nævnes Stensby Møllebæk, Vintersbølle Bæk med den tilknyttede Fladbæk samt Keldemose Bæk alle med udløb i Storstrømmen, hvor der bl.a. er åbnet rørlagte strækninger, lavet genslyngninger og udlagt større sten samt gydegrus. På Møn er flere mindre vandløb og herunder Damme Vandløbet også blevet restaureret og forbedret. Generelt en fornuftig fremgang, selvom nogle ønskede forbedringer endnu ikke er blevet realiseret.

Omkring forbedringer i kommunens søer, så er der etableret nogle søer med forbindelse til vandløb. Dette for at forbedre muligheden for bl.a. opgang og gydning for aborre og gedder. I tilknytning til Kildebækken og Øster Egesborg Vandløbet er der mellem Røstofte og Øster Egesborg etableret 2 mindre søer, hvor fiskene via vandløbene kan trække ind i søområdet. Det samme er tilfældet omkring Hestofte Vandløbet, hvor der også er etableret forbindelse fra vandløbet og ind til søerne. Endelig er der også etableret et par overløbssøer med tilknytning til T. Ellestedsrenden ved Mern Hestehave.

For brakvandsgedder er der gennemført en særlig og lidt epokegørende indsats. Vordingborg Kommune har været pioner omkring etablering af "geddefabrikker" inspireret fra lignende svenske projekter. Kommunens bestand af brakvandsgedder har været meget varierende og de seneste år meget nedadgående. Fra at der var oparbejdet en god bestand af brakvandsgedder i Præstø Fjord, Stege Nor, Stege Bugt, Bøgestrømmen og Ulvsund, så er der de seneste år ikke en bæredygtig bestand. I samarbejde med Fishing Zealand har kommunen dels etableret en

"geddefabrik" med tilknytning til Hulebækken ved Præstø og dels en ved Gl. Oremandsgård med tilknytning til Langerødsbæk og Stenshavebæk. Filosofien er meget forenklet, at vådområdet i foråret bliver oversvømmet og indtaget af brakvandsgedderne som gydeområde. Her udklækkes ynglen senere på foråret og trækker så via vandløbene ud til fjord og kystområderne for at vokse sig store og så forhåbentlig efter nogle år vende tilbage til det samme område som de blev udklækket i for at gyde.

Lystfiskerne bidrag:

Igennem en længere årrække har lystfiskere på frivillig basis bidraget til at lave registreringer af havørredernes gydeaktivitet i vandløbene. Dette sker normalt i de 3 første måneder på et nyt år, hvor mange kilometer vandløb gennemgås. Her sker der udover registrering af gydegravninger også en kortlægning af potentielt gydeegnede områder i vandløbene, deres fysiske tilstand og eventuelle spærringer og andre u hensigtsmæssige hindringer for opgang, vandløbsvedligeholdelse samt overholdelse af bræmmer mod dyrkede arealer. År for år vil der kunne være variation i opgangen bl.a. som følge af forskellige mængder i nedbør, men det er netop fordelene ved observationer over en længere periode, at disse udsving ikke bliver helt afgørende for at få det mest optimale billede af udviklingen i antallet af gydegravninger

Målet med gennemgang af vandløbenes opgang og gydning af havørreder skal også ses som et kontinuert studie på udviklingen i havørred bestanden over en længere årrække samt naturligvis også en dokumentation af effekten for de forbedringer og restaureringer, der gennemføres i det enkelte vandløb. Investeringen i bedre fysiske forhold med bl.a. åbning af rørlagte strækninger, udlægning af gydegrus og større sten skal alt andet lige også give en større reproduktion af havørreder og naturligvis samlet set en bedre natur.

Et andet nyttigt værktøj til at evaluere udviklingen i fiskebestande i vandløb er elbefiskning, hvor forskellige strækninger af vandløbene gennemgås med elfiskeudstyr. Herefter bliver antal af fisk, deres art og længde registreres med henblik på at se effekten af restaureringer, eventuelle spærringer eller hvis der er problemer med forureninger. Der bliver de fleste år gennemført elbefiskning i nogle af Vordingborg Kommunes prioriterede og målsatte vandløb gerne med deltagelse af lystfiskere til at lave noget af det praktiske arbejde. Den egentlige elbefiskning udføres af uddannet personale.

For at kunne forbedre naturen og bl.a. vandløbene i en positiv retning skal der lægges nogle ressourcer i forarbejde og planlægning og her spiller lystfiskerne altid en aktiv rolle. Det sker i flere forskellige forums bl.a. i kommunens Miljøråd samt i diverse underudvalg. En hel del ressourcer er eksempelvis anvendt på både det lokale vandråd samt deltagelse i både Østersøens Vandråd og Smålandsfarvandets Vandråd. Her har arbejdet bestået i dialog og at komme med input til indsatsprogram for vandområdeplaner i den næste planperiode fra 2021 til 2027 for de 2 hovedvandoplande. I det lokale vandråd i Vordingborg Kommune har der været en konstruktiv dialog på tværs af interesseområder omkring indsatser i vandløb og i kombination med ekskursioner til de omhandlede lokaliteter er der udarbejdet fælles indstillinger til hvilke aktiviteter og omfang, der er anbefalet til Miljø og Fødevarerministeriet.

I et andet forum, det lokale vandløbsråd, er der over en længere periode arbejdet med at opstille et fælles katalog for opdatering af Vordingborg Kommunens vandløbsregulativer. Formålet har været at udarbejde en strategi for den fysiske vandløbsforvaltning og som nævnt gennemføre en revision og opdatering af de kommunale vandløbsregulativer. Igen har det været en fælles opgave på tværs af interesseområder, hvor der traditionelt kan være potentiale for konflikter og meninger kan mødes, men det er altid sket i en konstruktiv tone og vi har lykket at finde fælles fodslag til at sammensætte et redskab for det videre arbejde med det enkelte kommunale vandløb.

Det er ikke nogen hemmelighed, at gennemsnitsalderen for lystfiskere over de senere år har været stigende. Det er svært at trække ungdommen til at få interesse for lystfiskeri med de mange andre tilbud der ellers forefindes nu om dage. I de lokale lystfiskerforeninger gøres der en ihærdig indsats

for at udbrede interessen for lystfiskeri bl.a. via Lystfiskeriets Dag og ved andre arrangementer i kommunen for på den måde at slå et slag for det at have en fiskestang i hånden og i nogle tilfælde sågar fange en fisk.

For Vordingborg Kommune ligger der et økonomisk aktiv i at have velfungerende lystfiskerklubber af forskellig slags, da udvikling af lystfiskerturisme skal ske med hensyntagen til naturen og de tilbud, der er på forskellige lokationer. Dette kan lystfiskerne være med til at understøtte.

Vordingborg Kommune har et meget varierende kyst- og fjordfiskeri efter havørreder og tidligere et ganske godt geddefiskeri i forskellige fjorde, nor og andre brakke vande, samt tilgang til et godt laksefiskeri i Østersøen med udgangspunkt i Klintholm Havn. Turismen skal udvikles til glæde for tilknyttede erhverv, men det skal ske med en balanceret tilgang, der både tager hensyn til lokale lystfisker interesser og fiskebestandene.

Konklusion – temperaturen på naturen i Vordingborg Kommune:

Over de seneste 4-6 år er der i kommunen gennemført en række gode vandløbsrestaureringer, hvor en del rørlagte strækninger er åbnet. Nogle vandløb er i samme forbindelse blevet genslynget og i eksisterende vandløb er der fjernet spærringer og styrt, der ellers tidligere har hindret havørreders frie adgang til de øvre dele af vandløbssystemerne. For at sikre så gode fysiske forhold i vandløbene som muligt er der udlagt større sten, groft sten materiale og finere gydegrus på egnede strækninger med jævn strøm. Disse tiltag er dels med til at skabe bedre betingelser for havørredens reproduktion, dels bedre betingelser for øvrig flora og fauna og dels være en medvirkende faktor til en selvrensende effekt i det enkelte vandløb. Beplantning med træer langs vandløbene har også været en vigtig aktivitet, der dels er med til at skabe skygge i vandløbene, så omkostningstung vandløbsvedligeholdelse kan reduceres og dels er med til at sikre flere skjul for fiskene samt reduceret vandtemperatur og risiko for udtørring om sommeren.

Overordnet har Vordingborg Kommune og naturafdelingen gjort et flot stykke arbejde på vandløbsområdet, selvom der er områder, hvor en større fremdrift havde været ønskværdig. I den samme periode er der også gennemført flere projekter med etablering af søer med forbindelse til vandløb samt periodevis oversvømmede arealer for reproduktion af brakvandsgedder og brakvandsaborre. Særligt kan fremhæves pioner projekterne med etablering af "gedde fabrikker" ved Hulebækken (udløb i Even Å med forbindelse til Præstø Fjord) samt et projekt ved Gl. Oremandsgård. Igen projekter, hvor Vordingborg Kommune har gjort en rigtig god indsats for at forbedre naturen til gavn ikke kun for fiskene.

Generelt er der nemlig mange andre positive effekter af naturgenopretning i vandløb og søer og her kan f.eks. nævnes en forøgelse af de naturmæssige, landskabelige, kulturhistoriske og rekreative værdier i naturen samt alt andet lige naturligvis en nødvendig og positiv udvikling i opfyldelse af det enkelte vandløbs vandkvalitet og vandløbsmålsætning.

Som en del af det arbejde kommunerne bliver pålagt fra statens side, ligger bidrag til udformning af bl.a. de fremtidige naturplaner. Vordingborg Kommunes samspil med de forskellige naturinteressenter og herunder lystfiskerne har været godt både i forbindelse med udarbejdelse af oplæg til indsatsprogram for vandområdeplaner for den næste 6 års planperioder og i forbindelse med udarbejdelse af fælles katalog omkring revision af kommunale vandløbsregulativer. Arbejdet har været konstruktivt og kommunens repræsentanter er altid lydhøre og samarbejdende omkring de fælles indstillinger.

Vision for naturudvikling og anbefaling til indsatser:

I Vordingborg Kommune er der en del rigtig gode vandløb, men desværre er det kun 23% af strækningerne, der opfylder de opstillede målsætninger med en tilfredsstillende vandkvalitet. Ørredkortet for kommunen fra Fiskepleje.dk (<https://www.fiskepleje.dk/vandloeb/oerredkort>) indikerer da også, at der er udfordringer med bestanden af ørredyngel og den økologiske tilstand i vandløbene. En af indsatserne for at forbedre målsætningen for vandløbene er gennemførelse af de opstillede vandplaner med de nødvendige aktiviteter og indenfor den fastlagte planperiode. Det omhandler i øvrigt også om manglende indsatser og bl.a. åbning af rørlagte strækninger fra tidligere planperioder. Oplæggene for de forskellige vandløb er ret konkrete og de specifikke aktiviteter er det kommunens pligt at indarbejde i projekter for det enkelte vandløb og efterfølgende gennemførelse i praksis.

Arbejdet med at forbedre Vordingborg Kommunes søer skal fortsættes, da tilstanden generelt ikke er god. Der skal etableres flere vådområder, f.eks. Røddinge Sø og erfaringerne fra projekterne omkring "gedde fabrikker" bør udnyttes til lignende projekter andre steder i kommunen, sådan at gyde- og opvækstområder for brakvandsaborre og brakvandsgedder kan udvides. Fjord og kystvandene kræver også en indsats i de kommende år. I disse områder er der desværre ikke en tilpas god økologisk tilstand og nogle områder er plaget af alger og nedsat iltindhold på visse tider af året. Begrænsning i tilledning af næringsstoffer er et middel til at forbedre vandkvaliteten. På kysterne kan et oplæg omkring genetablering af stenrev være med til at skabe bedre forhold for fisk og vandplanter og dermed en større biodiversitet i disse vandområder. Overordnet er der fortsat stort behov for at få gennemført Vordingborg Kommunes spildevandsplan og sikre rensning af spildevand fra den spredte bebyggelse i landskabet, sådan at der ikke sker tilledning af urensset spildevand til søer, kanaler, vandløb eller fjordområder. Lystfiskerne ønsker fortsat et konstruktivt samarbejde og at bidrage til det konkrete og praktiske arbejde med frivillig arbejdskraft f.eks. ved nogle restaureringsprojekter og udlægning af gydegrus eller udlægning af større sten for at skabe større variation i vandløbene.

Omkring registrering af den årlige gydeaktivitet fra havørreder i vandløbene bidrager lystfiskerne fortsat gerne med frivilligt arbejde. Den løbende gennemgang er også med til at give input og opfølgning på gennemførte vandløbsforbedringer, da en optælling af gydeaktivitet vil kunne indikere om de gennemførte forbedringer har haft den ønskede effekt enten via flere gydegruber på den samme vandløbsstrækning eller udnyttelse af nye vandløbsstrækninger, typisk opstrøms tidligere faunaspærringer. I forbindelse med gennemgang af det enkelte vandløb er der naturligvis også mulighed for at konstatere om de fysiske forhold i vandløbet i øvrigt er som de bør og skal være. Det drejer sig f.eks. om en registrering af nye spærringer i vandløbene, væltede træer, øget erosion, tilstoppede rørunderføringer, sandvandring, udledninger af spildevand, den generelle vandløbsvedligeholdelse eller overtrædelser af gældende lovgivning om dyrkningsfrie bræmmer. For at gøre registreringerne mere nuancerede og valide skal der gennemføres en GPS-digitalisering i forbindelse med gennemgang af det enkelte vandløb. Dette vil i øvrigt også kunne medvirke til en effektivisering af det efterfølgende arbejde med at få data inkorporeret i eksisterende historiske dataset for vandløbene.

Som en del af det frivillige arbejde kan der i samarbejde med kommunen endvidere etableres en proaktiv indsats for at sikre uhindret opgang af havørreder i vandløbene. Faktum er, at der kan opstå u hensigtsmæssige spærringer over tid i det enkelte vandløb og ved en gennemgang af de produktive strækninger forud for havørredernes opgang vil der kunne medvirkes til at skabe bedre betingelser for den ønskede reproduktion og større udnyttelse af det enkelte vandløbs potentiale. Forbedringer i vandløb og andre naturgenopretningsprojekter vil på det overordnede plan kunne komme til at skabe en større forståelse i offentligheden for vigtigheden af at forbedre naturen i bred forstand. Dette kan bl.a. ske via omtale i trykte og elektroniske medier om f.eks. succesfulde restaureringsprojekter, der i øvrigt vil være med til at dokumentere kommunens, sportsfiskerne og lodsejernes interesse for forbedringer i naturen så de lokale borgere og tilrejsende turister kan få mere og bedre natur at besøge.

Sidst men ikke mindst kan forbedrede vilkår i vandløbene naturligvis medvirke til at øge fiskebestandene og opfylde den overordnede målsætning for Danmarks Sportsfiskerforbund og de lokale lyst- og sportsfiskere.

Fra Danmarks Sportsfiskerforbunds side ses der frem til de kommende års samarbejde med Vordingborg Kommune, øvrige naturinteressenter og de enkelte lodsejere om at genoprette og restaurere endnu flere vandløbsstrækninger og søer, da de hidtidige resultater har vist, at indsatsen bliver positivt værdsat af fisk, fugle, insekter, flora og mennesker. Samarbejde på tværs af interesser er en nødvendighed for at tilgodese alle, men ved fælles hjælp og tillid vil det helt sikkert lykkes.

Tommy Clausen, Sportsfiskerforeningen "Storstrømmen".

Danmarks Sportsfiskerforbund

5.1.4. Danmarks Jægerforbund v/ Johnny Andersen

Danmarks Jægerforbund
Vordingborg Jægerråd.

"TAG TEMPERATUREN PÅ NATUREN I V.K. 2021."

Vurdering af natur-tilstanden.

1 I vurderingen af naturtilstanden i V.K. har vi valgt mest at fokusere på det åbne land/agerlandskabet.

Her adskiller VK sig ikke fra det øvrige Danmark: Uendelige monokulturer, mange steder kun varieret af få forskellige afgrøder. Brudte eller fjernede levende hegn, som tidligere tjente som livsnødvendige lede – linjer, og med et populært udtryk "væresteder," for ikke mindst de jordrugende fugle, insekter og den øvrige fauna.

Vi har i en årrække afholdt tællinger af agerhøne og harer i det samme område på Svinø. Tællingen af agerhøne foregår med stående hunde i marts, hvor hønsene er udparrede. Resultatet i år tilsiger at bestanden er stabil. Dette syntes at gælde for hele kommunen, når man ser bort fra Møn, hvor forekomsten af agerhøns p.t., som i mange år tilbage, generelt er meget lav. Dog rapporteres det, at der er en mindre stabil bestand på Østmøn i områder, hvor biotoperne er attraktive.

Tælling af harer på Svinø, som foregår fra bil, og ved hjælp af lys, har i år ikke fundet sted p.g.a. Corona, men bestanden i hele kommunen, meldes som værende i opadgående retning, for så vidt angår forårs-bestanden. Desværre har haren trange kår fra det sene forår og sommeren over, da der ikke er tilstrækkeligt fødevalg.

Denne antagelige stabilisering for de to arter, betyder ikke at bestandene har de bedste betingelser. Stabiliseringen er blot på et meget lavere bestandsmæssigt niveau, end for årtier tilbage. Vi har valgt de to arter, da de anses for gode indikatorer for biodiversiteten i agerlandet.

2. Indsætter og naturforbedringer.

De muligheder en Kommune har for at forbedre naturmangfoldigheden i det åbne land / agerlandet, er begrænsede. Tidligere på året henvendte DJ. sammen med DOF og Danmarks Biavlforening, sig i et åbent brev til regeringen med opfordring til at indtænke biodiversiteten, og landbrugslandets trængte arter i landbrugsudspillet.

Der hvor vi ser, at Kommunen har en mulighed for at gøre en forskel i ovennævnte områder, er på de af Kommunen ejede arealer.

Derfor foreslår DJ/ Vordingborg Jægerråd bl.a. følgende:

- a) At forpagtningsaftalerne på kommunalt ejet jord ændres, således at dele af områderne dyrkes mere vildt – og bi-venlige. Mulighederne er mange. Disse er oplistet i guiden "Natur- og Vildtpleje på landbrugsarealer 2021" udarbejdet af DJ. Guiden anviser bl.a. hvordan en relativt lille indsats, kan tilgodese nogle af de behov og ændringer, faunaen har så hårdt brug for.

- b) At der ved større udstykninger, såvel til erhverv, som til boliger afsættes områder til "vild med vilje", eller til permanent urørt natur. Dette f.eks. gerne, i forbindelse med levende hegn. Endvidere at små våde/sumpede områder, hvis de forekommer, skal bevares. Ved

erhvervs- udstykninger anbefaler vi at der tillige etableres vandhuller på f.eks. 50-100 M2. især hvis det kan sikres, at de ikke udtørre om sommeren.

- c) At der etableres flere hundelufter- områder. At Kommunen informerer og skilte med "hund i snor" i forbindelse med bl.a. vandre- og gangstier. Tiden er måske inde til at man på skiltningen, som f. eks. I Sverige, henviser til de love man overtræder, ved ikke at efterkomme henstillingerne. Lysten til at færdes i naturen er stigende. Det ser DJ i sig selv som positivt. Desværre er nogle ikke opmærksomme på den skade og forstyrrelse som løse hunde, og hunde i meget lange snore, kan afstedkomme. Da Kommunen er nabo til Kulsbjerg Øvelsesområde, vil vi foreslå, at man kontakter Forsvaret for etablering af et hundelufter- område. **Dette f.eks.** i det sydøstlige hjørne af Øvelsesområdet - Skovhusevej nord for Stensved.

- d) At hensigten i sloganet "Hold Danmark rent" styrkes.

Langs især de Statsveje som skærer sig gennem kommunen, flyder det ofte med affald. Droppet affald f.eks. på P-pladser, og ved bus-stoppesteder, kan henligge i ugevis. Dette spreder sig efterfølgende langt i naturen med vinden.

Ansvar for henkastet affald langs Statsvejene er ikke kommunens, men det er

kommunens natur og borgere, der betaler prisen for den mangelfulde indsats. Endvidere

sender det et meget dårligt synligt signal til turisterne. Disse skulle jo gerne efter hjemkomst

kunne tilslutte sig, og udbrede: "Visit Denmark". Derfor foreslår vi at Kommunen i

samarbejde Vejdirektoratet finder en anden ansvarsdeling på problemet.

- e) DJ – medlemmernes indsats.

Siden 1950`erne har danske jægere gjort en kæmpe indsats ved f. eks. at etablere remiser, levende hegn og lignende plantninger til gavn for faunaen. Dette er i høj grad gjort muligt, ved hjælp af "Plant for vildtet" - ordningen, hvor der p.t. kun betales 25% af planteværdien. Ordninger er betalt af Jagttegns- midlerne. **Indsatsen pågår stadig, ofte helt for jægenes egne midler.**

Med ovennævnte håber vi at kunne bidrage med input til løsning af nogle af de problemer, den trængte natur befinder sig. Vi er naturligvis altid rede med anvisninger, ikke mindst på markvildtområdet.

Danmarks Jægerforbund
Fm/ Vordingborg Jægerråd
Johnny Andersen
Antal medlemmer: 1166

5.1.5. Danmarks Naturfredningsforening v/ Martin Vestergaard.

Visioner for naturen i Vordingborg Kommune

Hvordan ser det ud nu? Hvordan kan det blive bedre?

Naturens nuværende tilstand i kommunen

For nylig publicerede Danmarks Naturfredningsforening, Aarhus Universitet og Aage V. Jensen Naturfond et nyt Naturkapitalindeks for alle landets kommuner. Vordingborg Kommune lå med et indeks på 22 ud af 100 mulige point som nummer 53 ud af 98 kommuner. København lå som nummer 27. Det er en lille bitte forbedring i forhold til 2015, hvor Vordingborg lå som nummer 54. Men det er ikke godt nok.

64 pct. af Vordingborg Kommunes areal henligger som landbrugsland, som har et meget lavt naturkvalitetsindeks. Højkvalitetsnatur som overdrevene på Høvblege, Knudshoved Odde og Ulvshale findes, men udgør kun 1 pct. af kommunens areal.

Hvis kommunen ønsker at hæve naturkvalitetsindekset, skal kvaliteten af den eksisterende natur forbedres, og der skal skabes ny natur. Den største stigning i naturkvalitetsindekset kan fås, hvis landbrugsjord lægges om til natur.

Figur 1. Rig skovnatur med gamle halvdøde stammer.

Figur 2. Skovsyre.

Forbedring af eksisterende natur

Højere biodiversitet i eksisterende natur i kommunen kan opnås på flere måder.

Kommunens forvaltning indtænker allerede dette i dens planer.

Det gælder ikke mindst Naturafdelingen, som decideret har fået undersøgt og beskrevet, hvad der skal til for at forbedre fx naturen omkring vandløb på længere sigt. Når muligheder opstår, kan de blot tage planen frem og gå i gang med de størst mulige forbedringer ud fra det muliges kunst.

Det vil også være muligt at indtænke mere biodiversitet i andre dele af kommunens forvaltning.

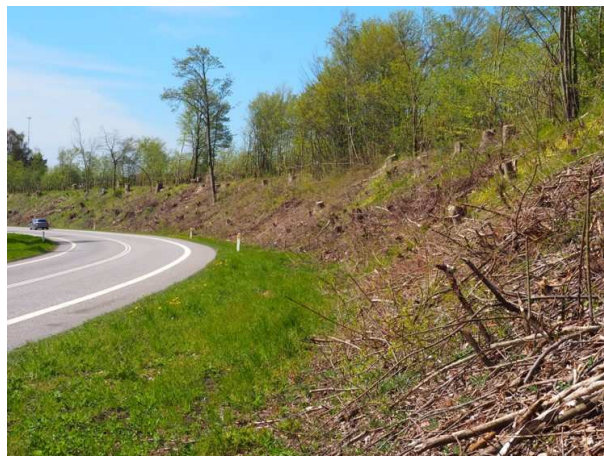
Kommunen har allerede sat flere ting i værk. Det gælder fx fredningen af Kirkeskoven i Vordingborg og pleje af lysåben natur på Møn, hvorved der skabes værdifulde overdrev.

Figur 4. Stort sundt bøgetræ er blevet fældet af Regionen.

Oringe – fra ubetænksom misrøgt til biodiversitetsprojekt

Inden for kommunen ligger regionens institutioner på Oringehalvøen ved Vordingborg. DN Vordingborg har ved flere lejligheder sendt klager til regionen over dens forvaltning af området. Det har både drejet sig om fældning og uheldig beskæring af gamle bevaringsværdige træer med et rigt liv af svampe, insekter, flagermus m.m., og om ulovlig deponering af jord på §3-beskyttede enge. Om det skyldes DN's klager eller har andre årsager, ved vi ikke, men nu er man på Oringe gået i gang med et større biodiversitetsprojekt, hvor store græsplæner lægges om til blomsterenge, redekasser sættes op til stærene m.m.

Figur 3. Uskøn og naturfattig pasning af vejsiders træbevoksninger.

Figur 5. Slåede plæner omlægges til blomsterenge.

Skabe mere ny natur

Skal vi så bare købe nogle dårlige landbrugsjorde og plante dem til med skov, som jo er natur?

Nej, så enkelt er det ikke. For at skabe mest naturkapital for pengene skal der inddrages en række forhold i overvejelserne.

Hvor høj kan kvaliteten af den nye natur blive på det undersøgte sted?

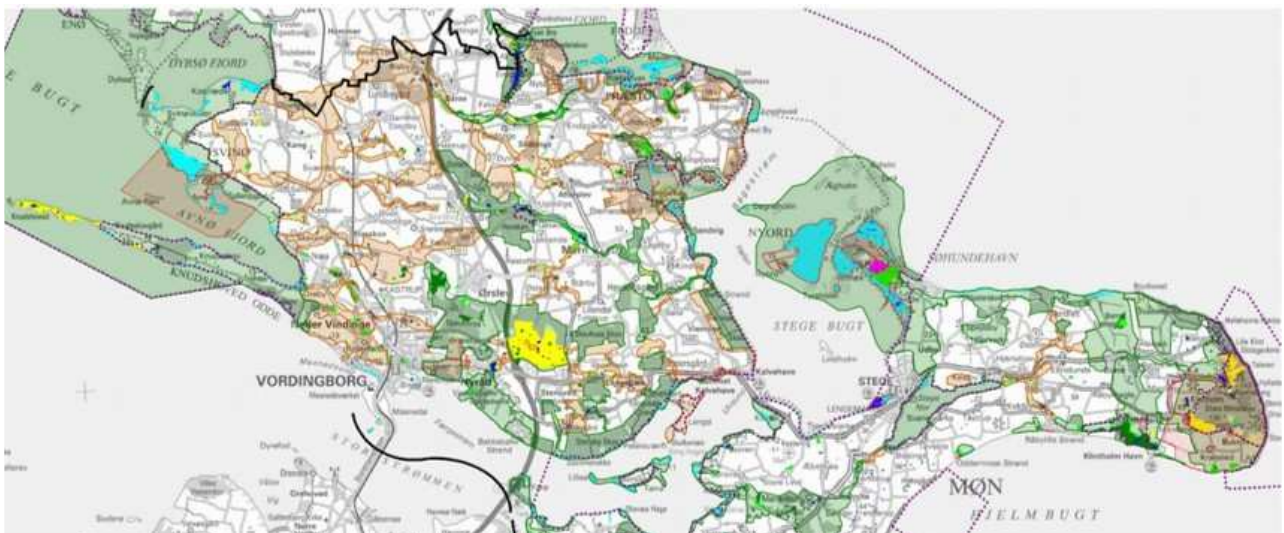
• Monokultur (planteavl inklusive juletræer)	• 0
• Minivådområde	• 1
• Permanent græsningsareal næringspåvirket	• 2
• Genetableret vådområde med næringsbelastning	• 3
• Søer	• 4
• Moser og enge uden for meget næring	• 5
• Overdrev,	• 5
• Skov inklusive sumpskov	• 6
• Mosaiknatur med flere naturtyper over 3	• 8

Figur 6. Eksempel på værdisætning af arealtyper.

Andre faktorer

- Er ejeren interesseret i at indgå i projektet og på hvilke vilkår?
- Hvad er prisen pr. ha?
- Hvis området hænger sammen med anden natur, har det større værdi.
- Hvor høj er naturkvaliteten/biodiversiteten?
- Er der særlige former for støtte, som kan søges til omlægning fra/til denne arealanvendelsestype?
- Hvordan passer det ind i "Det Grønne Danmarkskort" og forvaltningens helhedsplaner for naturen i kommunen?
- Hvad vil den rekreative værdi af området blive?
- Er der andre særlige kvaliteter?

Figur 7. Det Grønne Danmarkskort for Vordingborg Kommune.

Danmarks Naturfredningsforening som samarbejdspartner i processen mod mere og bedre natur

Vi har i dag et rigtigt godt samarbejde Naturafdelingen, lokalpolitikere og andre i Vordingborg Kommune. Vi har et godt samarbejde med Naturstyrelsen og dialog med flere lodsejere. *Det er vores vision, at vi fremover kan få et endnu tættere samarbejde med kommunen om naturen, så dens forhold kan blive endnu bedre. Træk på os. Vi er klar.*

Denne status er udarbejdet af DN Vordingborg i juni 2021.

5.1.6. Friluftsrådet v/ John Knudsen

Naturens tilstand i Vordingborg set med Friluftsrådets (FR) øjne.

FR's motto er benyttelse og beskyttelse.

Jeg vil tage udgangspunkt i mig selv.

Har jeg som nu halvfjerdsårig, stillet mig dette spørgsmål: Hvorfor står jeg her i dag?

Opvokset på landet i et husmandssted på Midtfalster.

Når vejret var godt, blev der sagt kan I så komme ud og lege unger.

Vi var ude i naturen.

Senere blev det spejder – hvor vi kom rundt i landet og oplevede en masse natur.

For mig var natur det, der var udenfor døren – selv agerbruget oplevede jeg som natur. Dengang var der så også valmuer og andre blomster i kornet, og med de økologiske dyrkningsmetoder kommer blomsterne igen. Så blev det soldat, fodbold, O-løb, roning formand for Nykøbing F. Roklub.

Så Friluftsrådet siden 2007

Med dette vil jeg sige, det er godt at starte tidligt.

Corona har lært os, at mange af de nye besøgende i naturen ikke har været spejdere - altså lært hvordan man bruger naturen og passer på den.

Så her har vi en stor opgave både i FR og i kommunen.

Foreninger og organisationer under FR's paraply bliver informeret med de kampagner og tiltag, der sker fra centralt hold og den modsatte vej meldes der tilbage om hvad der sker derude.

Vort arbejde i den lokale kreds Storstrøm – går vort arbejde mest på det administrative og politiske plan, hvor vi jo sidder med i de Grønne Råd og her i Miljørådet. Derudover er vi med i de lokale brugergrupper, råd – i de 3 kommuner nærmer vi os 20 poster. Og her har vi grønne (DN, Dof, Jægere, fiskere) et godt og givtigt samarbejde. Vi har også en god og fornuftig dialog med lodsejere, jordbrugere, skovejere og Miljøstyrelsen.

Her i Vordingborg Kommune har vi nogle af Danmarks mest unikke naturområder og lokaliteter.

Jungshoved, Nyord, Ulvshale, Møns Klint, Mandemarke Bakker, Stege Nor, Knudshoved, Avnø . Skovene langs store dele af Sjællands sydlige kystlinje.

For FR er det vigtigt at værne disse perler og gerne udbygge perlerækken med skovrejsning, som f.eks. Stege/Udby Skov.

Man kan i dag ikke snakke natur uden også at nævne biodiversitet – ja biologerne sætter jo =s-tegn ved de 2 ting.

Og i FR er enige i at den skal sikres og gives bedre vilkår.

Det er jo også regeringens intentioner – senest med 888 mill. til "Natur Nationalparker" og "Urørt Skov"

Og skal vi lige vende den – så indebærer den åbenbart det, at der skal hegnes og udsættes store græssere. Begge dele - er for nogle fritidsaktiviteter en hindring eller skal vi kalde det en

begrænsning. Vilde heste og ridefolket! Hunde og køer med kalve! Tør pædagogerne tage ansvaret for børnene! Ligeledes finders der voksne, som fravælger turen ind til de store græssere!

I FR er vi mange der helst ser at det er de naturligt hjemmehørende dyr, der klarer græsningen. Men det er problematisk, hvis vi bare kigger på Jydelejet i Klinteskoven, her kniber det for kvæg og geder at holde de store hegnede områder på et rimeligt niveau med hensyn til tjrnekrat og brombær

Sådan skrev Niels-Christian Levin Hansen, formand Friluftsrådet i altinget den 4. maj 2021

Mere natur og flere stier er løsningen på naturens popularitet

Vi skal oplyse og opdrage de nye naturgæster, som vil kunne bruge naturen under ansvar, men vi skal ikke forhindre dem i at komme ud i vores natur. Tværtimod er det nu, at vi skal investere i mere natur og flere stier. Friluftsrådet har en stærk ambition om at få etableret et nationalt netværk af stier og ruter, der binder de store naturperler og lokale knudepunkter sammen - fra øst til vest, fra land til by, fra skov til kyst. Det vil være en klar forbedring af friluftslivet og det har vi som samfund brug for!

5.1.7. Dansk Kano og Kajakforbund v/ Jan Nielsen

Tag temperaturen på naturen II

Indledning

Stege Roklub repræsenterer Dansk Kano og Kajakforbund i Vordingborg kommunes grønne råd - Miljørådet

I 2011 satte Miljørådet sig et mål at belyse naturtilstanden i Vordingborg kommune. Der nedsattes en arbejdsgruppe som lagde forarbejdet til den afsluttende rapport "Tag temperaturen på naturen i Vordingborg kommune", og den afsluttende konference.

Rapporten omfatter blandt andet beskrivelse af kommunens naturpolitikker og naturindsatser, faktuelle oplysninger om tilstanden for truede plante og dyrearter, indlæg fra Miljørådets deltagere og sluttelige anbefalinger. Herunder enighed om en opfølgning efter nogle år: "Mødedeltagerne var enige om at mødes igen om nogle år for at følge op på konferencens indlæg, initiativer og anbefalinger."

Dette er konkretiseret ved, at deltagerne skal give en vurdering af naturens tilstand set fra deres organisationers øjne, beskrive visioner for naturudviklingen, give anbefalinger til naturindsatsen, forslag til naturforbedringer, ny natur, nye samarbejdsflader og bidrag til at fremme naturindsatsen.

Dette indlæg er således en del af denne opfølgning.

Stege roklubs medlemmer er selvsagt brugere af naturen, primært i nærområdet omkring Stege, dvs, farvandet Noret og Sundet med omgivende kyster.

I det oprindelige indlæg beskrives klubbens aktiviteter, som omfatter roning med inriggere, hav- og turkajakker og kajakpolo. Siden er aktiviteterne udvidet med børnekajak, SUP boards (Stand Up Padling) og et par glaskajakker. Herudover står klubben for at indrette og administrere en af kommunens vandsportstrailere, som forsynes med udstyr til vandsportsaktiviteter i form af SUP boards, Sitontop kajakker, snorkeludstyr og vandkikkerter. Traileren skal kunne bookes af foreninger mv. gennem Foreningsportalen. Indtil Danmark blev lukket ned var klubben i god

gænge med medlemsfremgang og vi håber på at den øgede interesse for at komme ud i naturen også vil vise sig fremover, ved at flere vælger at melde sig ind i de organiserede klubber.

Naturens tilstand

Naturen i Danmark reguleres primært af statens vand, miljø og naturplaner, fredninger og eksisterende udnyttelser af land og vandområder. Og en kommende Havplan, som skal regulere udnyttelsen af havområderne, er i høring.

Kommunens rolle er i vid udstrækning bestemt af de statslige udstukne rammer. Kommunens visioner politikker og strategiplaner er nedfældet i :

- *Vordingborg kommunes vision 2030*, Vordingborg kommune er storbyens sunde og smukke forhave, beskriver en kommune med miljø og natur i fokus med plads til friluftslivet.
- De politiske målsætninger er beskrevet i *Politik for Natur og Miljø*, som tager udgangspunkt i FN's verdensmål, bl.a. Mål 13, klimaindsats. Mål 14, Livet i havet. Mål 15, Livet på land og Mål 17, Partnerskab for handling.
- Herudover har udvalget for Kultur, Idræt og Fritid vedtaget *Politik for Kultur, Fritid og Idræt*, der som målsætning har ønske om flere kystnære aktiviteter for fritids- og idrætsliv i samarbejde med foreninger, havne og lokalområderne.
- Samme udvalg har udgivet *Vi har en plan...*, som beskriver at der i 2018-2021 vil være fokus på at fremme udviklingen af vandsportsaktiviteter. Konkretiseret ved udvikling af det blå kort, en digital platform med oplysninger om kystnære aktiviteter og seværdigheder. Samt nye faciliteter langs kystlinjen.

Dansk kano og kajakforbund og Dansk Forening for Rosport, her repræsenteret ved Stege roklub er med sine aktiviteter et friluftstilbud som passer godt ind i kommunens politikker og planer. Men i forhold til at vurdere naturens tilstand må vi forlade os på, hvad vi oplever, når vi er på vandet. Vi kan observere og opleve at der over tid sker ændringer, men kan kun gætte om årsager eller se om der er sammenhæng med de informationer, der er tilgængelige fra statslige styrelser, interesseorganisationer, forskere og kommunale forvaltninger.

Eksempler på observationer er f.eks. følgende:

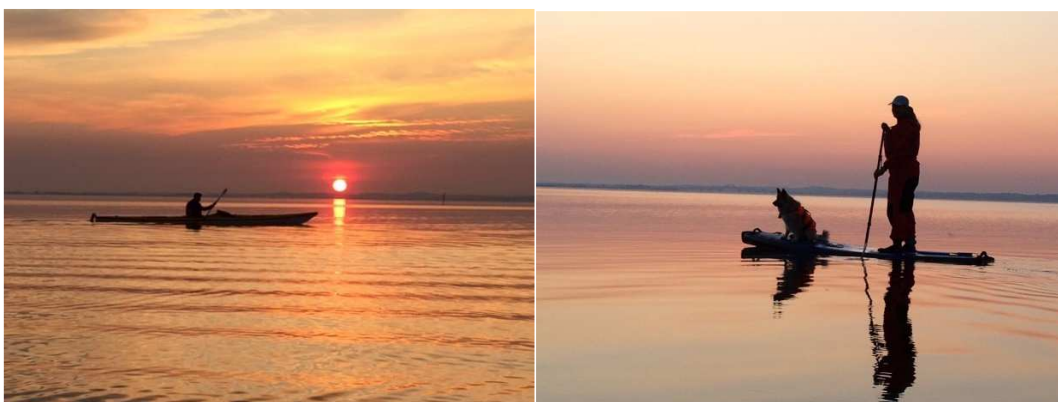
- Den udbredte tilgroning, der i nogle år kunne ses i Noret er næsten forsvundet. Sigtbarheden varierer med årstider og vandudskiftningen.
- Der kunne i et par år ses udbredt fiskedød i geddebestanden, måske forårsaget af udsætning igen efter fangst. Nu ses geddebestanden kraftig reduceret.
- Affaldsmængderne ved kysterne ses aftaget lidt.
- Udbredelsen af hejrer er meget forøget i nærområdet og den kan ses helt bynært, når den søger føde.
- Sælen er de sidste år set både i Stege havn og i Noret.
- På Møns kyster er der sidste år set mange døde fladfisk, hvilket der gisnes om skyldes arbejdet med nedramning på vindmølleparken på Krigers Flak.

Som udgangspunkt kan roning og padling ske uden at der sker skade på naturen, dog kan der tænkes forstyrrelse af fuglelivet. Her er det vigtigt at understrege at i klubregi er der mulighed for at påvirke og opdrage medlemmerne til at vise rette adfærd i naturen, men det er meget sværere at påvirke og informere de uorganiserede vandsportsudøvere. Det anslås, at der er 5-10 gange så mange udøvere, der er uorganiserede.

Udfordringer.

Under Danmarks nedlukning er der sket en kraftig stigning af gæster der færdes i naturen og mange har desværre ikke forståelse for at opføre sig, så naturen forstyrres mindst muligt. Her ses både manglende kendskab til gældende færdselsregler, men også en udbredt holdning til, at det er man ligeglad med. På indlæg på sociale medier ses en udbredt holdning til, at man må gøre som det passer en. Som eksempler på bekymrende adfærd kan nævnes:

- Løsgående hunde på enge med ynglende fugle og generelt i naturen
- Færden i private skove uden for anviste stier, herunder camping og bålpladser udenfor shelter- og bålpladser
- Ukendskab til beskyttede områder og natur og gældende færdselsrestriktioner på disse

Visioner, mål og ønsker

Stege roklub vil fortsat være et attraktivt friluftstilbud for vandsport i Vordingborg kommune, - kommunen med Danmarks længste kyststrækning. Et tilbud der understøtter kommunens politik for sundhed, friluftsliv, naturformidling og bosætning.

En vigtig del af rosporten er naturoplevelser, hvorfor det er vigtigt med farvande i en god økologisk balance. Vi støtter derfor op om de organisationer, der som mål har at forbedre forholdene for dyr og planter, som f.eks. Dansk naturfredningsforening, Dansk Ornitologisk Forening og Dansk Sportsfisker Forbund. En natur med stor biodiversitet med mange forskellige dyr, planter, fisk, fugle og insekter er i roernes interesse, og er med til at tiltrække og fastholde medlemmer.

Stege roklub vil fortsat være samarbejdspartner for alle der ønsker at gavne vandsport og naturbevarelse og udvikling. Dette er f.eks. kommunale forvaltninger, primært Kultur og Fritid, skoler, svømmehaller, andre relevante organiserede fritids- og sportsforeninger, lodsejere og interesseorganisationer. Et godt eksempel på samarbejde er Mønshallernes sportsuge, hvor børn og unge i trygge rammer får oplevelsen af, at vand også kan være naturens bedste legetøj.

Uddannelse af gæster i naturen på land og til vands ses som et vigtigt arbejde fremover, set i lyset af adfærden blandt nogle af de nye gæster i naturen. Her kan organiserede klubber som roklubberne bidrage, idet der her sker en oplæring og uddannelse af medlemmerne, før de slippes løs på egen hånd.

Understøttelse af de frivillige vandsportsklubbers arbejde fra kommunal side er også vigtigt fremover. Klubberne har typisk klubhuse på kommunale arealer i kommunale havne, og det er vigtigt at klubbernes aktiviteter og evt. udvidelsesmuligheder indtænkes i planlægning og drift af havneområderne. Her ses det vigtigt, at der er ro omkring havnedriftens organisering, således at der kan opbygges et lokalkendskab i organisationen. De sidste års omorganisering med mange personudskiftninger, har ikke været til gavn for brugerne af havnene. Ligesom den politiske vilje til at investere i det vedligeholdelsesmæssige efterslæb skal være tilstede. Og også de lokale havnebestyrelses indflydelse skal styrkes.

De kommende klimaudfordringer betyder, at der skal investeres massivt i højvandsbeskyttelse i kommunens havne og byområder. Det vil være ønskeligt om der her kunne indtænkes et fremtidigt vandsportscenter, der kunne omfatte faciliteter for alle vandsportsudøvere. Dette kunne blive et vartegn for kommunen, som vil bidrage til tiltrække nye borgere til kommunen.

Lindholm ligger snart efterladt og sættes formentlig til salg. Det kunne være ønskeligt hvis den fremtidige anvendelse af øen kunne omfatte faciliteter til vandsportsudøvere, i den udstrækning at fugle og dyreliv ikke forstyrres unødigt. Dette forudsætter dog nok en aktiv kommune med politisk vilje og professionelle aktører, som via fonde, kan gennemføre et sådant projekt.

Slutteligt ønskes at det konstruktive arbejde i Miljørådet fortsat udvikles. Det er vigtigt, at der er et forum, hvor repræsentanter for lodsejere, naturbrugere, styrelser, politikere og den kommunale forvaltning kan mødes, lære hinanden at kende og diskutere selv om interesserne nogen gange er modsat rettede.

Stege, den 6.maj 2021.

Jan Nielsen og Henrik Simonsen, Stege roklub.

5.1.8 Dansk Ornitologisk forening v/ Flemming Pagh Jensen

Temperaturen på Fuglene i Vordingborg Kommune

Fuglenes tilstand – set i det lange perspektiv

For at kunne bedømme fuglenes tilstand i kommunen – og i Danmark som sådan – kan det være nyttigt at tage udgangspunkt i den generelle udvikling fuglebestandene er inde i. Det er nemlig meget forskelligt, hvordan situationen er for de forskellige fuglegrupper.

Tager vi et hurtigt tilbageblik til omkring år 1800, var kommunen stort set uden skove og dermed også næsten uden skovfugle, mens moser, enge og overdrev dækkede en meget stor del af arealet. Jagt, fangst og ægsamling foregik i stor stil og uden kontrol med det resultat, at de fleste rovfugle, ænder, gæs og svaner var forsvundet eller var blevet meget fåtallige. Omvendt udgjorde dette tidspunkt et højdepunkt for fugle som viber, sanglærker, agerhøns og en lang række andre åbentlandsfugle, som stortrivedes i det åbne, ekstensivt udnyttede landskab.

Siden er skovarealet er steget igen, og de fleste skovfugle er kommet tilbage. Jagten er blevet kontrolleret, mens fangst og ægsamling er stoppet. For en lang række af de fugle, som var efterstræbt af mennesker (især rovfugle og andefugle) er bestandene også vokset igen, ligesom de fleste af de arter, som blev helt udryddet – f.eks. havørn – nu er vendt tilbage og er i stadig fremgang.

Figur 8. Sanglærke.

Men i samme periode er det gået lige omvendt for åbenlandsfuglene. Landbrugsdriften er blevet massivt udbygget og intensiveret, så 2/3 af kommunen (og Danmark) nu er dækket af marker. Det er blandt andet sket ved dræning og tørlægning af hovedparten af kommunens mindre vådområder, samt ved store landindvindingsprojekter langs kysterne. Hertil kommer en effektivisering af selve landbrugsformen, hvor de vilde planter og insekter nu stort set sprøjtes væk fra markerne. Alt dette har betydet en meget stor tilbagegang for de fugle, der er knyttet til det åbne land, dvs. marker, overdrev og enge. Men der gælder også vores

kystfugle, så som vadefugle, terner, måger, ænder m.v., der mange steder er udfordrede i dag, både på grund af tab af levesteder, men også som følge af stigende forstyrrelse. Dansk Ornitologisk Forening (DOF) har siden 1970'erne med jævne mellemrum kortlagt fuglenes

udbredelser her i landet (Atlas undersøgelserne), og den seneste kortlægning i 2014-2017 (Atlas III), har med alt ønskelig tydelighed dokumenteret denne negative udvikling.

Dette er i store træk udgangspunktet for fuglenes situation i kommunen – og i hele Danmark for den sags skyld: Mange fugle har det fint og er i fremgang, men først og fremmest åbentlandsfuglene har det rigtig svært.

Fuglenes tilstanden i dag

Kommunens ansvar i forhold til fuglene tilstand udmøntes dels i den overordnede planlægning af arealanvendelsen, men også gennem den løbende forvaltning af de arealer, kommunen har ansvaret for. I den forbindelse er også Naturstyrelsen en vigtig spiller med ansvaret for kommunens statsskove og en række større åbenlandsområder på først og fremmest Møn. Overordnet set synes vi i DOF, at kommunen løser sine myndighedsforpligtigelser udmærket i forhold til fuglene. Det er klart, at når projekter som f.eks. nye feriebyer i kommunen dukker op, er der mange hensyn, der skal afvejes, men vi har generelt tiltro til, at kommunen er sig sin opgave bevidst og løser opgaverne glimrende inden for de udstukne rammer.

Der har på det seneste været nogle sager, hvor vi ikke synes kommunen har været så naturvenlig, som den burde. Bl.a. har kommunen tilladt fældning af store gamle træer, som bl.a. rummede vigtige ynglepladser for hulrugende fugle. Da det jo bl.a. er kommunens pligt at beskytte visse fuglearters redetræer samt hule træer mod ødelæggelse eller fældning, mener vi, man burde have fundet en anden løsning.

Vi synes også, at der stadig foregår for hyppig og for meget slåning af græs og andre planter langs veje og på kommunens øvrige arealer, hvor det ville have været meget bedre at lade planterne stå til sensommeren eller efteråret. Herved ville

fuglene i højere grad kunne udnytte disse vigtige "natur korridorer" til fødesøgning. Dette skal ses i lyset af, at det meste af det åbne land i dag er domineret af intensivt dyrkede marker, som stort set ikke rummer muligheder for at fugle kan yngle eller søge føde.

Vi havde også gerne set, at man fra kommunens side gjorde mere for at sikre vandområder, som er vigtige for ynglende eller overvintrende fugle, en bedre beskyttelse. Det kunne kommunen fx gøre ved ikke at tillade endnu flere bådebroer langs kysterne, som uundgåeligt vil føre til mere sejlads og dermed forstyrrelse.

Figur 9. Et af kommunens ynglepar af havørn.

Men vi synes bestemt også, at der, trods begrænsede ressourcer, fra kommunens naturafdeling er kommet mange gode naturtiltag, som har haft stor positiv betydning for fuglenes tilstand i kommunen. Det drejer sig ikke nødvendigvis om specifikke fugleprojekter, men naturprojekter med et andet formål, som så samtidig også har givet fuglene bedre muligheder. I den forbindelse kan nævnes:

- Hydrologiprojektet ved Oremandsgård
- Plejeaktiviteterne i Busemark Mose
- Fredningen af Kirkeskoven

Figur 10. Hydrologiprojekt ved Oremandsgård.

Figur 11. Heden på Ulvshale.

DOF synes også, at Naturstyrelsen generelt forvalter sine opgaver på en naturvenlig måde, der er til gavn for mange af kommunens fugle. Ikke mindst den store omstilling fra produktionsskov til mere eller mindre urørt skov, hvor bevoksninger fremover vil komme til at bestå af træer med både forskellig alder og forskellige arter, og hvor skadede og gamle træer med huller og hulninger vil få lov at stå, hvilket er et kæmpe plus for de hulrugende fugle. Men også Miljøministeriets store overdrev ved Møns Klint og de våde enge på Ulvshale og Nyord er i dag blandt kommunens absolut vigtigste ynglepladser og rasteområder for åbentlandsfugle.

DOF's vision for kommunens naturudvikling

Som nævnt i indledningen er rigtig mange vådområder inden for kommunen i årenes løb blevet tørlagt og omdannet til marker. Også mange overdrev, som f.eks. mange af de kalkholdige bakker på Møn, er i dag opdyrkede. Sådanne åbentlandsområder er netop levesteder for mange af de fugle, som er forsvundet i kommunen, eller hvis bestande i dag er særligt hårdt pressede. Fælles for mange af de tørlagte lavbundsarealer og de kalkholdige overdrev, er, at det er marginale landbrugsområder med meget begrænset økonomisk udbyttet, og hvor den fortsatte opdyrkning kun er mulig med støtte fra EU eller nationalt. Vil man mere natur i kommunen – herunder forbedre de fugles tilstand som er mest udfordrede – er det oplagt at forsøge at tage nogle af disse områder ud af drift og genskabe de naturområder, de engang var. Her savner vi fra DOF's side, at kommunen gør en mere aktiv indsats for at få gang i genopretning af vådområder og overdrev. For flere af de oplagte kandidatområder er der oven i købet allerede lavet en række forundersøgelser, som man kan tage udgangspunkt i.

Et andet område, hvor vi godt kunne ønske os en mere aktiv forvaltning, drejer sig om at udarbejde og ikke mindst realiserer handleplaner for de privatejede og kommunale Natura 2000 områder. Sådanne aktiviteter kræver både tid og penge. I forhold til midlerne, er der en del eksterne muligheder for økonomisk støtte, både nationalt og i EU-systemet. Er der i den forbindelse behov for assistance med oplysninger om specifikke områders fuglebestande samt hvilke fugle, man kunne forvente vil blive berørt ved forskellige typer plejetiltag, stiller vi i DOF meget gerne op med ekspertise. Blandt foreningens ornitologer i kommunen findes flere med et indgående kendskab til stort set alle potentielle naturgenopretningsområder, og vi stiller gerne vore ekspertise og viden til rådighed.

Vi har i dag et rigtigt godt samarbejde med Naturstyrelsen, hvor vi bl.a. har undersøgt bevoksninger for ynglende rovfugle og andre følsomme fuglearter, så yngletræerne kunne skånes, når der skulle foretages fældninger. Vi gennemfører også ynglefugletællinger på nogle af styrelsens enge. Vi vil meget gerne gøre noget tilsvarende for kommunen. Det gælder også i forhold til kommunens løbende sagsbehandling. Vi ønsker ikke at tage arbejde fra de private konsulentfirmaer, som er specialiserede i rådgivning omkring naturforhold, men der er formodentlig mange småopgaver, hvor en telefonopringning er nok, eller hvor der blot skal udarbejdes en kort note om fuglene i et område i forbindelse med kommunens sagsbehandling af en ansøgning. *Det er således vores vision, at vi fremover kan få et endnu tættere samarbejde med kommunen om fuglene, så deres forhold kan blive endnu bedre. Vi er i hvert fald klar.*

Denne status er udarbejdet af DOF Storstrøm i maj 2021.

Figur 12. Læg lavbundslande om fra marker til enge.

5.1.9. Naturstyrelsen Storstrøm v/ Torben Hviid.

Tag temperaturen på naturen i Vordingborg Kommune - set fra Naturstyrelsens udkig

Miljørådskonference 10. maj 2021

Naturstyrelsen forvalter landet over ca. 200.000 ha, svarende til knap 5 % af DK's areal. Naturstyrelsen Storstrøm er én af 16 regionale enheder og dækker et stort område op til Korsør-motorvejen, hvor andelen af statslige arealer imidlertid er mindre end i det meste af det øvrige land. I Vordingborg Kommune varetager Naturstyrelsen arealforvaltningen på ca. 1550 ha, svarende til 2,5 % af kommunens areal. Figur 1 viser arealernes fordeling.

Figur 1. Naturstyrelsens arealer i Vordingborg Kommune, i alt ca. 1550 ha. Den mørkegrønne farve viser, hvor der er udlæg af arealer til "urørt skov". Ud over at varetage arealforvaltning på land er Naturstyrelsen også tilsynsførende med de statslige vildtreservater.

Naturens tilstand – på Naturstyrelsens arealer

Naturtilstanden er lettest at følge for naturtyper og arter, der optræder på EU-direktiverne. For naturtypernes vedkommende foretages en tilstandsvurdering hvert 6. år for de lysåbne typer og hvert 12. år for skovnaturtyperne.

Lavbundsarealer findes især på **Nyord, Ulvshale og Avnø**. Naturtilstanden for lavbundsarealerne (primært strandeng og tidvis våd eng) er overvejende i god – høj tilstand og har været det ved alle foreløbige tre tilstandsvurderinger, hvoraf den seneste er fra 2016. Lavbundsarealerne forvaltes ved afgræsning primært med henblik på kystfuglenes tarv. På Nyord, hvor der er et driftsfællesskab mellem Naturstyrelsen, Fugleværnsfonden og private ejere, har der været en meget positiv respons på en mere effektiv ræve-regulering fra 2014, jf. fig. 2. De almindelige kystfugle / engfugle som vibe og rødben reagerede umiddelbart på reguleringen, klyden noget forsinket, men også meget markant. Hvorimod de sjældnere arter som stor kobbersneppe, engryle, brushane og ternearterne endnu kun har udvist svag respons. Disse arter har ret specifikke levestedskrav og forsøges hjulpet gennem mere målrettet forvaltning. Det sker gennem det EU-støttede projekt Better BirdLIFE, der løber til og med 2025.

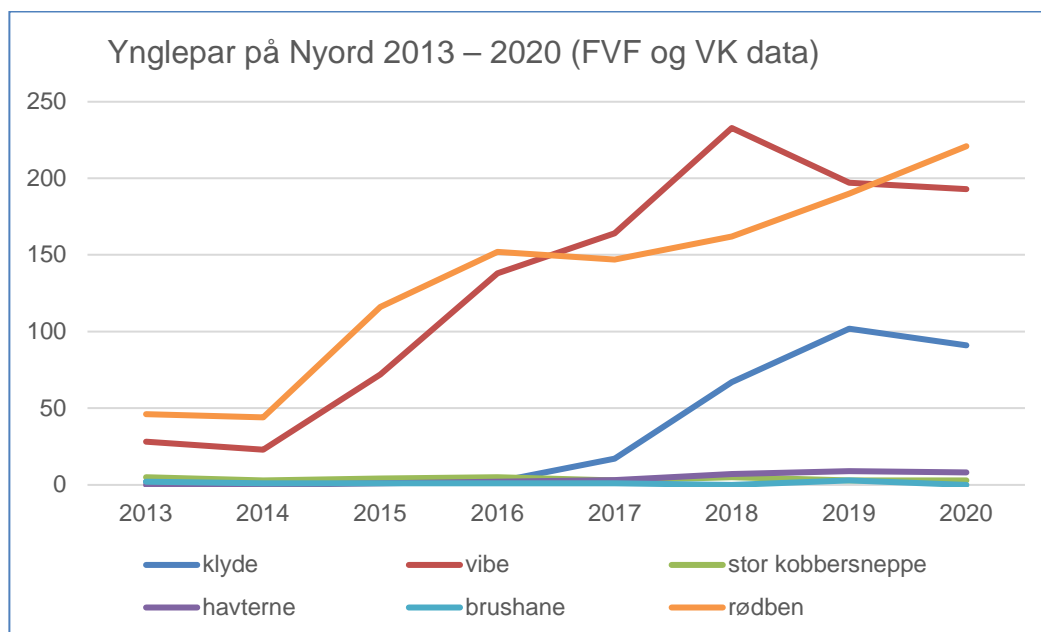

Fig. 2 Antal ynglepar af udvalgte fuglearter på Nyord strandenge i perioden 2013 – 2020. Tal fra tællinger foretaget for Fugleværnsfonden og Vordingborg Kommune

Ulvshale er et meget sammensat naturområde, hvor Naturstyrelsen forvalter godt halvdelen af halvøens 800 ha. Det er et ungt landskab, aflejret af vand og vind gennem de seneste 6000 år. Komplexiteten kommer til udtryk gennem mangfoldigheden af habitatnaturtyper, idet der for nærværende er kortlagt 25 forskellige.

Hovedparten af de lysåbne habitatnaturtyper er i god naturtilstand. Hvor tilstanden kun er moderat, og dermed ikke "god nok", skyldes det i de fleste tilfælde, at der ikke er et tilstrækkeligt antal "gode" arter til stede. Det kan skyldes, at de pågældende arealer stadig er under udvikling, fx fra en fortid som omdriftsjord, men kan også fx skyldes for store rekrutteringsafstande for arterne. Det kan være en udfordring af forvalte kompleks natur for at tilgodese naturtyper, der ofte forekommer i mosaik. Undertiden vil aktiviteter, der fremmer én naturtype være til ugunst for en anden; som eksempel har mangeårig fåreafgræsning været god for tilstanden af "tør hede", men dårlig for udvikling af et blomsterrigt "surt overdrev". Den store tæthed af målsatte habitatnaturtyper gør det samtidig vanskeligt at konsolidere forekomsterne ved arealudvidelser, idet naturtyperne i mange tilfælde konkurrerer om den samme plads.

Høje Møn er det kalkprægede bakkeland på Østmøn, der rummer store værdier i skov, på overdrev og i kilder. Naturtilstanden for habitatnaturtypernes vedkommende er god-høj på de gamle overdrev. Den er ukendt for skovtypernes vedkommende, idet der er en revision af tilstandsvurderingen for skovnatur på vej. Der er derimod moderat, dvs. ikke "god nok" naturtilstand, for hovedparten af yngre overdrev samt – mere overraskende – for selve klinten¹. Det ses dog samtidig, at stærkt kalkprægede dyrkningsflader (fx Hundevæng Overdrev) efter bare omkring 20 år uden opdyrkning kan kortlægges som kalkoverdrev i god naturtilstand.

¹ Klinteflader burde som helt upåvirket natur score max som habitatnaturtype, men den er registreret som naturtypen "kystlint/klippe" i moderat tilstand. "Kystlint/klippe" er bl.a. defineret ved saltindikerende arter, der kun er dårligt repræsenteret her. Klinten burde sandsynligvis registreres som en mosaik af forskellige naturtyper (overdrevs-, krat- og skovtyper), men det lader sig fysisk ikke gøre.

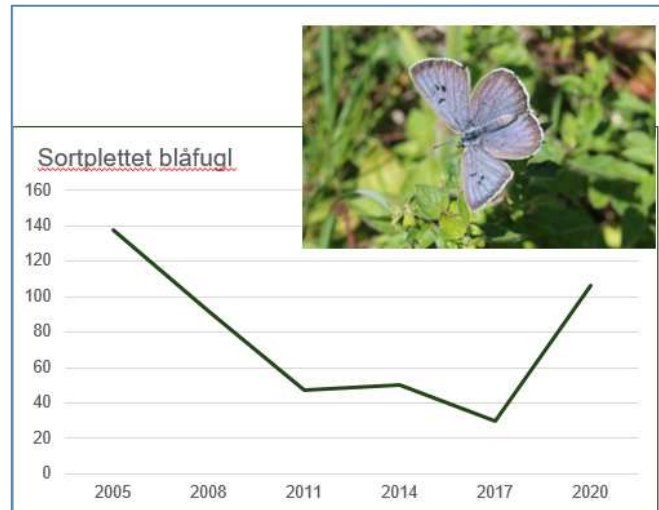
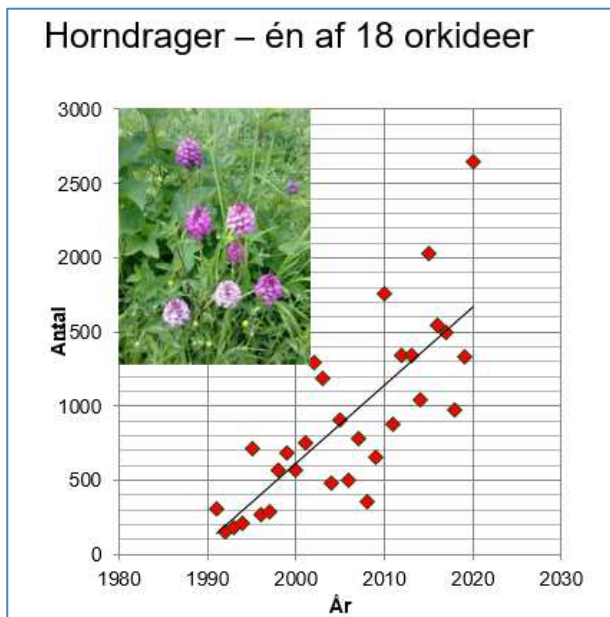

Fig. 3 Bestandsudvikling for horndrager, en rødlistet orkide, og sortpletet blåfugl, eneste tilbageværende danske bestand. For sommerfuglens vedkommende skal det registrerede individualt ganges med 3 for at få den skønnede bestandsstørrelse. Figurerne viser hhv. NST's egne data og NOVANA data.

Naturstyrelsen følger bestandsudviklingen for nogle af området's ikoniske arter. Høje Møn huser 18 forskellige orkidearter, hvoraf de 2 er blevet optalt årligt gennem en årrække, jf. horndrager fig. 3. Orkideerne er alle fredet, og 11 af arterne er rødlistede. Overdrevsarterne stiger i antal i takt med at der udvikles nye overdrev, skovarterne har stabile eller måske i nogle tilfælde svagt faldende bestande.

Sortpletet blåfugl vurderes at have en nogenlunde stabil bestand på Høvblege, jf. fig. 3. Men der er tale om en lille, geografisk afgrænset og dermed også sårbar bestand. Den er rødlistet som kritisk truet. Endelig bør vandrefalk nævnes. Den genindvandrede som ynglefugl i Danmark og på klinten i 2001. Efter en periode med ét ynglepar, har der siden 2012 været 2 – 4 ynglepar i området.

Generelt er Høje Møn et meget artsrigt område takket være jordbundsforholdene og den relativt uforstyrrede natur. Naturstyrelsen fik i 2017 udført en undersøgelse af biodiversiteten, der bl.a. afdækkede forekomsten af over 500 sjældne svampearter i området.

Vision for naturudvikling – på Naturstyrelsens arealer

Naturstyrelsen skal i sin naturforvaltning leve op til målsætninger i bl.a. Natura 2000-planerne og egne driftsplaner. Desuden kan politiske aftaler på naturområdet hurtigt få konsekvenser for statens arealer. Politiske aftaler om udlæg af "urørt skov" først fra 2016 og siden fra 2020 har fået den konsekvens, at hele den statslige del af Ulvshale Skov og Klinteskoven vil have status af "urørt skov" fra et tidspunkt i 2022, når der er vedtaget forvaltningsplaner for de to skove. "Urørt skov" betyder, at produktionshensynet er udeladt, jf. fig. 4.

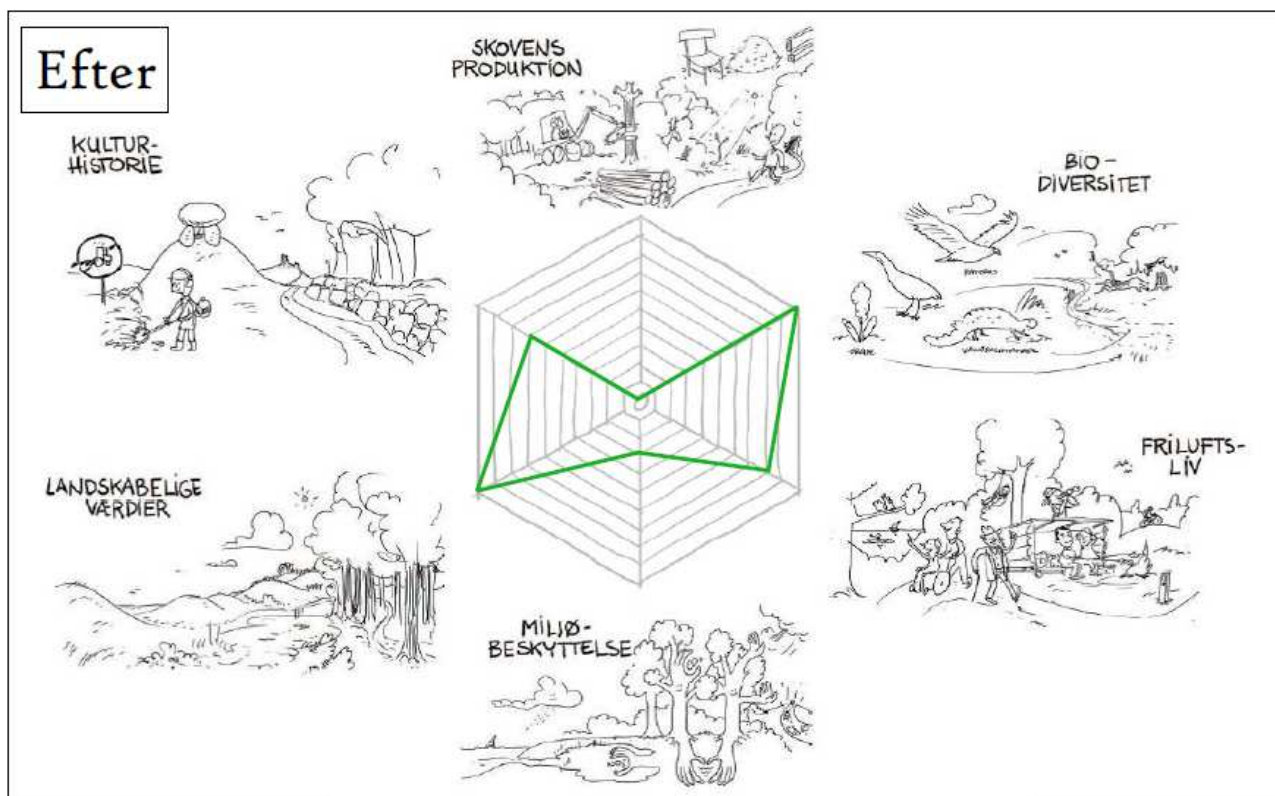

Fig. 4 Naturstyrelsen varetager "flersidig arealdrift" i statens skove. I Klinteskoven har landskabelige værdier og hensynet til biodiversiteten højeste prioritet, mens produktionshensynet er helt fraværende efter ny status for hele skoven som "urørt skov". Den kommende forvaltningsplan skal afbalancere hensynet til de øvrige forhold, herunder friluftsliv.

Naturstyrelsen har en politisk bestemt målsætning om at skabe "mere og vildere" natur. Udlæg af "urørt skov" er et af de vigtigste virkemidler til at få "vildere" natur. Det betyder i praksis, at der bliver større arealer med afgræsning, at der bliver mere dødt ved og mere vand i landskabet. Ved hjælp af kunstig ældning, "veteranisering" af udvalgte træer skabes hurtigt flere mikrohabitater i skoven, altså flere levesteder for svampe, insekter og andre organismer.

"Mere" natur søges skabt ved, når lejlighed gives, at konvertere omdriftsjord til natur.

Naturstyrelsen har i de senere år købt parceller op syd for Klinteskoven, der kan tjene til udvidelse af kalkoverdrevene og sammenkædning af disse. Herved søges samtidig endnu en målsætning realiseret, nemlig at skabe mere *sammenhængende* natur.

Natura 2000-naturtyperne kan vanskeligt bruges at styre forvaltningen efter i komplekse områder som på Ulvshale. Her forvaltes på tværs af naturtyperne. Det er en hovedhensigt at friholde de lysåbne naturtyper for tilgroning. Landskabet er naturligt næringsfattigt og har kun på den inddigede sydlige del en kortvarende fortid som opdykningsareal, så potentialet for at fastholde og udbygge de mange naturværdier er stort, jf. fig. 5.

Naturstyrelsens vision for naturen i Vordingborg Kommune handler med andre ord om at skabe større, mere sammenhængende og mere varierede (vildere) naturområder. Det sker ved i videst muligt omfang at etablere ekstensiv helårsgræsning over større sammenhængende arealer, idet vi dog nogle steder opretholder muligheden for at styre græsningstrykket ved hjælp af foldopdeling. Det mener vi er nødvendigt, hvor unikke værdier – fx Danmarks eneste bestand af en truet dagsommerfugl – er på spil.

Det er karakteristisk, at Naturstyrelsens arealer sjældent udgør store sammenhængende flader i vores område. Der kan eksempelvis næppe etableres en Naturnationalpark på statsligt areal i Vordingborg Kommune, da en sådan forventes at være over 1000 ha. Naturstyrelsens arealer ligger op til og mellem privatejede arealer. Dette og det stigende rekreative pres på de relativt få offentligt ejede arealer i kommunen gør det til en afgørende prioritet for Naturstyrelsen at fortsætte og udbygge det vigtige og konstruktive samarbejde med lokale myndigheder, med private naboer og naturforvaltere og med NGO'er. Det handler blandt andet om samarbejde i relation til konkrete forvaltningsprojekter, fælles formidling og overvågning.

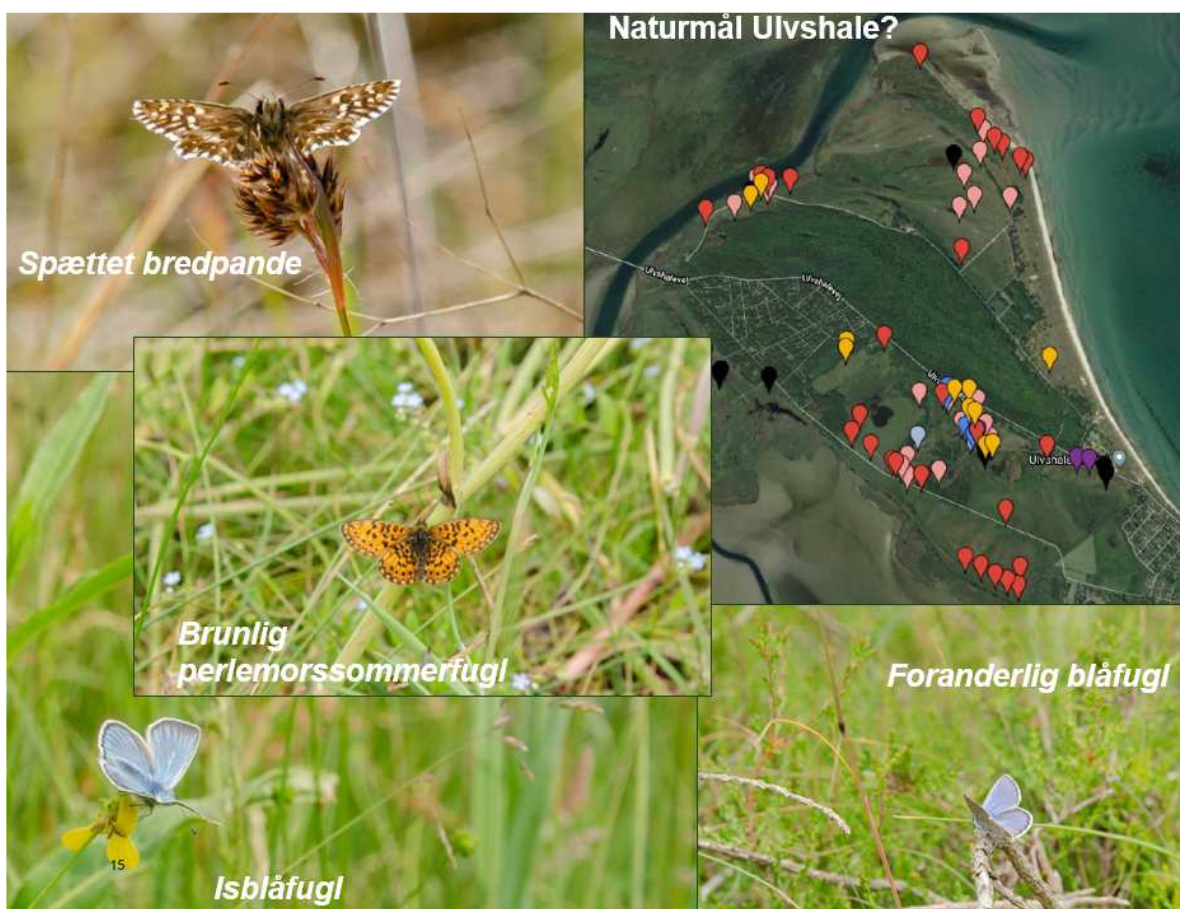

Fig. 5 Der er brug for andre styringsredskaber end Natura 2000-naturtyperne i forvaltningen af meget sammensat natur som på Ulvshale og som mål for biodiversiteten. Æn mulighed her kunne være at måle på udbredelsen af sårbare dagsommerfugle som de viste, der har isolerede bestande i området.

5.1.10 Foreningen Historiske Planter v/ Lars J. Jensen

Levende fortidsminder

Vi bor i en kommune med rigtig mange levende fortidsminder. I en tid hvor vi registrerer alt levende, hvor natur, mere god natur og stor biodiversitet er vigtigt, må de mange levende levn også tælles med. Derfor sendte jeg nedenstående til mødet om kommunens natur, som blev afholdt d. 10. maj 2021:

De levende fortidsminder

Sådan kalder vi en gruppe planter, som i middelalderen blev indført til Danmark, de blev brugt og anvendt i klosterhaverne og i herregaards haverne, som lægemiddel, køkkenurt, farveplante mm.. Siden dengang for ca. 750 år siden er mange arter blevet en del af vores natur og kulturmiljø.

I dag finder vi heldigvis fortsat mange forskellige planter fra den tid, nogle almindelige og andre meget sjældne. I Vordingborg kommune kan vi tælle mange arter, især i Vordingborg og i Stege, men også på Nyord og ved alle middelalderlokaliteter, ruiner og ved middelalderkirkerne.

Vores forening forsøger at registrere og formidle planterne, men mangler kommunens hjælp. Der burde laves en "rødliste" over Vordingborg kommunes planter, vores forening stiller sig parat men ønsker forvaltningens støtte og hjælp.

De levende fortidsminder/reliktplanterne/middelalderplanterne er naturligvis en del af biodiversiteten, naturen, vores kulturhistorie og vores historie.

Jeg blev opfordret til at fremsende og uddybe mine ideer.

1. De levende fortidsminder registreres i hele kommunen, på udvalgte middelalderlokaliteter
2. Der søges samarbejde til flere sider, så dygtige botanikere, fotografer og natur/kulturinteresserede medvirker i undersøgelsen
3. Om 2-3 år kan der udgives materiale, måske digitalt hos Vordingborg kommune og evt. et hefte ved Foreningen Historiske Planter
4. Forleden registrerede kommunen i samarbejde med andre på den nye portal arter.dk, det blev en succes og mange fik lært at bruge det nye værktøj. Dette kan vi forsøge igen og udvælge de relevante arter og kommunens mange middelalderlokaliteter.
5. Vi i Foreningen Historiske Planter/Middelalderhaven stiller os gerne i spidsen for projektet, men i samarbejde med forvaltningen.

Lars J Larsen
Foreningen Historiske Planter

5.2 Diskussion og anbefalinger.

På baggrund af oplæggene var der en efterfølgende diskussion, hvor både de fysisk tilstedeværende og de, der deltog via "Teams", kunne komme med spørgsmål, bemærkninger og standpunkter (ikke refereret).

Sammenfatning af konferencens anbefalinger fra de enkelte organisationer.

Nedenfor en samling udvalgte forslag med fokus på vejen til mere og bedre natur i Vordingborg Kommune.

Da udsagnene er taget fra forskellige steder i oplæg, er de af sproglige årsager bearbejdede. (Læs de helt korrekte ordvalg og sammenhænge i enkelte organisationers oplæg).

Oplæggene indeholder vurderinger af naturtilstanden i kommunen, mange ønsker og andre gode og konstruktive forslag af forskelligt indhold – der henvises til oplæggene.

Forslag til hvordan der opnås mere og bedre natur.

De enkelte organisationer havde forskellige forslag til, hvordan der kan komme mere og bedre natur i Vordingborg Kommune.

Dansk Skovforening:

- At fremme natur og biodiversitet uden at gå på kompromis med indtjening og ejerrettigheder.
- At give naturen plads, hvor det er naturligt, at give naturen plads (svært dyrkbare dele af skovene).
- Ingen skove er i dag er naturlige, men vi kan forsøge at gøre dem mere naturlige.

Dansk Landbrug:

- Enkle tiltag kan forbedre naturen på de små arealer (hertil §3 -beskyttede arealer).
- Opfordring til kommunen: Lav en pjece med 10 enkle lavpraktiske anbefalinger til hvordan man som landmand uden at komme i konflikt med naturbeskyttelsesloven, kan arbejde med vandhullerne, engene og andre beskyttede arealer, uden at det kræver en masse ressourcer og tid.

Danmarks Sportsfiskerforbund:

- Gennemførelse af vandområdeplanernes indsatser og indsats for søer. Peger på vandløbsrestaurering og plantning af træer langs vandløbene.
- Etablering af flere vådområder. Hertil opvækstområder for brakvandsrovfiskene ("geddefabrikker").
- Gennemførelse af spildevandsplan (begrænsning af næringsstoffer)
- Genetablering af stenrev i kystvandene.

Danmarks Jægerforbund:

- Forpagtningsaftaler på kommunale arealer ændres, så dele af arealerne dyrkes mere vildt- og bivenlige.
- Ved større udstykninger (erhverv eller boliger) afsættes områder til "Vild med vilje", vandhuller og / eller permanent urørt natur. Gerne i forbindelse med levende hegn.
- Etablering af hundeluffer områder for at undgå løse hunde i naturen.

- At kommunen sammen med staten (Vejdirektoratet) får fjernet affald langs vejene.

Danmarks Naturfredningsforening:

- Naturkvalitetsindekset kan forbedres ved at forbedre naturen på eksisterende naturområder og etablering af ny natur.
- Kommunen indtænker naturkvalitet og biodiversitet i planer og projekter.
- Vurdere hvor høj kvalitet den ny natur kan opnå på potentielle ny naturområder. Mest natur for pengene.

Friluftsrådet:

- Ny naturområder. Vælg græssende dyr med omhu, helst naturligt hjemmehørende dyr, så publikum føler at de trygt kan komme i områderne.
- "Opdragelse" og oplysning af gæster i naturen
- Ambition om mere natur og et netværk af stier, der knytter større naturområder sammen.

Dansk Kano og Kajakforbund.

- En natur med stor biodiversitet med mange forskellige dyr, planter, fisk, fugle og insekter er i roernes interesse.
- Uddannelse af gæster i naturen.

Dansk Ornitologisk Forening:

- Kommunen bør passe bedre på gamle træer og mindre hyppig og senere slåning af græs og andre planter i vejkanter og på kommunens øvrige arealer. Mere fokus på færre forstyrrelser i form af tilladelse til bådebroer langs kysterne.
- Genopretning af vådområder og overdrev.
- Realiserbare handleplaner for privatejede og kommunale Natura2000 områder.

Naturstyrelsen Storstrøm:

- Naturstyrelsen Storstrøm forvalter statslige natur arealer i kommunen (ca. 2,5 % af kommunens areal) og bidrager til mere og bedre natur i overensstemmelse med staten udmeldinger herfor. Hertil pleje af arealerne jfr. Natur2000 planerne og udlægning af urørt skov. Ønsker samspil med andre (myndigheder/kommune og private) om at skabe større sammenhængende naturområder.

Samarbejde

Alle medlemsorganisationer er med deres forskellige missioner positive overfor at bidrage til at skabe mere og bedre natur i Vordingborg Kommune.

Alle ønsker at bidrage til samarbejdet.

Flere tilbyder konkret på forskellig vis arbejdsmæssigt at bidrage til naturforbedringer.

- Danmarks Sportsfiskerforbund tilbyder at fortsætte med at bidrage til at registrere havørredernes gydeaktiviteter i vandløbene og evt. spærringer for passage mv., el befiskning og andre praktiske tiltag. Medvirke i forskellige udvalg og råd og lave lystfiskeri arrangementer.

- Danmarks Jægerforbund omtaler jægernes bidrag i.f.t. plantning af remiser og andre naturtiltag.
- Danmark Kano og Kajakforbund vil bidrage med information og "uddannelse af gæster", så der skabes forståelse for – og tages hensyn til naturværdierne.
- Danmarks Naturfredningsforening siger "træk på os"
- Dansk Ornitologisk forening tilbyder fugletællinger og rådgivning – ikke opgaver der normalt vil laves af konsulentfirmaer.
- Foreningen Historiske Planter (ikke medlem af Miljørådet) tilbyder at medvirke til at "de levende fortidsminder" på udvalgte lokaliteter i kommunen registreres

Salep gøgeurt

6. Konklusioner, anbefalinger og det videre arbejde.

Miljørådets medlemsorganisationer udtrykker tilfredshed med samarbejdet i Miljørådet og ønsker det fortsat.

Alle Miljørådets medlemsorganisationer giver udtryk for et ønske om at bidrage til dialogen og samarbejdet, så der kommer mere og bedre natur i Vordingborg Kommune.

(Se de konkrete anbefalinger i afsnit 5.2. Der henvises til de enkelte organisationeres oplæg i forhold til mere detaljerede udgaver af anbefalinger og andre ønsker, forslag, anbefalinger o.l. Se også afsnit 4.3.)

Ordstyreren (Else Marie Langballe Sørensen) sammenfattede mødets forløb og konklusioner på vers:

Hvert sit område, interesse og gebet
men om målet en enighed sjældent set.

Mange har i dag nævnt fejl og uligheder
Men også peget på løsninger og muligheder.

Mere natur og bedre natur er vores mission
At blive grønnere og vildere - en fælles vision.

Slåning af vejkanter - vær nænsom og sen
For ellers får naturen uoprettelige mén.

En fredet skov kan bane vej for livet
Og sjældne arter, som vi ej kan ta´ for givet.

Sammenhængende - med fugle, fisk, flora og padder
Vordingborg Kommune gerne i biodiversitet vader

Men stadig med skov- og landbrug som ernærer
At arbejde sammen skal vi til stadig lære.

Samarbejde og dialog i foreninger, udvalg og råd,
Så får vi fremgang i stedet for gråd.

Friluftslivet vil gerne opleve og benytte
Men også gerne udvide og beskytte.

Tak for inspirerende og brugbare input
Dem ta´r vi med - nu hvor konference er slut.

Tak fordi I ville mødes med os - i et festligt lag
Og så lige i dag, hvor det er Peters fødselsdag.

Tillykke til Peter - og tak for deltagelsen til jer alle.

Det videre arbejde.

Miljørådets organisationers anbefalinger og konklusioner overdrages til Vordingborg Kommunes Udvalg for Klima og Miljø, som bidrag til at udvikle udvalgets arbejde med kommunens natur.

Konferencen er tillige del af arbejdet med det af Kommunalbestyrelsen nedsatte rådgivende §17 stk. 4 udvalg om mere og bedre natur i Vordingborg Kommune.

Konferencerapporten indgår derfor som del af dette udvalgs rapportering med anbefalinger til mere og bedre natur i kommunen. Rapportering og anbefalinger her fra videregives tillige til Udvalget for Klima og Miljø.

Det er efterfølgende Kommunalbestyrelsens beslutning, hvordan der følges op på udvalgets ønsker, forslag og anbefalinger.

Klimasø ved Tubæk Å 2021

Bilag:

- 1 Vordingborg Kommunes Miljøråd.
- 2 Kommissorium for §17 stk. 4 udvalget.
- 3 Program for konferencen samt Vordingborg Kommunes skriftlige indspil til konferencen.
- 4 Deltagerliste i ”Tag temperaturen på naturen i Vordingborg Kommune 2021”
- 5 Rapporter el.lign. udgivet af Vordingborg Kommune eller andre om naturtilstanden i Vordingborg Kommune.
- 6 Oversigt over projekter - gennemført eller på vej til gennemførelse.
- 7 Natura2000 basisanalyser 2022 – 2027 – opsummeringer
- 8 Vandløb, søer og kystvande – supplerende figurer.

Bilag 1:

Vordingborg Kommunes Miljøråd

"Miljørådet er et dialogforum for Vordingborg kommune og borgerne om emner, der er relateret til natur, miljø, formidling, planlægning i det åbne land og bæredygtighedsemner/LA21 – spørgsmål".

Medlemmer af Miljørådet

Vordingborg Kommune, Danmarks Naturfredningsforening, Friluftsrådet, Dansk Ornitologisk Forening, Dansk Skovforening, Dansk Landbrug, Dansk Kano og Kajakforbund, Danmarks Sportsfiskerforbund, Danmarks Jægerforbund, Naturstyrelsen Storstrøm og Museerne Sydøstdanmark.

Formanden for Vordingborg Kommunes Udvalg for Klima og Miljø er født formand for Miljørådet.

Miljørådets medlemmer 2021:

Organisation:	Repræsentant: Suppleant:
<i>Vordingborg Kommune (formand + næstformand)</i>	Else – Marie Langballe Sørensen Bo Manderup
<i>Dansk Skovforening Amalievej 20, 1875 Frederiksberg C.</i>	Nicolai Oxholm Tillisch Peter Oxholm Tillisch (suppleant)
<i>Dansk Landbrug</i>	Jesper Øbo Johansen
<i>Danmarks Sportsfiskerforbund</i>	Tommy Clausen
<i>Danmarks Jægerforbund</i>	Johnny Andersen
<i>Danmarks Naturfredningsforening</i>	Martin Vestergaard
<i>Friluftsrådet</i>	Bjarne Nielsen Suppleant Niels-Henrik Holscher
<i>Dansk Kano og Kajakforbund</i>	Jan Nielsen Suppleant Henrik B. Simonsen
<i>Dansk Ornitologisk Forening</i>	Flemming Pagh Jensen Suppleant Bo Kayser
<i>Muséet Sydøstdanmark Slotsruinen 1, 4760 Vordingborg</i>	Nanna Holm Kristoffer Buck Petersen (suppleant)
<i>Naturstyrelsen Storstrøm Egehus, Tingsted 4800 Nykøbing F.</i>	Torben Hviid Suppleant H.C. Gravesen
Sekretariat: Vordingborg Kommune Land og Miljø Valdemarsgade 43 4760 Vordingborg	Rolf Hoelgaard Paul Debois

Bilag 2:

Kommissorium for §17, stk. 4-udvalg om mere natur i Vordingborg Kommune

Baggrund

I konstitueringsaftalen mellem Socialdemokraterne, SF, Radikale, Enhedslisten, Konservative og Alternativet er det aftalt, at Vordingborg Kommune skal være en grøn kommune med fokus på natur, miljø, bæredygtighed, økologi og grøn energi.

Dette er i fin overensstemmelse med, at Regeringen, Radikale Venstre, SF, Enhedslisten og Alternativet i december 2020 indgik en klimaaf tale om en natur- og biodiversitetspakke, der sikrer 888 mio. kroner i 2021-2024 til at forbedre biodiversiteten i Danmark. Samtidig åbnes der den 1. februar 2020 op for en ny ordning til udtagning af lavbunds jorder, hvortil der er afsat 255,3 mio.kr. frem til 2022.

Kommunalbestyrelsen ønsker på den baggrund at nedsætte et §17, stk. 4 udvalg, som skal komme med forslag til, hvordan der kan skabes mere og bedre natur i kommunen, samt undersøge mulighederne for at udnytte de nationale finansieringsordninger bedst muligt.

Opgave

Udvalgets opgave er:

1. At gennemføre en konference med deltagerkreds udpeget blandt miljørådets interesseorganisationer, hvor der gøres status på det hidtidige arbejde med udvikling og pleje af natur. Der udarbejdes en konferencerapport som samler op på konferencens indlæg og drøftelser.
2. At via dialog, samarbejde og forslag at bidrage til implementering og udvikling af Vordingborg Kommunes Natur- og Miljøpolitik, Plan for Grøn Omstilling, Unesco Biosfære Møn og indholdet af Grønt Danmarkskort, herunder:
  - At komme med forslag til principper for omverdens-inddragelse i forbindelse med naturprojekter
  - At genere ideer til indsatser og projekter og forslag til finansiering heraf
  - At koble disse indsatser, så de bidrager til løsninger på klimaudfordringerne, bl.a. ved at undersøge mulighederne for realisering af lavbundsprojekter og skovrejsning indenfor de statslige ordninger
3. At evaluere udvalgets arbejde i en afsluttende rapport til Kommunalbestyrelsen.

Udvalget beslutter selv sin møde- og aktivitetsplan.

Sammensætning

Udvalget sammensættes med 9 medlemmer:

- 4 kommunalbestyrelsesmedlemmer udpeget af kommunalbestyrelsen
- 4 medlemmer, hhv. 2 udpeget af miljørådet og 2 medlemmer udpeget af vandløbsrådet som repræsenterer beskytter/benytter-interesser
- Chefen for Afdelingen for Byg, Land og Miljø

Udvalget tilrettelægger en bred inddragelse af og dialog med relevante interessenter på området, så udvalgets anbefalinger hviler på et fagligt solidt grundlag, og så der opnås bredt ejerskab.

Udvalget kan i den forbindelse invitere andre end udvalgets medlemmer med i arbejdsgrupper, workshops mv. afhængigt af udvalgets valg af proces- og mødeform. Udvalget kan også invitere relevante fagpersoner i processen.

Kommunalbestyrelsen vælger formand og næstformand for udvalget blandt de medlemmer, der er medlemmer af kommunalbestyrelsen.

Tidsplan og deadline

Udvalget nedsættes og starter sit arbejde pr. 1. marts 2021 og skal senest 1. september 2021 aflevere sine anbefalinger.

Referenceforhold, sekretariatsbetjening og aflønning

Udvalget har ingen selvstændig beslutningskompetence. Udvalget afleverer sine anbefalinger til Udvalget for Klima og Miljø, der afgiver sin indstilling til det videre arbejde med udvalgets anbefalinger til kommunalbestyrelsen.

Formanden og øvrige medlemmer af udvalget, som tillige er kommunalbestyrelsesmedlemmer, modtager vederlag efter gældende regler for vedlæggelse af § 17, stk. 4 udvalg, som besluttet på kommunalbestyrelsens konstituerende møde d. 4. december 2017, punkt 44. Øvrige medlemmer modtager ikke vederlag, men er diætberettigede, og har ret til kørselsgodtgørelse ved deltagelse i møder og aktiviteter i regi af udvalget.

Udvalget betjenes af afdelingen for Byg, Land og Miljø.

(Vedtaget af Kommunalbestyrelsen, den 27-1- 2021)

§17 stk. 4 udvalgets sammensætning:

Navn	Organisation / funktion
Daniel Irvold	Formand for udvalget. Medlem af Kommunalbestyrelsen (K)
Susan Thydal	Næstformand for udvalget Medlem af Kommunalbestyrelsen (S)
Eva Sommer-Madsen	Medlem af Kommunalbestyrelsen (V)
Else-Marie Langballe Sørensen	Medlem af Kommunalbestyrelsen (SF)
Peter Tillisch	Miljørådet – Dansk Skovforening
Martin Vestergaard	Miljørådet – Danmarks Naturfredningsforening
Peter Rasmussen	Vandløbsrådet – Østdansk Landboforening
Christian Skotte	Vandløbsrådet – Danmarks Sportsfiskeforening
Rolf Hoelgaard	Vordingborg Kommune – chef for Byg, Land og Miljø

Bilag 3

Program for konferencen Tag temperaturen på naturen i Vordingborg Kommune 2021”

Mødeprogram.

Ordstyrer: Formanden for Miljørådet Else-Marie Langballe Sørensen.

Tidspunkt:	Programpunkt	Bemærkninger
16.30 – 16.45	Velkomst Formanden for Miljørådet og Formanden for §17stk4 udvalget	Velkomst, praktiske bem., formålet med konferencen og den helhed den indgår i. Visioner (+buffertid)
16.45 – 17.00	Pause inkl. servering	(må indtages ifb de følgende oplæg.
17.00 – 17.15	Dansk Skovforening	
17.15 – 17.30	Dansk Landbrug	
17.30 – 17.45	Danmarks Sportsfiskerforbund	
17.45 – 18.00	Pause	(+ buffertid)
18.00 – 18.15	Danmarks Jægerforbund	
18.15 – 18.30	Danmarks Naturfredningsforening	
18:30 – 18.45	Friluftsrådet	
18.45 – 19.00	Dansk Kano og Kajakforbund	
19.00 – 19.15	Pause	(+ buffertid)
19.15 – 19.30	Dansk Ornitologisk Forening	
19.30 – 19.45	Museet Sydøstdanmark	
19.45 – 20.00	Naturstyrelsen Storstrøm	
20.00 – 20.15	Pause	(inkl. Buffertid)
20.15 – 21.15	Diskussion og anbefalinger	Anbefalingerne det vigtigste
21.15 – 21.30	Opsamling og afrunding	

Der vil være et oplæg fra Vordingborg Kommune. Dette laves skriftligt og udsendes forud for mødet. For at skaffe mere tid til diskussion udgår VK ´s oplæg derfor af dagsprogrammet, men indgår naturligvis i diskussionen.

Oplægsskabelon.

Hvert oplæg indeholder:

- Organisationens vurdering af naturens tilstand i Vordingborg Kommune – især ift. deres interesseområder
- Vision for naturudviklingen og anbefalinger til indsatser, naturforbedringer – hertil forslag til ny natur, samarbejdsflader, og hvordan organisationen ønsker at bidrage til at fremme naturtilstanden i Vordingborg kommune

Til rapport: Hver organisation skriver en skriftlig udgave af deres oplæg. 3 – 5 sider inkl. figurer. Dvs. at det er den enkelte organisation, der selv prioriterer, hvilke budskaber de finder vigtigst.

”Tag temperaturen på naturen i Vordingborg Kommune 2021” oplæg fra Vordingborg Kommune til konferencen den 10. maj 2021.

(tekst Paul Debois, Vordingborg Kommune)

I 2011 blev afholdt Miljørådet konferencen ”Tag temperaturen på naturen i Vordingborg Kommune”. Her blev det anbefalet, at mødes efter nogle år, for at følge og følge op på naturtilstanden i kommunen.

Dette oplæg tager sit udgangspunkt i denne første konference, og ser på hvordan og inden for hvilke rammer, Vordingborg Kommune bidrager til naturudviklingen. Der gives eksempler på hvilke resultater, der er opnået. Har naturen fået det bedre?

Oplæggets indhold er illustreret (billeder, tabeller, figurer mv.), nuanceret og uddybet i meget større omfang i den samlede rapport til samler op på konferencen. Dette er et kortfattet ekstrakt.

Kommunen har en række lovmæssige forpligtigelser til at forbedre natur og miljøtilstanden, som det eksempelvis fremgår af vandområdeplanerne og natura2000 planerne. Der er en rollefordeling i lovgivningen, om hvilke myndigheder der forvalter de forskellige indsatsområder. Der er altså et sæt rammer for kommunens forventede ageren. Men kommunen kan også selv være offensiv og tage initiativer til at forbedre naturtilstanden i kommunen.

Vordingborg Kommune har en Politik for Natur og Miljø, en Politik for Grøn Omstilling, der er en strategi for den fysiske vandløbsforvaltning, en kommuneplan med Grønt Danmarkskort og oprettelsen af Unesco biosfære Møn m.v., der samlet sætter retning på indsatsen.

Naturtilstanden:

Der findes flere måder at opgøre naturtilstanden i kommunen på. Her er medtaget et par eksempler.

Arealanvendelse:

Arealanvendelsen er senest opgjort af Danmarks Statistik i 2018. Så de efterfølgende tal repræsenterer perioden 2011 til 2018. Den udvikling, der ses i perioden, er formodentligt forsat. Landbrug udgør ca. 2/3 af arealanvendelsen i kommune. Der er et lille fald i perioden fra 66,3 % til 65,4 %.

Skovene udgør med 12,8 % den næststørste arealanvendelse.

Heder, enge, klitter overdrev o.l. er registreret med 6,6 %. En stigning fra de registrerede 6,3% i 2011. Vandløb og søer udgør 1,6% af kommunens areal.

Kommunens naturværdier er primært knyttet den arealanvendelse, der er angivet som ”heder, enge, klitter, overdrev o.l.” – arealer der er registrerede og beskyttede i.h.t.

Naturbeskyttelseslovens §3. Søerne (over 100 m²) og mange af vandløbene er også omfattet af §3-beskyttelsen.

Arealanvendelses opgørelsen siger noget om den kvantitative udbredelse af kommunens naturområder, men ikke noget om naturkvaliteten på arealerne.

Arealanvendelsen er som udgangspunkt afgørende for, hvilken slags natur og hvilke arter kommunen rummer.

De intentsivt dyrkede landbrugs og skovarealer samt de urbaniserede arealer tilfredsstillende nogle arter, som ikke har de store krav til levestederne. Men mange arter har særlige krav til levestederne, der både gør dem sårbare og ofte sjældne.

Den §3 beskyttede natur har vi ikke genregistreret siden 2011. Så de efterfølgende tal skal tages med en række forbehold. Men det ser ud til arealet er steget fra 4208 ha (6,7 %) i 2011 til 4670 ha (7,6 %) i 2018. Altså en kvantitativ forøgelse af arealet, der dog ikke siger noget om kvaliteten af områderne, hvorfor vi ikke i denne sammenhæng kan sige, om der er sket ændringer i perioden. 2011 rapporten har følgende konklusion:

(citater begyndt)

Samlet vurdering

Det samlede billede af tilstanden for de beskyttede naturtyper i Vordingborg Kommune viser at hovedparten af arealerne ikke har en gunstig bevaringsstatus svarende til en tilstandsklasse 1 eller 2.

En af de vigtigste og hyppigste årsager hertil er ophør/fravær af drift eller pleje i form af græsning, høslæt eller rørhøst. Hovedparten af de beskyttede naturtyper er lysåbne naturtyper, hvis naturtilstand er betinget af en kontinuerlig årlig drift.

Øvrige konstaterede trusler mod naturtilstanden er eutrofiering, afvanding, gødskning, tilskudsfodring og invasive arter. (citater slut).

Vi har ikke en tilsvarende nyere samlet vurdering af naturtilstanden for kommunens §3 beskyttede natur.

Det betyder dog ikke, at der ikke er viden om de arter, der er tilknyttede de §3 beskyttede naturtyper. Mere om dette i efterfølgende afsnit.

Vand og Natura 2000 planernes basisanalyser.

I forbindelse med hver planperiode (6 år) laver miljøministeriet en basisanalyse af tilstanden af naturen knyttet til disse planer. Nedenfor referes fra de seneste basisanalyser, der er lavet som forarbejder til den næste planperiode 2022 – 2027.

Natura2000 områdernes landareal udgør 7347 ha (ca. 12 %) af kommunes landareal, der i denne opgørelse er fastsat til 625,22 km².

Ca. ½ af natura2000 områdernes areal er tilstandsvurderede naturtyper (inkl. skovnaturtyper). Natura 2000 områdernes naturkvalitet er tilfredsstillende såfremt de opfylder kategorierne "1 høj tilstand" eller "2 god tilstand"

Meget generaliserende kan man konkludere, at de lysåbne naturtyper er i moderat til god naturtilstand.

Vandløb. Vandløbskvaliteten er tilfredsstillende (opfylder målsætningen) såfremt de tildeles kategorierne "høj økologisk tilstand" eller "god økologisk tilstand" - eller "maksimalt økologisk potentiale" eller "godt økologisk potentiale".

ca. 23 % af de målsatte vandløb opfylder målsætningen om god økologisk tilstand eller godt økologisk potentiale.

Søer. Kommunen har kun et begrænset antal større søer. Generelt er tilstanden ikke god. Den ene af søerne er dog anlagt med kvælstofreduktion som formål, så her kan man næppe forvente en alt for god økologisk tilstand. At de øvrige søer har det mindre godt, er mere problematisk.

Kystvandene

På det tidspunkt konferencen finder sted, foreligger der ikke en basisanalyse for kystvandene.

I den tidligere planperiode er der ikke målopfyldelse.

Der er flere måder at forholde sig til naturkvaliteten i kommunen – de vil fremgå af den samlede rapport.

Samlet vurdering af naturens tilstand i Vordingborg Kommune.

Vurderingen forholder sig til det store samlede billede

Billedet er derfor mere nuanceret end det fremgår af nedenstående afsnit.

Der er kvantitative og kvalitative fremgange, når der sammenlignes med 2011. Man skal huske at skelne mellem de naturforbedringer, der gavner generalistarterne og de naturforbedringer, der gavner specialistarterne.

Kvantitativt er naturarealet (beskyttede naturtyper) som et hele siden 2011 forøget med ca. 1 % af kommunens areal lidt afhængig af, hvilken udregningsmetode der benyttes.

Det er ikke muligt, at fastsætte en fælles tilstandsvurdering for alle naturtyper og arter. Dertil er forskellene for store. Der er positiv fremgang inden for nogle naturtyper og arter, men det er også en fremgang, hvor der er indbygget stor sårbarhed, og hvor der kan være langt til målet.

Kvalitativt ligger naturtilstanden af de beskyttede naturtyper i natura2000 områderne især i kategorierne moderat (ikke målopfyldelse) til god naturtilstand (målopfyldelse).

For de § 3 beskyttede naturtyper som helhed, så har vi ikke nyere tal end opgørelsen i 2011. Her varierer tilstanden afhængig af naturtypen. I 2011 opgørelsen opfyldes målsætningen af 17 % af de ferske enge, 43 % af overdrevene, 96 % af hederne, 23 % af moserne, 49 % af strandengene og 8 % af søer og vandhuller. Arealmæssigt fylder heder og overdrev ikke meget. Strandengene er de mest næringstolerante og har store arealandele af de beskyttede naturtyper.

De målsatte vandløb opfylder for 23 % af strækningerne målsætningerne. Søer og kystvande opfylder generelt ikke målsætningerne.

Skovene har vi som sådan ikke fyldestgørende tal for. Der er i seneste basisanalyse ikke vurderinger af skovens tilstand i natura2000 områderne.

Biodiversitetskortet viser, at kommunen indeholder områder med endog store koncentrationer af sjældne og sårbare arter (rødlistede arter).

Ny naturgenopretningsprojekter, der omfatter større arealer har de seneste år set dagens lys, og vil på sigt bidrage til en forbedring af naturtilstanden i kommunen. Nogle viser allerede nu positive resultater.

Samlet set er der fremgang at spore både kvantitativt og kvalitativt.

Kommunale indsatser.

Der arbejdes med **helhedsorientering** i forvaltningen – altså at vi prøver at sammentænke indsatserne så flere formål og mål kan opfyldes. Eksempel herpå er Tubæk Å systemet, hvor mange forskelligartede indsatser søger at forbedre vandløbskvaliteten, skabe oversvømmede enge og "vandparkering" til klimaindsatsen, fjerne næringsstoffer, forbedre gydemulighederne for brakvandsrovfiskene, forbedringer i rekreative forhold m.v.

Et andet eksempel er Nyråd

Der er tale om 4 arealer (36 ha), der bindes sammen af Fladbækken og Vintersbøllebæk, der i parksis er et sammenhængende vandløb. På arealerne er der lavet vandhuller / paddehuller, plantet / etableret lysåben skov (egeskov), etableret græsning med køer, lavet stensamlinger, lavet arealer til markfirben, skabt fiskefaunapassage, restaureret vandløb og til friluftslivet er lavet stier opsat bænke, lavet "hundeskov" og plankebro med platforme langs Hulmose søen med adgang

for folk i kørestol. Der er indarbejdet vandparkering i projektet. Ved store afstrømninger i Fladbækken ledes vand ind i Hulemose søen og parkeres der, for så efterfølgende at løbe tilbage til vandløbet, når afstrømningen aftager.

Regnvand fra Nyråd opsamles og forsinkes i tre sammenhængende søer på det nederste areal, inden det løber til Vintersbøllebækken. Søerne fungerer samtidig som naturvandhuller på arealet.

Vidensindsamling.

Vordingborg Kommune har gennem årene søgt at udbygge vidensgrundlaget, så der kan ageres og prioriteres bedst muligt for at styrke naturindsatsen. Den viden, vi indhenter, indgår som del af tilstandsvurderingen af naturen i kommunen. Vi får også et fingerpeg om den indsats, vi og andre laver, rent faktisk virker.

Rapporten "Tag temperaturen på naturen i Vordingborg Kommune 2021" vil indeholde en oversigt over de kommunale tiltag i perioden 2011 – 2021. Her nævnes blot et par eksempler.

- Lokale / kommunale rødlistor over planter, svampe, sommerfugle og biller.
- Naturregistrering i Præstø, Stege og Vordingborg
- Registrering af Flagermus
- Fugleovervågning – Nyord Enge, Jordbassinene i Stege, kortlægning af fugle på øer og strandenge m.fl.
- Overvågning af padder.

Der er ikke kun tale om vidensindsamling. Der er oftest knyttet opfølgende handlinger hertil.

Fredning.

Fredning af arealer er et blandt flere instrumenter, der kan bruges til at sikre natur eller kulturhistoriske værdier i kommunen. I perioden har kommunen været medvirkende til fredning af "Hundevænge overdrev" i 2013 – et særdeles værdifuldt overdrev på Høje Møn, og der er en fredning på vej for Kirkeskoven og Kirkeengen i Vordingborg.

Naturgenopretning, vandløbsrestaurering.

Kommunen laver en række fysiske indsatser for at forbedre naturtilstanden. Nogle er foranlediget af vand og natura2000 planerne andre er kommunens egne initiativer.

Nedenfor gives nogle opsamlings og få eksempler. Der vil med rette kunne omtales flere, men pladshensyn begrænser, hvor mange der kan nævnes. Den endelige rapport vil indeholde en oversigt over de mange forskellige og forskelligartede projekter.

Eksempler:

Indsatsen for padder

I forhold til at sikre og udvide bestandene af padder (frøer og tudser) er der i perioden, som led i den årlige indsats eller som del af flerårige projekter, etableret 154 ny vandhuller og oprenset 77 andre vandhuller. Vandhullerne gavner naturligvis også andre organismer, der er knyttet til vandhullerne. Det er en langsigtet indsats som har båret frugt – det virker. Et godt eksempel er Løvfrøen, der har været på randen til udryddelse, men nu har gode og flere steder sammenhængende bestande.

Vandløbsrestaurering o.l.

Der er i perioden 2011 – 2020 åbnet 2,750 km rørlagte vandløb, genslynget 2,851 km, udlagt groft materiale på 9,836 km, fjernet 10 spærringer, plantet træer langs 5,475 km vandløb, ændret sluseport fra tophængt til sidehængt og etableret 18 sandfang. Der er desuden etableret 6 søer med forbindelse til vandløb, lavet forbindelse til 2 eksisterende søer og etableret 2 vådområder.

Der er lavet en særlig indsats for at sikre de nu særdeles sjældne brakvandsrovfisk – brakvandsgedden (to former – måske flere populationer) og brakvandsaborren. Nogle af de ovenstående tiltag er led heri. Som noget nyt er vi gået i gang med at etablere gydeområder. Enten særskilte (eks. geddefabrikker bl.a. ved Hulebækken) eller som dele af andre projekter. Hertil projekt ved Gl. Oremandsgård og Tubæk indsatsen.

Større projekter:

Som eksempel på store projekter med mange hektar involveret kan nævnes EU – Life projektet Clima Bombina på Rosenfeldts jorde. Her udtages og omdannes 110 ha til naturformål og der etableres 25 ny vandhuller (7 ha). I sin navngivning tilsiger projektet, at der er tale om et projekt for Klokkefrøen – og det er det også, men det har meget videre perspektiver for flora og fauna generelt. Sammen med de øvrige dele af Knudshoved Odde udgør det et stort sammenhængende naturområde.

Et andet eksempel er "naturlig hydrologi" projektet ved Gl. Oremandsgård, der indeholder græsningsarealer, vandhuller, omlagt vandløb o.m.a. Et projekt, der på sigt kan blive mere omfattende.

Så skal vi ikke forglemme den store indsats, der også foregår på de statslige arealer, der forvaltes af Naturstyrelsen og Forsvarsministeriet. Naturen på disse arealer indgår som meget væsentlige elementer i naturtilstanden og naturudviklingen i kommunen som geografisk enhed.

Hvordan kommer vi videre?

Samlet set sker der mange indsatser og projekter, der bærer i den rigtige retning. Men der er stadig nogle større udfordringer i forhold til at give naturen et løft.

Der er flere udfordringer, men en af de væsentligste udfordringer er mangel på plads – sammenhængende større naturområder - dette beskrives allerede i "Wilhelm udvalget" s rapport fra 2001 "En rig natur i et rigt samfund".

Kommuneplanens "Grønt Danmarkskort" viser, hvor de store naturværdier er mest koncentrerede, og hvordan der kan skabes sammenhæng. Så det vil nok være fornuftigt at koncentrere indsatsen med større sammenhængende naturområder i tilknytning hertil.

Det skal selvfølgelig huskes, at der også er sjælden og sårbar natur uden for "Grønt Danmarkskort", der skal forvaltes.

Kystvandene er forvaltningsmæssigt statens gebet. Men da Vordingborg er Kommune har den længste kystlinje, halvdelen af Biosfære Møn udgøres af kystvande, brakvandet og de arter der er knyttet hertil, er noget unikt for kommunen, så vil en indsats i kystvandene kunne styrke den samlede naturtilstand og biodiversitet i kommunen.

Bilag 4

Deltagerliste til ”Tag temperaturen på naturen i Vordingborg Kommune 2021”

Hver af Miljørådets medlemsorganisationer havde mulighed for at inviterer ekstra medvirkende i konferencen. Maks. 5 fra hver organisation inkl. medlemmet af Miljørådet. Desuden var inviteret medlemmerne af §17 stk. 4 Udvalget og medlemmerne af Udvalget for Klima og Miljø.

P.g.a. Covid-19 restriktioner deltog keredeltagerne fysisk i mødet og øvrige deltog via elektronisk Teams.

Navn	Organisation	Bemærkning
Inviterede ”Fysiske mødedeltagere”		
Else - Marie Langballe Sørensen	Miljørådet (formand), UKM (Udvalget for Klima og Miljø) (formand) §17 stk. 4 udvalget	Mødeleder
Bo Manderup	Miljørådet (næstformand) UKM (næstformand) Udvalget for Plan og Teknik (næstformand)	Deltog via Teams
Nicolai Oxholm Tillisch	Miljørådet Dansk Skovforening	Oplægsholder
Jesper Øbo Johansen	Miljørådet Dansk Landbrug	Oplægsholder
Tommy Clausen	Miljørådet Danmarks Sportsfiskerforbund	Oplægsholder
Johnny Andersen	Miljørådet Danmarks Jægerforbund	Syg: Oplæg læst af mødeleder
Martin Vestergaard	Miljørådet § 17 stk. 4 udvalget Danmarks naturfredningsforening	Oplægsholder
Bjarne Nielsen repræsenteret ved John Knudsen (formand for Friluftsrådet Kreds Storstrøm)	Miljørådet Friluftsrådet	Oplægsholder
Jan Nielsen	Miljørådet Dansk Kano og Kajakforbund	Oplægsholder
Flemming Pagh Jensen	Miljørådet Dansk Ornitologisk Forening	Oplægsholder
Nanna Holm	Miljørådet Museet Sydøstdanmark	Afbud, tilmeldt via Teams
Torben Hviid	Miljørådet Naturstyrelsen Storstrøm	Oplægsholder
Daniel Irvold	§17 stk. 4 udvalget (formand) UKM	mødeindleder
Susan Thydal	§ 17 stk. 4 udvalget (næstformand) UKM	

	Udvalget for Turisme, Udvikling og Erhverv (Formand)	
Eva Sommer-Madsen	§ 17 stk. 4 udvalget Udvalget for Turisme, Udvikling og Erhverv	
Peter Oxholm Tillisch	§ 17 stk. 4 Udvalget Suppleant. Miljørådet Dansk Skovforening	
Peter D. Rasmussen	§17 stk. 4 Udvalget Vandløbsrådet Østsjælland Landbrugsforening	
Christian Skotte	§ 17 stk. 4 Vandløbsrådet Danmarks Sportsfiskerforbund	
Rolf Hoelgaard	§17 stk. 4 udvalget Vordingborg kommune	
Paul Debois	Vordingborg Kommune	
Didi M. Thiemann	Vordingborg Kommune	afbud
Ann Busch	UKA	afbud
Inviterede "Teams mødedeltagere"		
Henrik B. Simonsen	Dansk Kano og Kajakforbund	
Bo Kayser	Dansk Ornitologisk Forening	
Niels-Henrik Holscher	Friluftsrådet.	
Ivan Ingemansen	Danmarks Naturfredningsforening	
Ditte Lautrup-Larsen	Danmarks Naturfredningsforening	
Flemming Kruse	Danmarks Naturfredningsforening	
Kim Keldborg	Danmarks Sportsfiskerforbund	
Jacob Rosenberg	Danmarks Sportsfiskerforbund	
Claus Jespersen	Naturstyrelsen Storstrøm	
Else Lerstrup Pedersen	Naturstyrelsen Storstrøm	
Stefan Skov	Vordingborg Kommune	
Carsten Horup	Vordingborg Kommune	
Jette Stauner	Vordingborg Kommune	
Christina Kaaber-Bühler	Vordingborg Kommune	
Rasmus Scharling	Vordingborg Kommune	
Jimmi Spur Olsen	Vordingborg Kommune	

Bilag 5

Oversigt over rapporter eller lign. udgivet af Vordingborg Kommune eller andre om naturtilstanden i Vordingborg Kommune.

Der fokuseres på rapporter fra 2011 – 2021. D.v.s. perioden siden den første konference "Tag temperaturen på naturen i Vordingborg kommune" (2011). M.h.t. tidligere udgivelser henvises til denne rapport.

Da der er mange aktører, der med forskellige baggrunde holder øje med naturudviklingen, og da ikke alle informationer nødvendigvis når frem til kommunen, så er oversigten ikke fyldestgørende.

Oversigt over rapporter udgivet af Vordingborg Kommune siden 2011.

Fugle:

- Årlige fugletællinger (årlige rapporter) Nyord Enge (2012, 2013, ... – 2020). Niels-Peter Andreasen for Vordingborg Kommune
- Årlige fugletællinger (årlige rapporter) Stege jordbassiner (2012, 2013, ... – 2020). Niels-Peter Andreasen for Vordingborg Kommune
- Thomas W. Johansen. Kortlægning af fugle på udvalgte strandenge og øer i Vordingborg kommune 2019. SeNatur for Vordingborg Kommune.

Notater:

- ✓ Niels Jørgen Henriksen: Statusrapport Degneholm 2017.
- ✓ Niels Jørgen Henriksen: Statusrapport Degneholm 2018.
- ✓ Niels Jørgen Henriksen: Statusrapport Degneholm 2019.
- ✓ Niels Jørgen Henriksen: Statusrapport Degneholm 2020.

Bynatur rapporter:

- "Bynatur i Præstø – Natur, pleje, publikum" marts 2013. AGLAJA for Vordingborg Kommune.
- "Bynatur i Stege – Natur, pleje, publikum" marts 2013. AGLAJA for Vordingborg Kommune.
- "Bynatur i Vordingborg – Natur, pleje, publikum" december 2011. AGLAJA for Vordingborg Kommune.

Padder.

- Registreringer af truede paddearter i Vordingborg Kommune – samlet oversigt 2013.
- "Padderregistreringer i Vordingborg Kommune 2016". Flemming Kruse og Peer Ravn for Vordingborg Kommune
- "Padderapport 2017. Sjældne padder i Vordingborg Kommune". Amphi Consult for Vordingborg Kommune.
- "Padderapport 2018. Sjældne padder i Vordingborg Kommune". Amphi Consult for Vordingborg Kommune.
- "Padderapport 2019. Sjældne padder i Vordingborg Kommune". Amphi Consult for Vordingborg Kommune.
- "Moniteringsrapport 2020. Overvågning af sjældne padder i udvalgte områder". Amphi Consult for Vordingborg Kommune.

Flagermus:

- Thomas W. Johansen 2017. "Flagermus i Vordingborg Kommune. Sydøstsjælland, Vordingborg".
- Thomas W. Johansen 2018. "Flagermus i Vordingborg Kommune. Møn og omliggende øer 2018. SeNatur for Vordingborg Kommune.
- Thomas W. Johansen 2019. "Flagermus i Vordingborg Kommune. Sjælland vest 2019". SeNatur for Vordingborg Kommune.
- Thomas W. Johansen & Hans Bågø. "Nyopdaget forekomst af Damflagermus (*Myotis dasycneme*) i det sydøstlige Sjælland, Vordingborg Kommune 2018. SeNatur for Vordingborg Kommune.

Planter:

- "Botanisk registrering af udvalgte fortidsminder på Møn 2019". AGLAJA for Vordingborg Kommune.
- "Biologiske vejkort Østmøn 2015". AGLAJA for Vordingborg Kommune 2017.
- "Biologisk vejkort i UNESCO biosfære-område Møn og langs Camønoen 2017 og 2018". AGLAJA for Vordingborg Kommune 2020.
- Kortlægning af Prikklæbet Gøgeurt ved Bårse Søerne 2020. Bo Kayser for Vordingborg Kommune.
- Notat om kortlægning af udvalgte truede karplanter 2020. AGLAJA for Vordingborg Kommune

Lokale rødlist:

- Rødlistede planter i Vordingborg Kommune 2018. AGLAJA for Vordingborg Kommune
- Rødlistede svampe i Vordingborg Kommune 2017. Naturatlas for Vordingborg Kommune.
- Rødlistede sommerfugle og biller i Vordingborg Kommune 2017. Entomologisk Fagudvalg for Vordingborg Kommune.

Markfirben

- "Monitering af markfirben, *Lacerta agilis*, i Vordingborg Kommune". Rana-Consult for Vordingborg Kommune 2012.
- "Monitering af markfirben, *Lacerta agilis*, i Vordingborg Kommune". Amphi Consult for Vordingborg Kommune 2014.

Insekter og andre invertebrater.

Diverse observationer

- Grottedderkop (2012 – Kong Asgers høj) (VK)

Unesco biosfære Møn

- Henning Bang Madsen¹ & Claus Rasmussen² (2020) Vilde bier på Møn
- Ulvshale og Hårbølle. Biller, invasive planter mm. 2019 Mogens Hansen

Fisk:

- "Kortlægning af gydeområder for brakvandsgedder og aborrer i Vordingborg og Guldborgsund Kommuner". NIRAS 2015 for Vordingborg og Guldborgsund Kommuner.

Biologiske vejkort:

- "Biologisk Vejkort Østmøn 2015" udgivet 2017 AGLAJA for Vordingborg Kommune

Oversigt over rapporter omhandlende naturregistreringer og - kortlægning i Vordingborg Kommune udgivet af andre organisationer:

DOF/Fugleværnsfonden – fugletællinger Nyord Enge

- Ynglefugle på engene på Nyord 2012, 2013– gennemgange maj-juni. Ole Amstrup, Mogens Bak og Ole Thorup, Amphi Consult for Fugleværnsfonden
- Ynglefuglerapport(er) Nyord Enge 2015, 2016, 2017, 2018 og 2019. Henrik Haaning Nielsen, Avifauna Consult for Fugleværnsfonden.
- Årsrapporter Projekt Ørn 2009, 2010 – 2020. Dansk Ornitologisk Forening.
- Vandrefalk (*Falco p. peregrinus*) i Danmark 2019. Niels Peter Andreasen
Vandrefalkerapporter 2008, ... 2018, 2019, 2020.

Fishing Zealand fiskerapporter:

- "Havørredbestandene på Sjælland, Møn og Lolland-Falster. Status og udviklingspotentiale. Gydeegnet bund, gydetæthed, gydebestande, behov for gydeegnet bund. Del 1, 2014". Peter W. Henriksen, Limno Consult for Fishing Zealand
- "Status for havørredbestande på Sjælland, del 2. Studier af udvalgte havørredbestande, Vækst, Antal gydninger, Hyppighed af gengangere, Overlevelse i havet og Forslag til overvågningsprogram. Peter W. Henriksen, Limno Consult for Fishing Zealand.
- Kortlægning af gydeområder for brakvandsgedder og aborrer i Vordingborg og Guldborgsund kommuner. 2015. NIRAS for Guldborgsund og Vordingborg kommuner.

Rapporter fra Naturstyrelsen Storstrøm.

- "Svampe i Klinteskoven - Kortlægningsrapport". Udarbejdet af Naturatlas for Naturstyrelsen Storstrøm 2018.
- "Svampe i Ulvshale Ulvshaleskoven – Kortlægningsrapport". Udarbejdet af Naturatlas for Naturstyrelsen Storstrøm 2018.
- "Sommerfugle på Høje Møn og Ulvshale - kortlægning og oversigt". Udarbejdet af Per Stadel Nielsen for Naturstyrelsen Storstrøm 2018.
- "Biller i Klinteskoven og Ulvshale Skov –Kortlægningsrapport". Udarbejdet af Brachinus for Naturstyrelsen Storstrøm 2018.
- Overvågning af sjældne dagsommerfugle 2018 på Ulvshale og Bøtø Nor.
- Ynglefugle på Naturstyrelsen Storstrøms kystlokaliteter 2019. Udarbejdet af DOF – Storstrøm for Naturstyrelsen Storstrøm.

Forskellige analyser og rapporter der bidrager til viden om naturtilstanden i Vordingborg Kommune.

- Natura2000områderne: Basisanalyserne til Natura2000planerne 2022 – 2027, Miljøministeriet
- Vandområdeplanerne: Basisanalyserne 2022 – 2027, Miljøministeriet
- NOVANA overvågning, Miljøstyrelsen
- Atlas kortlægninger_(Pattedyr, Fugle m.v.)
- DOF-basen_(Fugle)
- Atlas Flora Danica (oplysninger indgår rapporten Rødlistede planter i Vordingborg Kommune)

Bilag 6

Oversigt over udvalgte projekter - gennemført eller på vej til gennemførelse.

Stikords niveau

Biosfære Møn

Indsats for vilde bier

- "Stendigens betydning for de vilde bier i Møn Biosfære"
Bachelorprojekt i biologi fra Københavns Universitet af Maja Sofia Nielsen, oktober 2018

Vand, vandløb, vådområder

- Naturlig hydrologi (GL Oremandsgård) 2018
- Naturlig hydrologi Hyltemade.
- Geddefabrik ved Hulebækken (3 film)
- Tubæk Å genslyngning o.a. genopretningsprojekter (se oversigt i afsnit 3.5).
- Vådområde Holmegårds Enge (2020)
- Vådområde Bellevue Enge (2019)
- Klimasø ved Tubæk Å (2020)
- Vandområdeplan vandløbsrestaureringer.

Naturprojekter og udvalgte naturplejeindsatser

- Clima Bombina – Naturprojekt Knudshoved Odde (i proces)
- SEMI-Aquatic Life. Etablering af levesteder for padder. Avnø, Fanefjord, Gl. Oremandsgård, Bøndernes Egehoved
- Biodiversitetssøer i Biosfære Møn i samarbejde med Den Danske Naturfond og Amphi Consult – levesteder for Grønbroget tudse og Strandtudse på Bogø og Vestmøn (i proces)
- Levesteder for Bilag IV-arter – Knudshoved Odde og Svinø
- Genskabelse af rigkær og strandeng ved Sorteholms Mose
- Genskabelse og udvidelse af rigkær, Busemarke Mose (i proces)
- Bekæmpelse af rynket rose på Ulvshale
- Øerne i Præstø Fjord (Store og Lille Holm) rydninger og pleje
- Trellemarken – kommunalt areal med arealer udlagt til natur og vandhulsprojekter
- Nyråd – Kommunale arealer udlagt til natur, klima og vandløbsprojekter.

Fortidsminder – botanisk registrering og pleje

Fredninger og fredningsforslag

Fredning Kirkeskoven og Kirkeengen (i proces)

Hundevængsgård

Grønt Danmarkskort / kommuneplan

§ 3 registreringer. Seneste gennemgribende registrering 2008 – 2011.

Stor Skallesluger opsætning af kasser i samarbejde med DOF(2014 – 2015)

Opsætning af Vandrefalkekasser.

Naturstyrelsen og Forsvaret

Møn NST Storstrøm – areal Hundevængsgård

NST urørt skov Ulvshale og Høje Møn.

Vilde heste-projekt på Ulvshale/Mågenakken

Indførelse af helårsgræsning med kvæg under ét hegn på Kulsbjerg (Forsvaret).

Knudshoved Odde 2021 – de første tiltag

Bilag 7:

Nedenstående er opsummeringsafsnit fra de enkelte Natura2000 basisanalyser 2022 - 2027.

Natura 2000-område nr. 183 Busemarke Mose og Råby Sø er primært karakteriseret ved Møns største mose med artsrige rigkær, avneknippemose samt elle- og askeskov. Derudover er en stor del af Busemarke Mose påvirket af saltvand fra havet, og der er derfor udviklet store strandengsområder og forekomster af strandsøer. Langs kysten er der mindre klitter af typerne forklit og havtornklit. Området indeholder enkelte forekomster af kalkoverdrev, kransnålalgesø og næringsrig sø.

Naturtilstanden for de lysåbne naturtyper er god på over halvdelen af arealet, mens resten er i moderat tilstand. Strukturerne for rigkær er generelt forbedret siden sidste kortlægningsrunde og der vurderes ikke, at være trusler mod naturtypen. De fleste naturtyper har samme naturtilstand som i sidste kortlægningsrunde, mens strandeng har skiftet fra primært at være i god tilstand til at have moderat tilstand på alle arealer. Ændringen skyldes blandt andet, at den gennemsnitlige vegetation er blevet højere og den naturlige dynamik er mere hæmmet. Klitnaturtyperne er også påvirket af hæmmet dynamik samtidig med, at der er problemer med invasive arter, hvilket har medført at de er i moderat til dårlig tilstand.

Sumpvindelsnegl er konstateret to steder i området og vurderes at have en stabil forekomst i området.

Natura 2000-område nr. 168, Havet og kysten mellem Præstø Fjord og Grønsund, er særligt karakteriseret ved de marine områder med bugter og udbredte sandbanker, hvor store flokke af trækkende vandfugle raster, kystnaturtyper, øer og fed med kolonirugende kystfugle, en bestand af orkidéen mygblomst samt den sjældne skovtype vinteregeskov. Området rummer 8 % af det samlede areal af strandeng og 89 % urtebræmme inden for Natura 2000-områder inden for den kontinentale biografiske region. De marine naturtyper er repræsenteret med 21 % af sandbanke samt 9 % af henholdsvis bugt og vadeflade inden for Natura 2000-områder i den marin-baltiske region.

Overordnet set er områdets lysåbne naturtyper i moderat til god naturtilstand. Hovedparten af de driftsbetingede lysåbne naturtyper plejes og er i god tilstand. Dog ses der specielt på klitnaturtyperne problemer med invasive arter, som hovedsageligt er rynket rose.

Skovnaturtyperne i området vurderes hovedsageligt at være stabile på baggrund af udvalgte strukturparametre. Hovedparten af områdets søer er i god tilstand, tilstanden er endnu ukendt for ca. en femtedel.

Af områdets 10 arter er havlampret og flodlampret nye på udpegningsgrundlaget. De øvrige arter vurderes at have stabile forekomster i området, bortset fra spættet sæl der ser ud til at øge bestandsstørrelsen i området.

Af områdets 12 ynglefugle er hedelærke og rovterne nye på udpegningsgrundlaget. Begge fugle er fundet ynglende i området ved den seneste overvågning. Rørhøg, splitterne og plettet rørvagtel vurderes ikke at have stabile bestande i området. Havørn, havterne og fjordterne vurderes at have stabile til faldende bestande i området, mens klyde, dværgterne og skarv vurderes at have stabil til stigende bestande i området. Brushane er vendt tilbage som ynglefugl på Nyord i 2018 efter 14 års fravær, hvilket menes at skyldes en effektiv bekæmpelse af ræv på øen.

Af områdets 14 trækfugle er hovedparten af arternes forekomst stærkt fluktuerende. For stor skallesluger og lille skallesluger ses en svagt stigende forekomst, mens der ses en faldende forekomst af spidsand, skeand, blishøne og hjejle. Knopsvane og grågås vurderes at have stabile forekomster i området.

Natura 2000-område nr. 169, Havet og kysten mellem Karrebæk Fjord og Knudshoved Odde, er særligt karakteriseret ved marine områder med bugter og udbredte rev samt en meget stor kystlagune, hvor flokke af trækfugle raster, Knudshoved Odde som er en langstrakt randmoræne, kystnaturtyper hvoraf mange er på sand, øer og fed med kolonirugende kystfugle samt en stor bestand af klokkefrø på Knudshoved Odde. Området rummer 5 % af det samlede areal af forklit og 6 % af det samlede areal af tørt kalksandsoverdrev inden for Natura 2000-områder i den kontinentale biografiske region. Den marine del rummer 27 % af det samlede areal af kystlagune i den marin-baltiske region.

Overordnet set er områdets lysåbne naturtyper i moderat til god naturtilstand. Hovedparten af de driftsbetingede lysåbne naturtyper plejes og er i moderat til god tilstand. Dog ses der specielt på overdrevs- og klitnaturtyperne problemer med invasive arter, som hovedsageligt er rynket rose. Når det gælder forekomster af habitatdirektivets skovnaturtyper vurderes de fleste registrerede strukturparametre at være stabile. Dog ses der et fald i mængden af stående dødt ved for bøg på muld. Af områdets 75 kortlagte vandhuller er overhalvdelen i en god til høj tilstand. For ca. en tredjedel af vandhullerne er der endnu ikke foretaget tilstandsberegning.

Af de fem arter der er på udpegningsgrundlaget i området vurderes det, at klokkefrø har en udbredt bestand på Knudshoved Odde og at stor vandsalamander har en vidt udbredt bestand i området. For de to arter af vindelsnegle kan der ikke siges noget om udviklingstendensen, da de kun har været eftersøgt en gang i området. Spættet sæl har en stabil til let stigende bestand i området.

Af de 7 ynglefugle i området forekommer havørn regelmæssigt, mens der ser ud til at være en faldende tendens for klyde, fjordterne og dværgterne. Havterne forekommer med stærkt fluktuerende bestand i området, hvorfor det er vanskeligt at vurdere bestandsudviklingen. Rørhøg og rødrygget tornskade indgik i overvågningen for første gang i dette område i hhv. 2018 og 2019, men uden registreringer.

Områdets 13 trækfugle forekommer generelt i meget svingende antal, men der ses en faldende tendens for havørn, sangsvane, sædgås, krikand, spidsand og skeand. Knopsvane forekommer stabilt i området.

Natura 2000-område nr. 171 Klinteskov og Klinteskov Kalkgrund er primært karakteriseret ved den store karakteristiske kystklint bestående af skrivekridt, det store skovområde på klinten med bøg på kalk og bøg på muld samt arealer med tørt kalksandsoverdrev og kalkoverdrev, der er nogle af de vigtigste orkidélokalteter i Danmark. Derudover er der mindre arealer med bøg på mor, egeblandskov, elle- og askeskov, enekrat, surt overdrev, rigkær, hængesæk og kildevæld. Området rummer 15 % af det samlede areal af kystklint, 17 % af tørt kalksandsoverdrev, 10 % af kalkoverdrev og endelig 57 % af det samlede areal af bøg på kalk inden for Natura 2000-områder i den kontinentale biogeografiske region. Området er desuden det eneste område, hvor vandrefalken er på udpegningsgrundlag som ynglefugl.

Overordnet set er naturtilstanden for de lysåbne naturtyper moderat til god.

For områdets skovnatur vurderes det, at forekomsten af store træer og træer med huller eller råd er uændret. Det vurderes, at der er en tendens til mindre liggende og stående dødt ved i hele

skoven. Der er overordnet set ikke registreret problemer i form af væsentlig afvanding i elle- og askeskov, der er afhængig af fugtig bund.

Stor vandsalamander findes udbredt i hele området mens bredøret flagermus og sumpvindelsnegl forekommer meget spredt.

Vandrefalk forekommer stabilt i området med 2-3 ynglepar og rødrygget tornskade forekommer med et stort antal i området. Hvepsevåge findes med et enkelt ynglepar.

Hovedparten af den lysåbne natur bliver plejet i form af afgræsning bortset fra de fleste forekomster af kildevæld. Der er ikke umiddelbart trusler mod de lysåbne naturtyper bortset fra en vis tilgroning af kildevæld og rigkær. Der er desuden konstateret uhensigtsmæssig hydrologi for et enkelt rigkær. Uhensigtsmæssig færdsel og flyvning med droner tæt ved klinten er en trussel mod den ynglende vandrefalk.

Natura 2000-område nr. 172 Lekkende Dyrehave er primært karakteriseret ved tidligere at have været dyrehave. Dette har skabt et område med lysåbne arealer vekslende med skovholme og gamle enkeltstående træer. I nogle af de disse store, gamle og døende træer findes den sjældne bille eremit, der netop er tilknyttet gamle træer med hulheder og solbeskinnede trækroner og stammer.

Områdets skovnaturtyper rummer overordnet set en stabil-stigende andel træer med huller eller råd, store træer samt stående og liggende dødt ved.

Der ses en stabil forekomst af eremit i området, der på sigt vurderes at være truet af manglende egnede træer, som kan danne levested for arten.

I Natura 2000-området er der kortlagt 2 småsøer med habitatnaturtypen næringsrig sø. De er tilstandsvurderet med hhv. god og moderat tilstand. Søen i moderat tilstand vurderes, at være truet af eutrofiering samt skyggepåvirkning fra de omgivende træer.

Natura 2000-område nr. 180 Stege Nor er primært karakteriseret ved lagunen Stege Nor, som omgives af strandenge og mindre forekomster af rigkær. Naturtilstanden for strandengene er god på en femtedel af arealet, mens den er moderat til ringe på resten. Arealerne med god naturtilstand har en drift i form af græsning eller slæt, hvilken højst sandsynligt er årsagen til den gode tilstand. Der er kortlagt mindre rigkær i forhold til sidste kortlægningsrunde, hvilket skyldes, at arealerne har været domineret af strandengsarter i stedet for rigkærarter. De tilbageværende arealer med rigkær er i moderat tilstand og dermed bedre tilstand end ved sidste kortlægning.

Natura 2000-området N181 Oreby Skov har et samlet areal på ca. 30 ha. Området er afgrænset som vist på kortet. Området er udpeget som habitatområde H180 Oreby Skov. Hele området er ejet af én privat ejer. Området ligger i Vordingborg Kommune og vandområdedistrikt Sjælland. Dette Natura 2000-område er særligt udpeget, fordi det er levested for den sjældne billeart eremit, der kun findes på få lokaliteter i Sydøst Danmark. Eremit er en prioriteret art i EU, hvilket betyder, at Danmark har et særligt ansvar for at beskytte den. Billen er tilknyttet gammel løvskov indeholdende store, fritstående solbeskinnede træer med hulheder.

Området ligger i bunden af den langstrakte randmoræne Knudshoved Odde og er derfor præget af kystskrænter med lavere partier imellem. Da arealet ligger helt ud til kysten er det temmelig forblæst, hvilket har givet området karakter af morbund og med partier af forholdsvis lysåben skov. For områdets skovnaturtyper, bøg på mor, bøg på muld og ege-blandskov vurderes det, at de fleste registrerede strukturparametre er stabile til stigende. Dog ses der et fald i mængden af stående dødt ved for bøg på mor. For de kystnære lysåbne naturtyper strandvold med flerårige

planter, forklit og kystklint er naturtilstanden moderat til god. Det vurderes, at særligt naturtypen forklit er truet af tilgroning. Natura 2000-området N181 Oreby Skov har et samlet areal på ca. 30 ha. Området er afgrænset som vist på kortet. Området er udpeget som habitatområde H180 Oreby Skov. Hele området er ejet af én privat ejer. Området ligger i Vordingborg Kommune og vandområdedistrikt Sjælland.

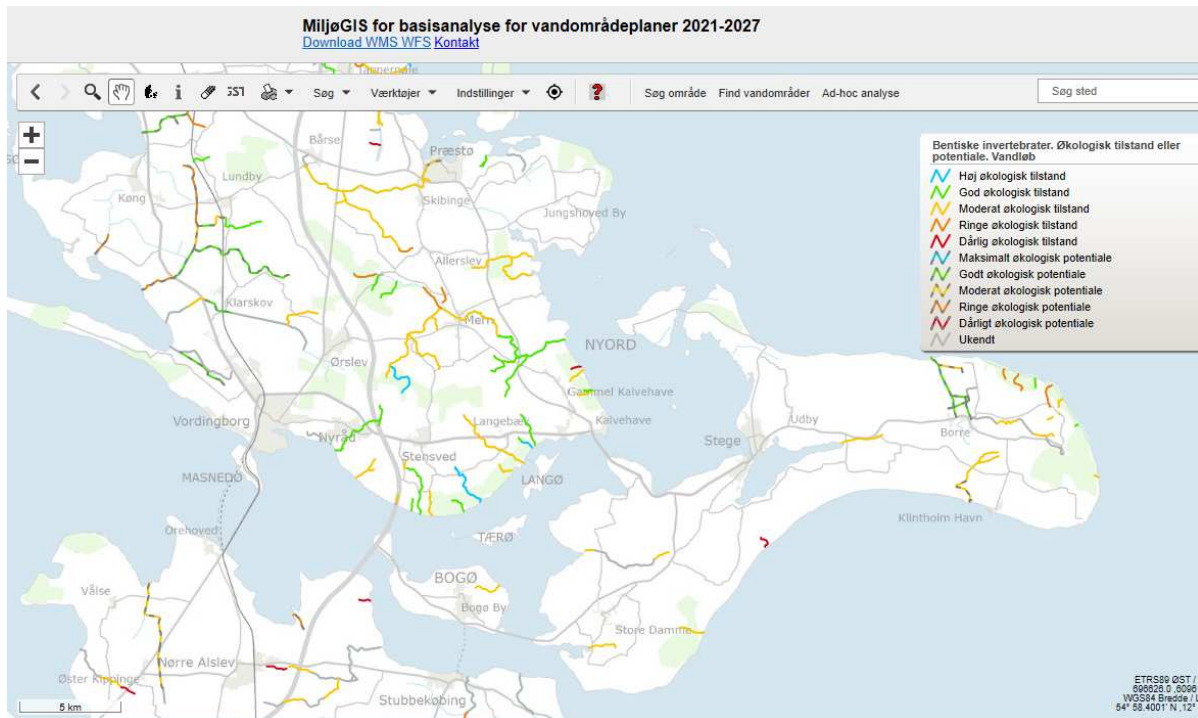
Bilag 8.

Vandløb, søer og kystvande – supplerende oversigter fra vandområdeplanerne.

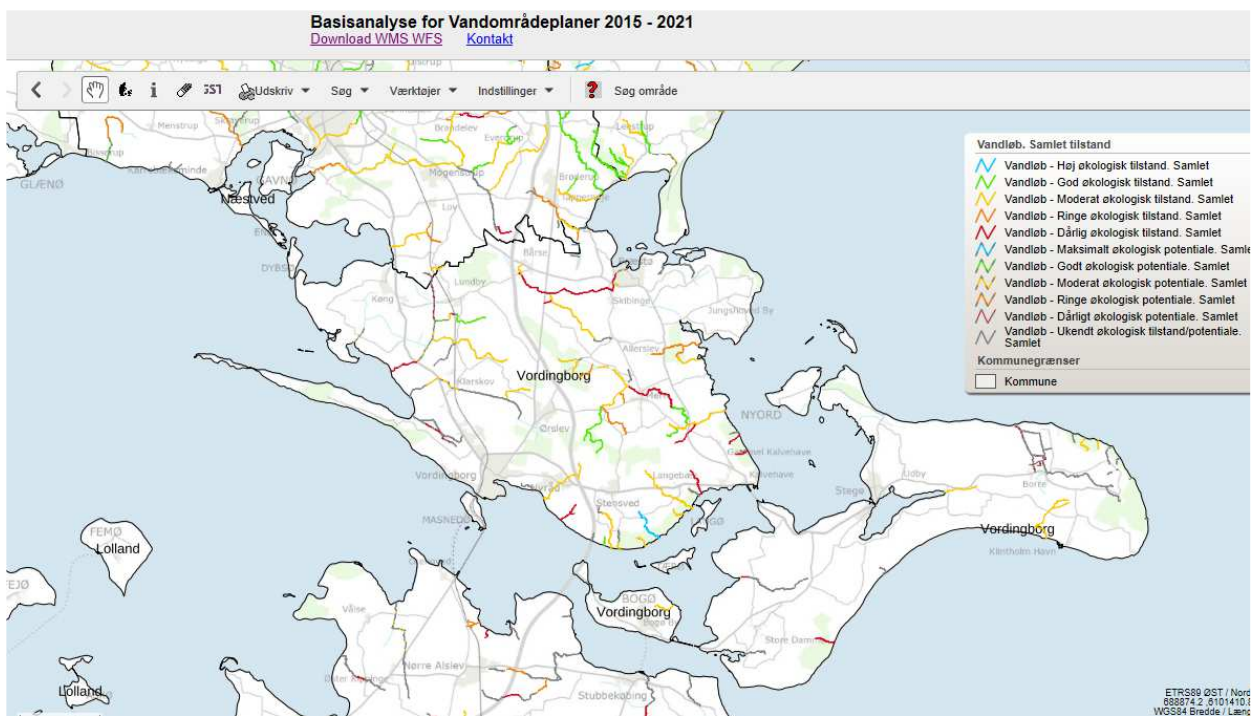
Basisanalyse 2021 – 2027 Fisk

Basisanalyse 2021 – 2027 Benthiske invertibrater.

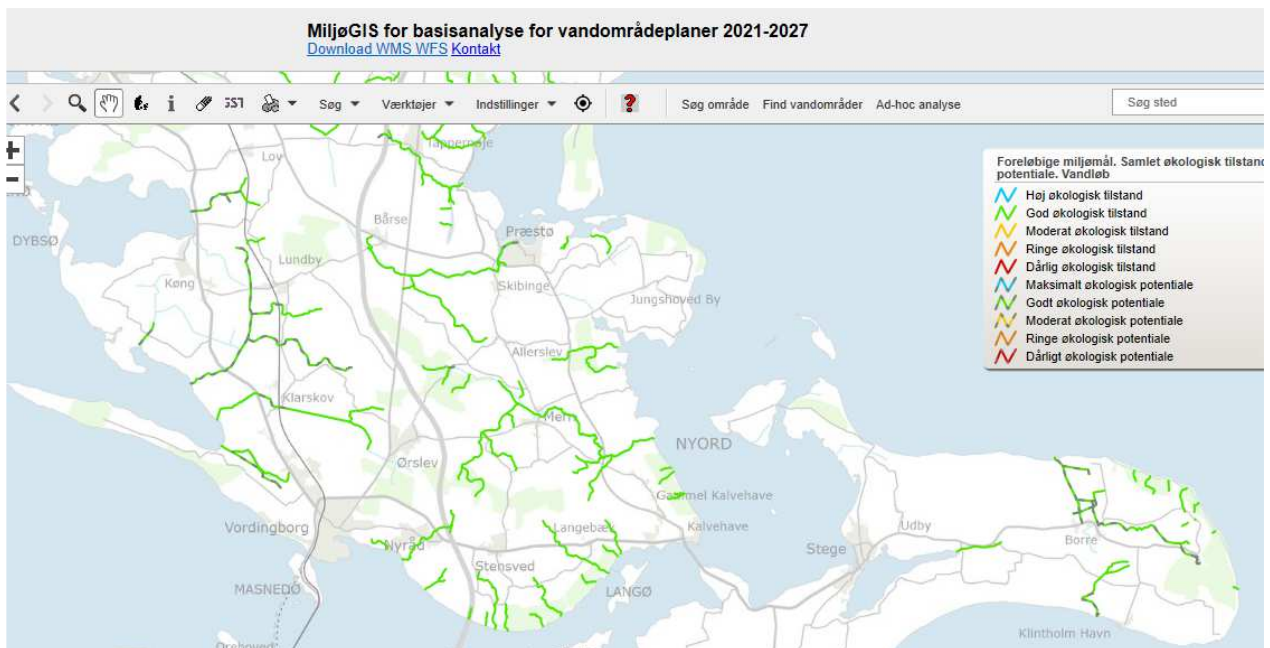

Basisanalyse 2015 – 2021 Vandløb samlede tilstand (til sammenligning med figur 5 basisanalysen 2021 - 2027)

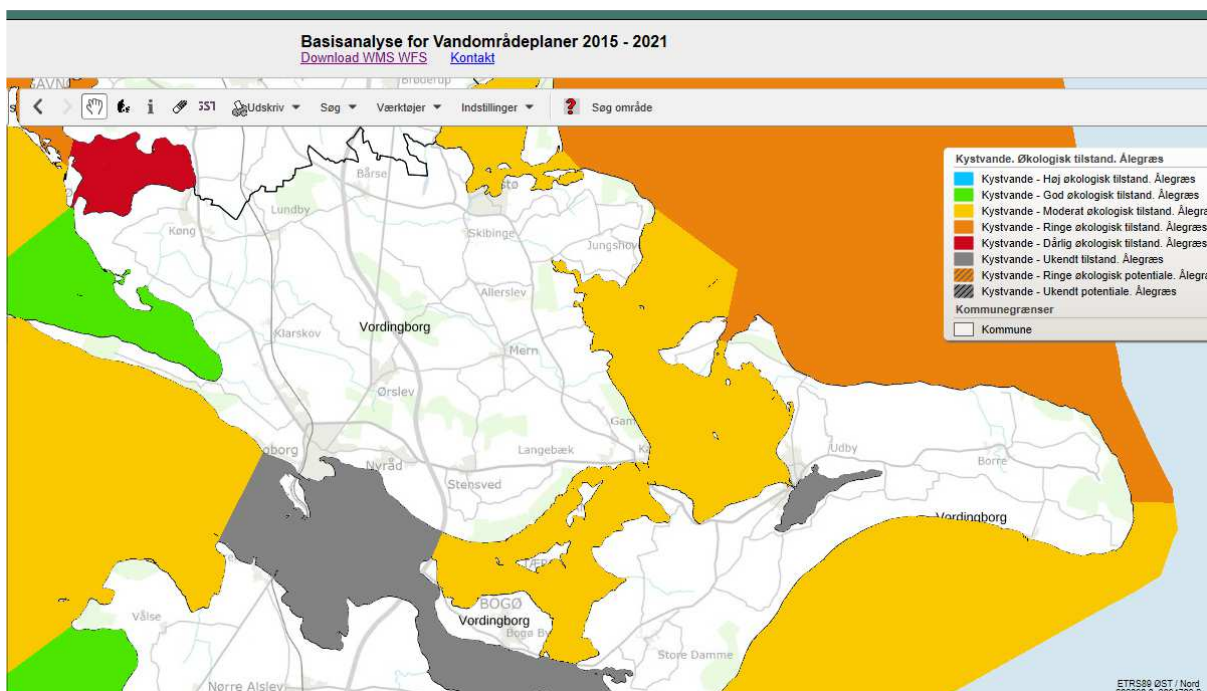

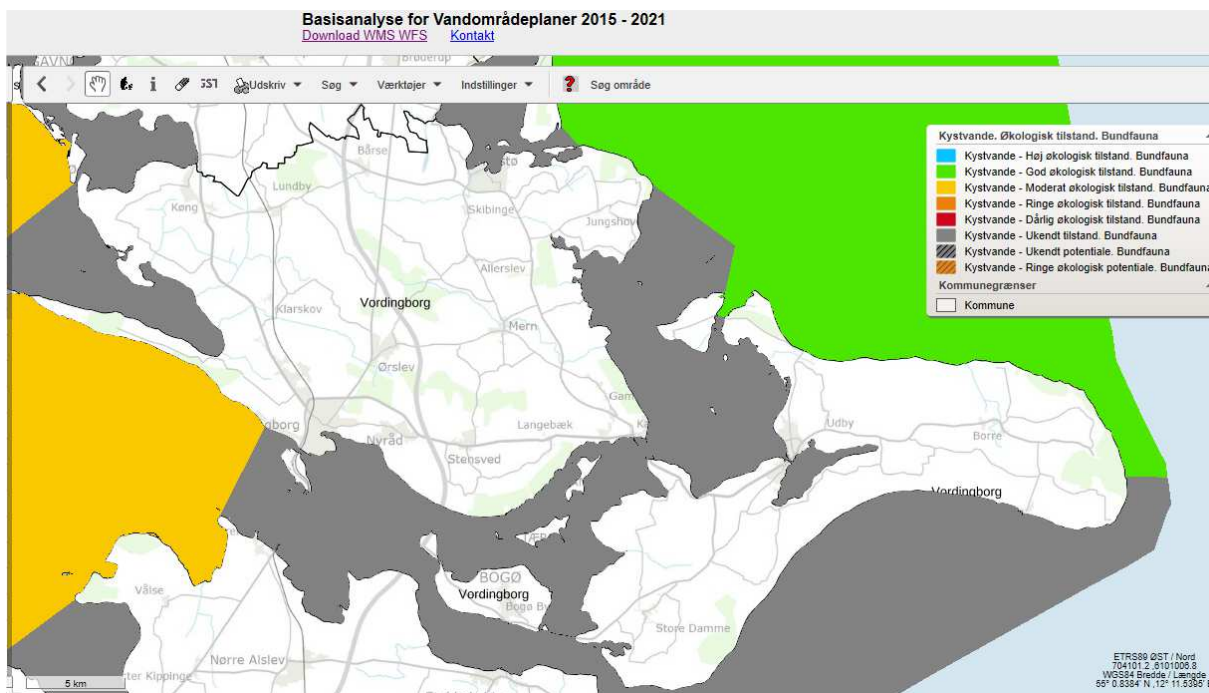
Basisanalyse 2021 – 2027 Vandløb foreløbige miljømål

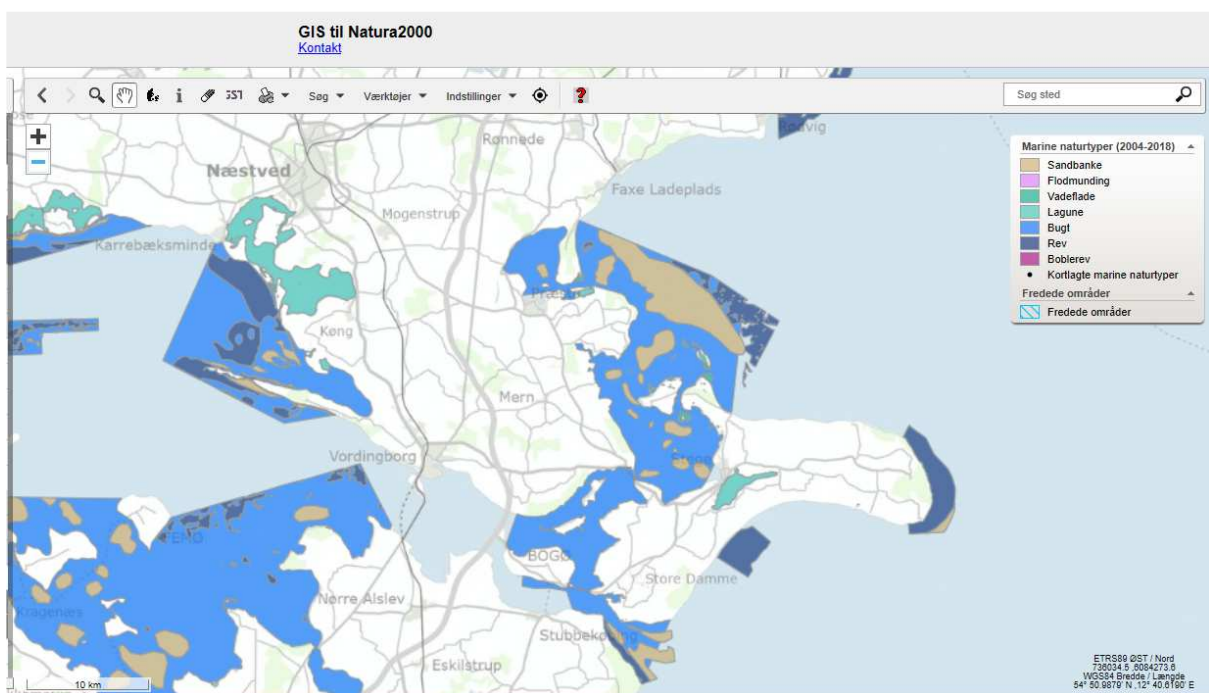
Basisanalyse 2015 – 2021 Kystvandene økologisk tilstand Ålegræs

Basisanalyse 2015 – 2021 Kystvandene økologisk tilstand Bundfauna

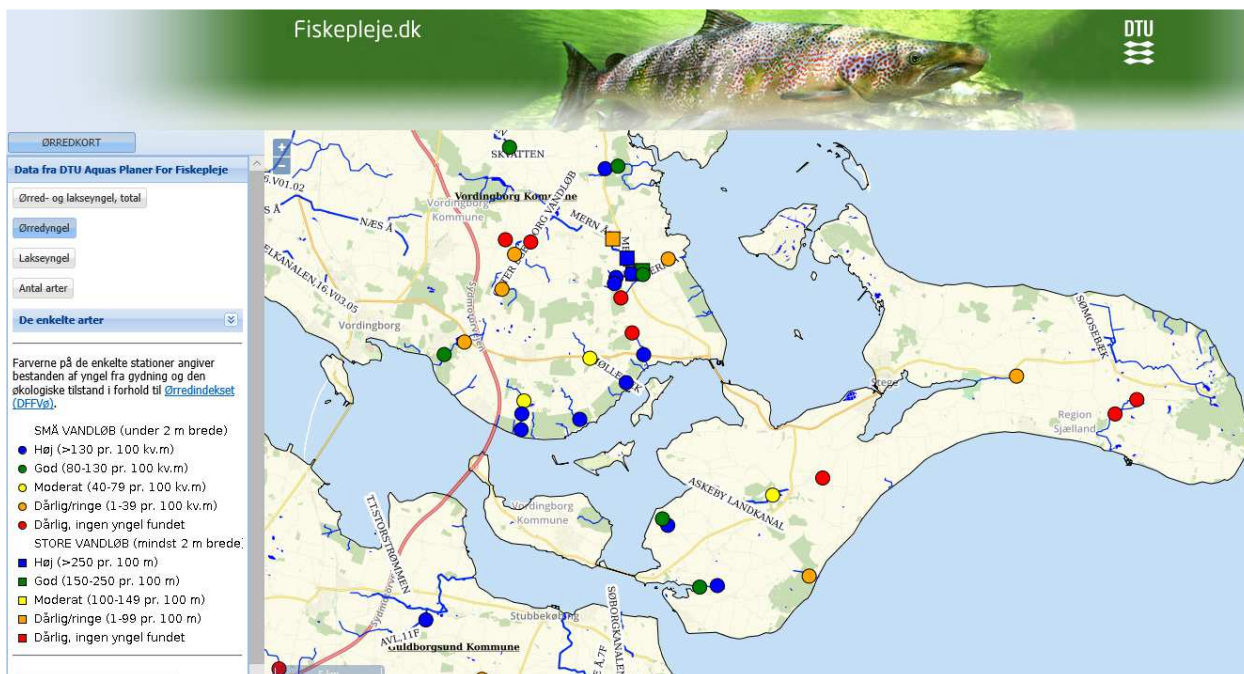
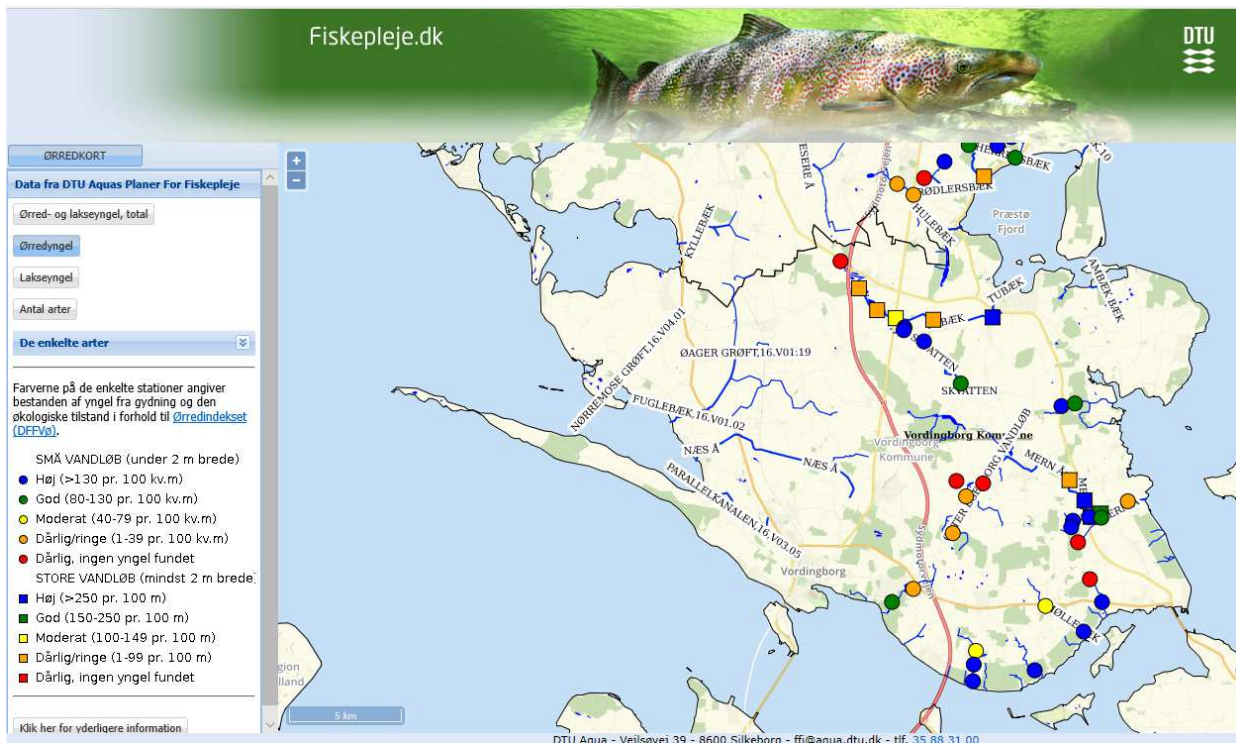
Natura2000 områder: Marine naturtyper

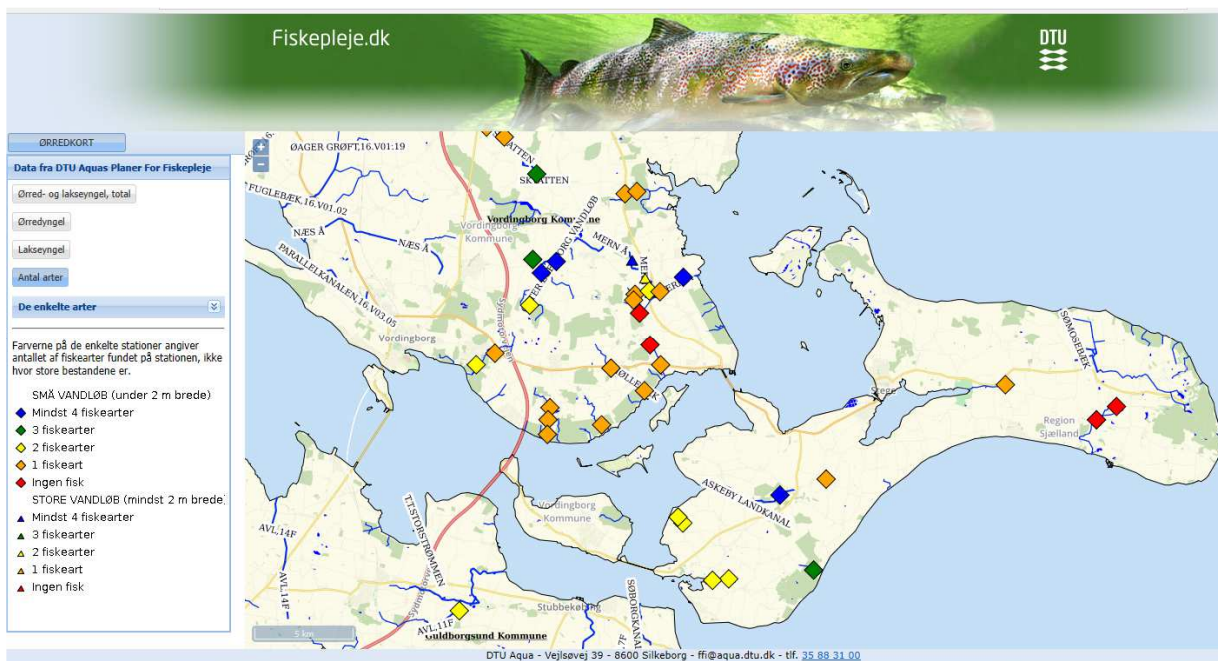
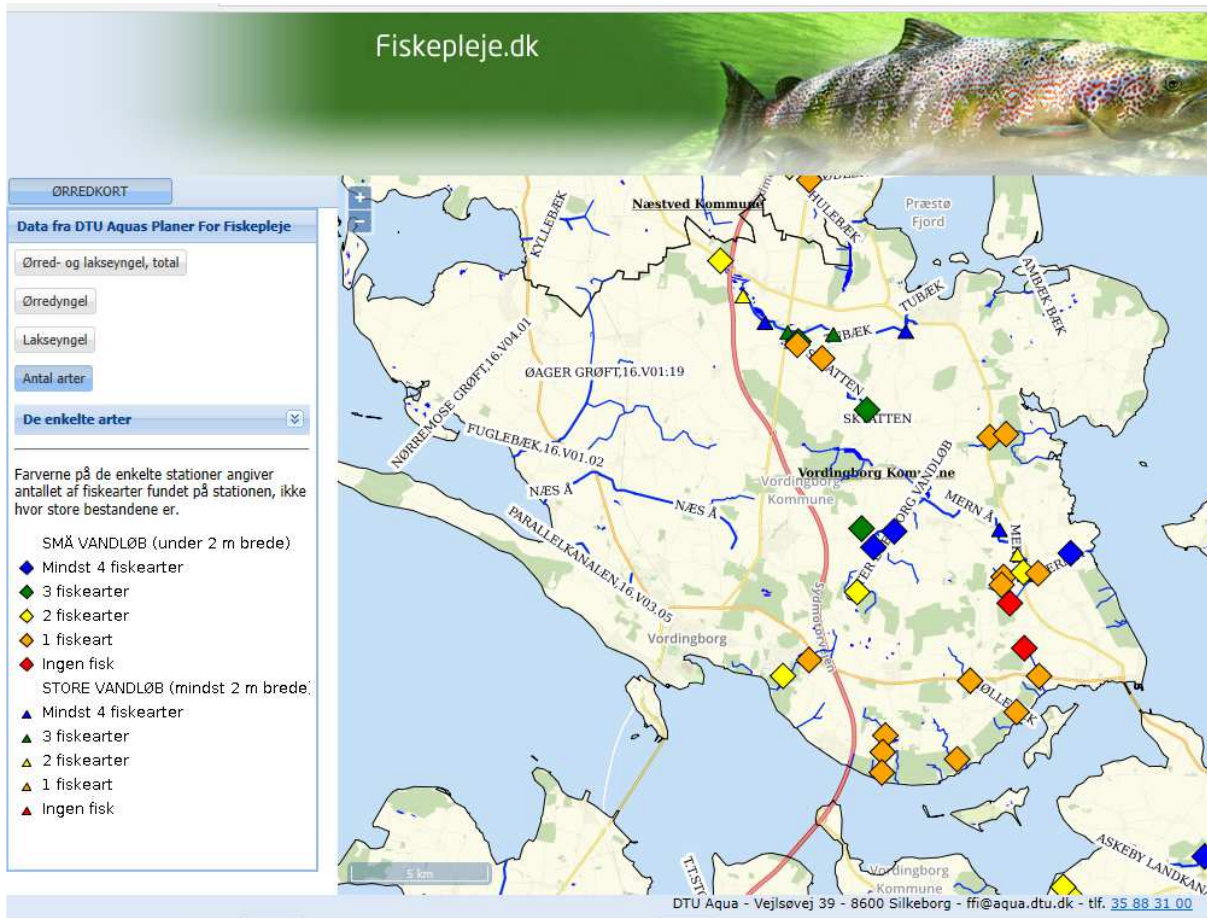

Fiskeanalyser fra DTU - Aqua

Antal ørredyngel i vandløb pr. 100 m².

Antal fiskearter på de enkelte målestationer

Vordingborg Kommune
Postboks 200
Østergårdstræde 1A
4772 Langebæk
Tlf. 55 36 36 36